

T.C

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

MALİYE ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TÜRKİYE’DE KRİPTO PARALAR VE NON-FUNGİBLE
TOKENS’LERİN (NFT) VERGİLENDİRİLMESİ: FARKLI ÜLKE
UYGULAMALARI IŞIĞINDA VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ
ÖZELİNDE BİR DEĞERLENDİRME**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Muhammed Fatih IŞIKMAN

Danışman: Doç. Dr. Doğan BOZDOĞAN

TOKAT-2023

BİLİMSEL ETİK SAYFASI**ETİK SÖZLEŞME**

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Doğan BOZDOĞAN danışmanlığında hazırlamış olduğum “Türkiye’de Kripto Paralar ve Non-Fungible Tokens’lerin (NFT) Vergilendirilmesi: Farklı Ülke Uygulamaları Işığında Veraset ve İntikal Vergisi Özelinde Bir Değerlendirme” adlı Yüksek Lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

... /.../...

Muhammed Fatih IŞIKMAN

TEŞEKKÜR

Bu tez çalışmasının her alanında kıymetli bilgileriyle büyük emek veren ve katkı sağlayan, alanındaki tecrübelerini ve kıymetli zamanını hiç esirgmeden bana ayıran saygıdeğer ve kıymetli danışman hocam sayın Doç. Dr. Doğan BOZDOĞAN' a saygılarımı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Tüm hayatım boyunca ve bu tez çalışmamda bana paha biçilemez destekleri olan ve asla haklarını ödeyemeyeceğim kıymetli anneme, babama, kardeşime ve canım eşime sonsuz teşekkür ederim. Ayrıca, yüksek lisans eğitimim sürecinde ve bu tez çalışmam esnasında bana her zaman destek olan arkadaşım Muhammed KESGİN' e teşekkürü borç bilirim.

ÖZET**TÜRKİYE’DE KRİPTO PARALAR VE NON-FUNGİBLE TOKENS’LERİN
(NFT) VERGİLENDİRİLMESİ: FARKLI ÜLKE UYGULAMALARI IŞIĞINDA
VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ ÖZELİNDE BİR DEĞERLENDİRME**

Işıkman, Muhammed Fatih

Yüksek Lisans Maliye Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Doğan BOZDOĞAN

Ocak 2023, xiv + 94 sayfa

Teknolojinin her alanda gelişmesi ile birlikte dijital platformlarda sunulan mal ve hizmetlerin niteliklerinde ve sayılarında değişiklikler ve artışlar meydana gelmiştir. Nitekim bu husus birçok yeni dijital platformların kurulmasına ve yeni iş sahalarının oluşmasına da yol açmıştır.

Bulut bilişim, blockchain, kriptoloji ve bunların neticesinde kripto paralar ve Non-Fungible Tokens (NFT) teknolojilerinin ortaya çıkması, teknolojik gelişmenin bireylerin hayatına katmış olduğu en yeni gelişmelerden biri olmuştur. Gelişen teknoloji ile bireylerin yatırım ve servet biriktirme araçlarında da büyük değişiklikler meydana gelmiştir. Bu durumda devletler, teknolojik gelişmeler neticesinde ortaya çıkan dijital platformların ve kullanıcıların elde ettikleri kazançların vergilendirilmesi ve çeşitli düzenlemeler yapmak için harekete geçmişlerdir. Bireylerin yatırım ve servet biriktirme araçlarının değişmesi de Veraset ve İntikal Vergisinde (VİV) yeni düzenlemelerin yapılmasını gerekli ve zaruri hale getirmiştir.

Birçok ülke ve Türkiye, insanoğlunun hayatına yeni giren kripto paralar ve NFT’lerin belli bir kanuni ve hukuki çerçevesinin olmamasında kaynaklı bireylere karşı doğabilecek riskleri en aza indirmek, kripto paraları ve NFT’leri yasal bir zemine oturtmak ve vergilendirilmesi için yeni düzenlemeler yapmaya koyulmuştur. Ayrıca kripto paralar ve NFT’lerin ortaya çıkması, VİV açısından vergi konusunu, vergi oranlarını, uygulanma biçimleri gibi çeşitli vergisel konuların güncellenmesi ve değişmesi gerekliliğini de meydana getirmiştir.

Bu tez çalışmasında birinci bölümde VİV incelenmiştir. İkinci bölümde, yeni gelişen kripto para ve NFT konuları özet ve en temel hali ile ele alınmıştır. Son olarak üçüncü bölümde ise, kripto paralar ve NFT'lerin vergilendirilmesi ve VİV açısından değerlendirilmesi ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Veraset ve İntikal Vergisi, Non-Fungible Tokens (NFT), Kripto Para, Vergilendirme

ABSTRACT**TAXATION OF CRYPTO COINS AND NON-FUNGIBLE TOKENS (NFT) IN
TURKEY: AN EVALUATION SPECIFIC TO INHERITANCE AND GIFT TAX
IN THE LIGHT OF DIFFERENT COUNTRY PRACTICES**

Işıkman, Muhammed Fatih

Master's Thesis Finance Scientific

Advisor: Doç. Dr. Doğan BOZDOĞAN

January 2023, xiv + 94 pages

With the development of technology in every field, changes and increases have occurred in the quality and number of goods and services offered on digital platforms. As a matter of fact, this has led to the establishment of many new digital platforms and the creation of new business areas.

Cloud computing, blockchain, cryptography and the emergence of cryptocurrencies and Non-Fungible Tokens (NFT) technologies as a result of them have been one of the newest developments that technological development has added to the lives of individuals. With the developing technology, great changes have occurred in the investment and wealth accumulation tools of individuals. In this case, states have taken action to tax the profits of digital platforms and users that emerged as a result of technological developments and to make various regulations. The change in the investment and wealth accumulation tools of individuals has made it necessary and indispensable to make new regulations in inheritance and gift tax.

Many countries and Turkey have started to make new regulations in order to minimize the risks that may arise against individuals due to the lack of a certain legal and legal framework of cryptocurrencies and NFTs that have just entered the life of human beings, to put cryptocurrencies and NFTs on a legal basis and to tax them. In addition, the emergence of cryptocurrencies and NFTs has brought about the necessity of updating and changing various tax issues such as taxation, tax rates and the way they are applied.

In this thesis, inheritance and gift tax has been examined in the first chapter. In the second part, emerging crypto money and NFT issues are discussed in summary and in their most basic form. Finally, in the third part, the taxation of cryptocurrencies and NFTs and their evaluation in terms of inheritance and gift tax are discussed.

Keywords: Inheritance and Gift Tax, Non-Fungible Tokens (NFT), Cryptocurrency, Taxation

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
TEŞEKKÜR	i
ÖZET	ii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii
GİRİŞ.....	1
BÖLÜM 1: VERASET VE İNTİKAL VERGİSİNE GENEL BİR BAKIŞ	3
1.1. Veraset Nedir?	3
1.2. İntikal Nedir?	3
1.2.1. İvazlı İntikal	3
1.2.2. İvazsız İntikal	3
1.3. Veraset ve İntikal Vergisi Nedir?	4
1.3.1. Veraset ve İntikal Vergisinin Konusu	4
1.3.2. Veraset ve İntikal Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay	5
1.3.3. Veraset ve İntikal Vergisinin Mükellefi	6
1.4. Veraset ve İntikal Vergisinde Muafiyetler ve İstisnalar	6
1.4.1. Veraset ve İntikal Vergisinde Muafiyetler	6

1.4.2.	Veraset ve İntikal Vergisinde İstisnalar	6
1.5.	Veraset ve İntikal Vergisinde Matrah Tespiti	7
1.6.	Vergi Matrahının Beyanname Verme Süresi	8
1.7.	Veraset ve İntikal Vergisinde Vergi Oranı	9
1.8.	Veraset ve İntikal Vergisinde Verginin Tarhı	10
1.9.	Veraset ve İntikal Vergisinde Verginin Tahakkuku	11
1.10.	Veraset ve İntikal Vergisinde Verginin Ödenmesi	12
1.11.	Veraset ve İntikal Vergisinde Sorumluluk	12
1.11.1.	Müşterek Bahis, Yarışma ve Çekilişlerde Tevkifat	13
1.11.2.	Diğer İşlemlerde Teminat Çerçevesinde Tevkifat	14
1.12.	Veraset ve İntikal Vergisinde Tedbirler	14

BÖLÜM 2: SERVET BİRİKTİRME VE AKTARMA ARAÇLARININ DİJİTALLEŞMESİNE YÖNELİK EĞİLİMLER: KRİPTO PARALAR VE NON-FUNGİBLE TOKENS (NFT) 16

2.1.	Genel Olarak Kripto Para ve NFT Dünyası	16
2.2.	Sanal, Dijital ve Kripto Para Kavramları	16
2.2.1.	Sanal Para Tanımı	16
2.2.1.1.	Sanal Para Türleri	18
2.2.1.1.1.	Kapalı Sistem Sanal Para Birimleri	18
2.2.1.1.2.	Tek Yönlü Akışa Sahip Sanal Para Birimleri	19
2.2.1.1.3.	İki Yönlü Akışa Sahip Sanal Para Birimleri	20
2.2.2.	Dijital (Elektronik) Para Kavramı	21
2.2.3.	Kripto Para Kavramı	22
2.2.4.	Kripto Para Teknolojisi ile İlgili Temel Terimler	22
2.2.4.1.	Bulut Bilişim	22
2.2.4.2.	Blockchain Teknolojisi	23
2.2.4.3.	Madencilik (Mining) Kavramı ve Türleri	25
2.2.4.3.1.	Bulut Madenciliği	25

2.2.4.3.2. Solo Madenciligi	25
2.2.4.3.3. Havuz Madenciligi	25
2.2.4.4. Kripto Paralarda Cüzdan Kavramı.....	26
2.2.4.5. Çatallama (Fork)	26
2.2.4.6. Kriptoloji.....	27
2.2.5. Kripto Paraların Diğer Para Türlerine Göre Olumlu Yönleri	28
2.2.5.1. İşlem Hızının Yüksek Olması.....	28
2.2.5.2. İşlem Maliyetinin Düşük Olması	29
2.2.5.3. Üst Düzey Gizliliğe Sahip Olması.....	29
2.2.6. Kripto Paraların Diğer Para Türlerine Göre Olumsuz Yönleri.....	30
2.2.6.1. Ödemedeki Riskler	30
2.2.6.2. Kanuni Riskler	30
2.2.6.3. Kripto Para Birimlerindeki İstikrarsızlıklar	31
2.2.7. Kripto Paraların Zaman İçerisinde Gelişimi	32
2.3. Non-Fungible Tokens (NFT) Dünyasına Genel Bir Bakış	33
2.4. NFT'lerin Gelişimi	34
2.5. NFT Hakkında Bilinmesi Gereken Temel Kavramlar	35
2.5.1. Nitelikli Fikri Tapu	35
2.5.2. Blockchain	35
2.5.3. Smart Contracts (Akıllı Sözleşmeler)	36
2.5.4. Ethereum.....	37
2.5.5. Veri Kodlama.....	37
2.5.6. Dijital Nitelikli Varlıklar	37
2.5.7. Adres ve İşlem	38

BÖLÜM 3: TÜRKİYE'DE VE DÜNYADA KRIPTO PARALAR VE NFT'LERİN VERGİLENDİRİLMESİ: VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ..... 39

3.1. Türkiye'de Kripto Paralara Karşı Resmi Makamların Yaklaşımları	39
3.1.1. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun (BDDK) Yaklaşımı	39
3.1.2. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) Yaklaşımı.....	40

3.1.3.	Sermaye Piyasası Kurulu'nun (SPK) Yaklaşımı	41
3.2.	Türkiye'de Kripto Paraların Yasal ve Hukuki Çerçevesi	42
3.3.	Türkiye'de Kripto Para Ekonomisi.....	43
3.4.	Türkiye'de NFT'lere Karşı Resmi Makamların Yaklaşımları ve Yaşanan Gelişmeler.....	54
3.5.	Türkiye'de NFT'lerin Yasal ve Hukuki Çerçevesinin Değerlendirilmesi.....	55
3.5.1.	Kişisel Verilerin Korunması	56
3.5.2.	Fikri Mülkiyet	56
3.5.3.	NFT Alım-Satım İşlemlerinde Ödeme Şekli	56
3.5.4.	Yetkiye Dair Sorunlar	57
3.6.	Türkiye'de NFT Ekonomisi.....	57
3.7.	Türkiye'de ve Dünyada Kripto Paralar ve NFT'lerin Vergilendirilmesi	60
3.7.1.	Türkiye'de Kripto Paraların Vergilendirilmesi.....	60
3.7.1.1.	Kripto Varlıkların Para Olarak Kabul Edilmesi Halinde Vergilendirme.	60
3.7.1.2.	Kripto Varlıkların Menkul Kıymet Olarak Kabul Edilmesi Halinde Vergilendirme	61
3.7.1.3.	Kripto Varlıkların Emtia Olarak Kabul Edilmesi Halinde Vergilendirme	61
3.7.1.4.	Kripto Paraların Dijital Nitelikli Gayri Maddi Hak Olarak Kabul Edilmesi Halinde Vergilendirme	62
3.7.1.5.	Kripto Varlıkların Üreticilerinin (Madenciler) Vergilendirilmesi.....	62
3.7.2.	Dünyada Kripto Paralara Karşı Yaklaşımlar ve Vergilendirme Düşünceleri.....	63
3.7.2.1.	Dünyada Kripto Paralara Karşı Yaklaşımlar	63
3.7.2.2.	Dünyada Kripto Paraların Vergilendirilmesi	64
3.7.3.	Türkiye'de NFT'lerin Vergilendirilmesi	68
3.7.4.	Dünyada NFT'lerin Vergilendirilmesi Üzerine Yapılan Çalışmalar	70
3.8.	Türkiye'de ve Dünya'da Kripto Paralar ve NFT'lerin VİV Açısından Değerlendirilmesi.....	72

3.8.1. Türkiye’de Kripto Paraların VİV Açısından Değerlendirilmesi.....	73
3.8.2. Dünyada Kripto Paraların VİV Açısından Değerlendirilmesi.....	75
3.8.3. Türkiye’de NFT’lerin VİV Açısından Değerlendirilmesi	77
3.8.4. Dünyada NFT’lerin VİV Açısından Değerlendirilmesi.....	78
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	80
KAYNAKLAR	83

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1.1: Veraset Ve İntikal Vergisinin Malın Ait Olduğu Kişi, Nerede Bulunduğu, Vatandaşlığı Ve İkametgahına Göre Vergi Konusuna Dahil Olup Olmama Durumu.....	5
Tablo 1.2: Veraset Yolu İle İntikallerde Beyan Süreleri.....	8
Tablo 1.3: 2022 Yılı İçin Uygulanan Veraset Ve İntikal Vergisi Tarifesi.....	10
Tablo 1.4: Müşterek Bahis, Yarışma Ve Çekilişlerde Tevkifat Oranları.....	13
Tablo 2.1: Sanal Para Ve Elektronik Para Arasındaki Temel Farklar	17
Tablo 3.1: 17 Aralık 2022 Tarihi İtibariyle Piyasada İşlem Gören İlk 100 Kripto Para Ve Hakkında Genel Bilgiler	47
Tablo 3.2: Norveç Halkının Sahip Olduğu Sanal Varlıkların İstisna Tutarları.....	66
Tablo 3.3: Ülkelerin Kripto Paralara Karşı Yaklaşımı.....	72

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: Kapalı Sistem Para Birimlerinin Dönüştürülebilirliği Ve Kullanım Alanları	19
Şekil 2.2: Tek Yönlü Akışa Sahip Sanal Para Birimlerinin Dönüştürülebilirliği Ve Kullanım Alanları.....	20
Şekil 2.3: İki Yönlü Akışa Sahip Para Birimlerinin Dönüştürülebilirliği Ve Kullanım Alanları	21
Şekil 2.4: Blockchain Nasıl Çalışır?	24
Şekil 2.5: Çatallama Örnekleri (A Nadiren, B Çok Nadiren).....	27
Şekil 2.6: Kriptoloji Bilimi Nasıl Çalışır?	28
Şekil 2.7: 2011-2022 Arası Bitcoin’in Piyasa Fiyatındaki Değişimler	31
Şekil 2.8: Blockchain Nasıl Çalışır?	36
Şekil 3.1: Beş Yıllık Bitcoin/USD Değişim Grafiği.....	43
Şekil 3.2: 2022 Aralık Ayı İtibariyle Güncel Bitcoin/USD Grafiği.....	44
Şekil 3.3: Ocak 2022 İtibariyle 16-64 Yaş Aralığında Herhangi Bir Kripto Paraya Sahip Olan Bireylerin Ükelere Göre Hacmi	45
Şekil 3.4: Ekim 2022 İtibariyle 16-64 Yaş Aralığında Herhangi Bir Kripto Paraya Sahip Olan Bireylerin Ükelere Göre Hacmi	46
Şekil 3.5: Ocak 2021 – Eylül 2022 NFT Piyasa Hacmi	58
Şekil 3.6: Tarık Tolunay Tarafından 36.000 Dolara Satılan NFT Eseri	59
Şekil 3.7: Murat Pak’ın The Merge İsimli NFT Eseri.....	59

KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ASELSAN	Askeri Elektronik Sanayi
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BİLGEM	Bilişim ve Bilgi Güvenliği İleri Teknolojiler Araştırma Merkezi
EFT	Elektronik Finansal Transfer
FSEK	Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun
GİB	Gelir İdaresi Başkanlığı
GVK	Gelir Vergisi Kanunu
HAVELSAN	Hava Elektronik Sanayi
IMF	International Monetary Fund (Uluslararası Para Fonu)
IRS	Internal Revenue Service (ABD Ulusal Gelir İdaresi)
KDV	Katma Değer Vergisi
m.	Madde
NFT	Non-Fungible Tokens
NOK	Norveç Kronu
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
SDR	Special Drawing Rights (Özel Çekme Hakları)
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti

TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TL	Türk Lirası
TMK	Türk Medeni Kanunu
TUBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
vb.	Ve benzeri
VİV	Veraset ve İntikal Vergisi
VİVK	Veraset ve İntikal Vergisi Kanunu
VUK	Vergi Usul Kanunu

GİRİŞ

VİV sadece Türkiye için değil aynı zamanda birçok ülke için tartışmalı bir vergi olması, zaman içerisinde VİV için çeşitli düzenlemeler yapma gereksinimini doğurmuştur. Bu düzenlemeler, vergi oranlarının güncellenmesi, VİVK kapsamına giren vergi konularının değişmesi ve vergi matrahların güncellenmesi gibi konulardan oluşmaktadır.

Teknolojinin gelişmesi, insanların istekleri ve ihtiyaçlarının zaman içerisinde değişmesi, insan hayatının ve devletlerin her alanında köklü değişimlere neden olmuştur. Teknolojinin gelişmesi ile dünya küçük bir pazar haline gelmiş, dünyanın bir ucundaki ülke ile öbür ucundaki ülke arasındaki ekonomik, sosyal vb. ilişkiler büyük oranda kolaylaşmıştır. Bu gelişim, insanların, şirketlerin ve devletlerin birçok alanda işini kolaylaştırabilecek ve mevcut düzeni değiştirebilecek nitelikte blockchain, bulut bilişim, kriptoloji, kripto paralar ve Non-Fungible Tokens (NFT) gibi birçok teknolojik yeniliği de beraberinde getirmiştir.

Teknolojik gelişmeler ile paralel olarak insanlar, şirketler ve devletlerin fiziki ve elektronik olarak kullandıkları para ve yatırım olgularına karşı bakış açıları da değişmiştir. 2009 yılında bir kişi ya da bir grup tarafından blockchain ve kriptoloji teknolojilerini kullanarak hiçbir resmi kurum ya da devlete bağlı olmayan Bitcoin isminde bir kripto para birimi insanlığa sunulmuş ve insanların paraya ve birikimleri ile yaptıkları yatırımlara karşı farklı bir alternatif yol meydana getirmiştir. İlk kripto para niteliğinde olan Bitcoin'in piyasaya sürülmesinin ardından yüzlercesi daha farklı kişi ya da kişiler tarafından meydana getirilmiş ve kripto para sektöründe hizmet vermeye başlamışlardır.

Kripto paraların meydana gelmesinden sonra kripto paralar ile birçok ortak teknolojiye sahip NFT teknolojisi ortaya çıkmıştır. NFT teknolojisi ile, insanlar sahip oldukları dijital nitelikteki fotoğraflar, sesler ve videolar gibi birçok obje çeşitli dijital platformlar vasıtasıyla dijital ortamlara aktararak, NFT'ler meydana getirilmiştir. NFT'ler de tıpkı kripto paralar gibi blockchain, kriptoloji gibi yeni teknolojik altyapıları kullanarak kişilere, şirketlere ve devletlere sahip oldukları dijital nitelikteki sanat eserlerini sergileyip, alım-satımını yapabilecekleri yeni bir dijital alan oluşturmuştur.

Tüm bu gelişmeler neticesinde devletler, ortaya çıkan kripto paralar ve NFT'lerin kapsamını düzenlemek, yasal ve hukuki bir çerçeveye oturtmak ve vergilendirmek gibi çeşitli alanlarda yeni düzenlemeler yapmak ve yeni kanunlar çıkarmak mecburiyetinde kalmışlardır.

Çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde VİV'ye ilişkin temel noktalar açıklanmıştır. İkinci bölümde teknolojinin gelişmesi ve alternatif gelir kaynağı arayışlarının sonucunda insan hayatında önemli bir noktaya gelen kripto paralar ve NFT'ler ile ilgili hususlara değinilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise, kripto paraların ve NFT'lerin Türkiye'de ve dünyadaki yeri, vergilendirilmesi, ekonomik hacimleri irdelenmiş ve bu unsurlar VİV açısından ele alınarak bir takım eksikliklerin tespiti yapılmıştır. Nihayetinde kripto paralar ve NFT'lerde VİV açısından tespit edilen eksikliklere yönelik çözüm önerilerinde bulunulmuştur.

BÖLÜM 1: VERASET VE İNTİKAL VERGİSİNE GENEL BİR BAKIŞ

1.1. Veraset Nedir?

Veraset kelime manası itibariyle biyoloji alanında kalıtım, hukuk alanında ise mirasta hak sahibi olma manalarına gelmektedir (Türk Dil Kurumu, Sözlük). Bizi ilgilendiren manası ise hukuki manasıdır. Hukuki manasını biraz daha açmamız gerekirse; 8.6.1956 tarihli 7338 sayılı veraset ve intikal vergisi kanununun 2. maddesinde veraset tabiri ile; miras, vasiyet ve miras mukavelesi gibi ölüme bağlı tasarrufları ifade etmek istediği açık bir şekilde belirtilmiştir (VİVK, m.2).

1.2. İntikal Nedir?

İntikal kelimesinin kökeni Arapça olup herhangi bir yerden başka bir yere geçiş, geçme, kavrama, anlama, miras olarak babadan çocuğa kalma, öteleme, geçişim gibi manalara sahiptir (Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük). VİV açısından intikal kelimesinden anlaşılması gereken mana ise, bir kişinin ölümü neticesinde sahip olduğu mal/malların gerekli idari ve hukuki işlemleri yerine getirdikten sonra mirasçı/mirasçılarının mal varlıklarına dahil olmasıdır.

1.2.1. İvazlı İntikal

İvazlı intikal için veraset yolu ile intikal tabiri de kullanılmaktadır. İvazlı intikal, bir kimsenin ölümüne, gaipliğine ya da ölüm karinesi ile birbirlerine bağlı olarak miras hukuku esaslarına göre malvarlığının bir kişiden başka bir kişiye geçmesi olarak tanımlanır (Şenyüz, Yüce ve Gerçek, 2018, s. 400). Bir başka deyişle ivazlı intikal herhangi bir kişinin elde ettiği faydaya karşılık belirli bir yükümlülük altına girdiği hukuki işlemlere verilen addır (Demirci, 2018, s. 43). Ancak özellikle belirtilmelidir ki, ivazlı intikaller söz konusu VİV konusu dışındadırlar. Bu yüzden ivazlı intikaller VİV konusuna girmemektedir (Demirci, 2018, s. 42).

1.2.2. İvazsız İntikal

Bağış ya da herhangi bir şekilde karşılıksız olan edinmeler (iktisaplar) ivazsız intikal kapsamında değerlendirilmektedir (Demirci, 2018, s. 43). Ortadaki mevcut mal varlığı, ivazsız intikal şeklinde el değiştirmesi neticesinde mevcut mal varlığını

zimmetine geçiren tarafın aldığı mal varlığına karşılık herhangi bir bedel ödemedi, bir karşılık vermeden kendi üzerine almasıdır.

1.3. Veraset ve İntikal Vergisi Nedir?

VİV'nin dünyada ilk uygulama örneğini Roma İmparatorluğu'nda uygulanmış olan vicesima hereditarium düzenlemesi ile görmek mümkündür (Ortaç, 2002, s. 215) Ülkemizde ise VİV'nin ilk temelleri Osmanlı İmparatorluğu döneminde İslam devleti olmanın etkisi ve zekat ile ilişkili olarak taşınmazların ölüm veya başka bir sebeple el değiştirmesi neticesinde tapu devirlerinde ödenen harçlar ile atılmış olup, günümüzdeki VİV'ye elde edilen gelirden dolayı benzerlik gösterse de, günümüzde uygulanan VİV'yi tam olarak karşılamamaktadır. VİV'ye günümüzdeki uygulanma şekli ile benzerliğe sahip olan atılan ilk adım, cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra 1926 yılında 797 sayılı yasa ile ivazsız (karşılıksız) intikaller ile ilgili olarak Osmanlı İmparatorluğu'ndan kalan harçların yerine uygulamaya alınmasıdır (Öner, 2005, s. 472). Ancak uygulanmaya başlandıktan sonra zaman içerisinde yürürlükte olan bu verginin düzenlenmesi gereken eksikliklerin olduğu fark edilmiş ve 1959 yılında yayımlanan 7338 sayılı VİVK ile bu eksiklikler giderilmeye çalışılmıştır. Yayımlanan 7338 sayılı kanun halen yürürlükte ve verginin uygulanması bu kanun esaslarına göre yürütülmektedir.

VİV hem dünyada hem de Türkiye'de kamu geliri elde etmenin yanı sıra vergilendirmenin mali olmayan yani, kamu geliri elde etme amacı dışında olan vergilendirme amaçlarını da yerine getirmek için başvuru bir vergi türüdür (Yurtsever ve Şafak, 2012, s. 53). Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73. maddesinde herkesin mali gücüne göre vergi ödemekle yükümlüdür ibaresi ile vergiyi doğuran olay ile münasebeti olan herkesin vergi ödemek zorunda olduğu aşikardır. Ödeme gücünün bir göstergesi olan ve aynı zamanda servet üzerinden alınan bir vergi olan VİV, görünürde servet üzerinden alınmakta ise de esas olarak servetin intikali yani el değiştirmesi üzerinden alınmaktadır (Demirci, 2018, s. 42).

Türkiye bütçesinde VİV oranı yıllar itibarıyla değişiklik gösterse de %1 ile %3 oranları arasında çok düşük bir paya sahiptir (Öz vd., 2014, s. 91)

1.3.1. Veraset ve İntikal Vergisinin Konusu

VİV'nin nihai amacı, bir bireyin hayatının son bulması ile sahip olduğu her türlü menkul ve gayrimenkul mal varlıklarının yasal mirasçılara intikal etmesi (veraset)

vasıtasıyla ve ivazsız (karşılıksız, örneğin bağış, piyango, ikramiye gibi) şekilde yapılan intikalleri vergilendirmektedir (Şenyüz vd., 2018, s. 399). VİV'nin konusunu da doğal olarak sözü edilen her türlü menkul ve gayrimenkul mallar oluşturmaktadır.

VİVK'de verginin konusu itibariyle kanunda belirtilen konunun kimleri ve ne şekilde kapsadığı da belirlenmiştir. Sözü edilen vergi konusunun kapsama alanı aşağıda tablo 1.1'de verilmiştir.

Tablo 1.1: Veraset ve İntikal Vergisinin Malın Ait Olduğu Kişi, Nerede Bulunduğu, Vatandaşlığı ve İkametgahına Göre Vergi Konusuna Dahil Olup Olmama Durumu

Malın Ait Olduğu Kişi	Malın Nerede Olduğu	Malın İntikal Ettiği kişinin		Vergi Konusuna
		Vatandaşlığı	İkametgahı	
Türk Vatandaşı	Türkiye	Türk Vatandaşı	Türkiye İçi veya Dışı	Girer
		Yabancı		
	Türkiye Dışı	Türk Vatandaşı	Türkiye İçi	Girmez
		Yabancı	Türkiye Dışı	
Yabancı	Türkiye	Türk Vatandaşı	Türkiye İçi veya Dışı	Girer
		Yabancı		
	Türkiye Dışı	Türk Vatandaşı		Girmez
		Yabancı		

Kaynak: (Şenyüz vd., 2018, s. 400)

Yukarıdaki tablo 1.1'de, VİVK kapsamında vergilendirilecek mal varlığının ait olduğu kişinin vatandaşlığı ve ikametgahı, nerede bulunduğu ve vergi konusuna girip girmediği ifade edilmiştir.

1.3.2. Veraset ve İntikal Vergisinde Vergiyi Doğuran Olay

VİV'de de tüm vergilerde olduğu gibi vergi borcu yasalar ile sınırları belirlenmiş olan olay veya olayların vuku bulması ya da hukuki durumun gelişmesi ile doğmaktadır (VUK m.19). Yani VİV'de vergiyi doğuran olay; biyolojik ve hukuki olarak bir ölüm veya gaiplik olaylarından birinin meydana gelmesi ya da kişinin hayatta olduğu süre zarfı içerisinde ivazsız olarak yapılan her türlü bağış neticesinde meydana gelmektedir.

1.3.3. Veraset ve İntikal Vergisinin Mükellefi

VİV’de mükellef, veraset tarikiyle ya da karşılıksız bir şekilde üzerine mal iktisap eden kişidir (Akmaz, 2019, s. 225). Bir başka ifadeyle VİV’nin mükellefi; miras, piyango, bağış gibi çeşitli yollardan karşılıksız olmak şartıyla mal elde eden tüzel ve gerçek kişilerdir (Pehlivan, 2010, s. 302). VİVK’nin ilk maddesinde söz konusu verginin mükellefleri açık ve net bir şekilde tanımlanmıştır. VİVK’nin 1. maddesine göre:

“Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetinde bulunan şahıslara ait mallar ile Türkiye’de bulunan malların veraset tarikiyle veya herhangi bir suretle olursa olsun ivazsız bir tarzda bir şahıstan diğer şahsa intikali Veraset ve İntikal Vergisine tabidir.

Bu vergi, Türk tabiiyetinde bulunan şahısların ecnebi memleketlerde aynı yollardan iktisap edecekleri mallara da şamildir.

Türkiye Cumhuriyeti tabiiyetindeki bir şahsın Türkiye hudutları dışında bulunan malını veraset tarikiyle veya sair suretle ivazsız bir tarzda iktisap eden ve Türkiye ‘de ikametgahı olmayan ecnebi şahıs bu vergi ile mükellef tutulmaz.” (VİVK m.1)

1.4. Veraset ve İntikal Vergisinde Muafiyetler ve İstisnalar

VİV’de kanunun belirlediği sınırlar içerisinde bazı kişi ve kurumlara birtakım muafiyetler ve istisnalar tanınmaktadır.

1.4.1. Veraset ve İntikal Vergisinde Muafiyetler

VİV’den VİVK 3. maddede sözü edilen kişi ve kurumlar muaftırlar (Öncel ve diğerleri, 2003, s. 388). VİVK 3. maddeye göre:

a) Amme İdareleri, emekli ve yardım sandıkları, sosyal sigorta kurumları, umumi menfaata hadim cemiyetler, siyasi partiler ve bunlara ait olan veya bunların aralarında kurdukları teşekküllerden Kurumlar Vergisine tabi olmayanlar;

b) Yukarıki fıkrada sayılanlar dışında kalan hükmi şahıslara ait olup umumun istifadesi için ilim, araştırma, kültür, sanat, sıhhat, eğitim, din, hayır, imar, spor gibi maksatlarla kurulan teşekküller;

c) Yabancı Devletlerin Türkiye’de bulunan elçi, maslahatgüzar ve konsolosları (Fahri konsoloslar hariç) ile elçilik ve konsolosluklara mensup olan ve o Devletin tabiiyetinde bulunun memurları ve Türkiye’de resmi bir vazifeye memur edilenler ile bu sayılanların aileleri efradı (Mütekabiliyet şartıyla) (Türk tabiiyetinde bulunan şahıslardan veraset tarikiyle veya sair suretle mal iktisabedenlerle yukarda sayılanların dışında kalıp da Türkiye’de ikamet eden şahısların Türkiye’de bulunan mallarını veraset tarikiyle veya sair suretle iktisabedenler hariç)” (VİVK m.3).

Yukarıda ifade edilen kişi ve kurumlar VİV’den muaftırlar.

1.4.2. Veraset ve İntikal Vergisinde İstisnalar

VİV’de belli başlı ivazsız intikal konularını VİV’den istisna tutan kanun ve hükümlerin bazıları özel kanun ile uygulamaya koyulmaktadır. Örneğin, 3670 sayılı Milli Piyango Teşkiline Dair Kanun, ikramiyelerin vergilendirilemeyeceğini açık bir şekilde hükme bağlamıştır (Öncel ve diğerleri, 2003, s. 388).

VİVK 4'üncü madde, istisnaları 15 madde halinde açık bir şekilde ifade etmektedir. VİVK 4'üncü maddeye göre:

- “a) Veraset tariki ile intikal eden ev aşyası ile murise ait zat eşyası ve aile hatırası olarak muhafaza edilen tablo, kılıç, madalya gibi eşya;
- b) (Değişik: 24/6/1994 - 4008/36 md.) Değerleri 10 uncu maddeye göre belirlenen menkul ve gayrimenkul mallardan evlatlıklar da dahil olmak üzere fûrûğ ve eşten her birine isabet eden miras hisselerinin 400 000 000 lirası (455.635 TL) (fûrûğ bulunmaması halinde eşe isabet eden miras hissesinin 800 000 000 lirası (911.830 TL);
- c) Örf ve adete göre verilmesi mütat bulunan hediye, cihaz, yüzgörümlüğü ve drahomalar (Gayrimenkuller hariç);
- ç) Bilûmum sadakalar;
- d) (Değişik: 24/6/1994 - 4008/36 md.) İvazsız suretle vaki intikallerin 10 000 000 lirası (10.491 TL);
- e) (Değişik: 24/6/1994 - 4008/36 md.) Para ve mal üzerine düzenlenen yarışma ve çekilişler ile 14/3/2007 tarihli ve 5602 sayılı Şans Oyunları Hasılatından Alınan Vergi, Fon ve Payların Düzenlenmesi Hakkında Kanunda tanımlanan şans oyunlarında kazanılan ikramiyelerin 10 000 000 lirası (10.491 TL) ;
- f) Üçüncü maddenin (a) ve (b) fıkraları şümulüne giren şahısların statüleri gereğince maksatları içinde usulüne uygun olarak yaptıkları yardımlar;
- g) Amme idare ve müesseseleri ve 3659 sayılı kanuna tabi müesseseler ve amme menfaatlerine hadim cemiyetlerden veya emekli sandıklarından (Veya bu mahiyetteki kurumlardan) dul ve yetimlere bağlanan aylıklarla bu aylıklar dışında verilen emekli ikramiyeleri ile dul ve yetim evlenme ikramiyeleri ve hizmet müddetlerini doldurmamış bulunanların dul ve yetimlerine aylık yerine toptan yapılan ödemeler ve harb malûllerleriyle şehit yetimlerine tekel bey'iyelerinden ödenen paralar;
- h) Harbde veya eşkiya müsademelerinde,manevra ve talimler esnasında veyahut bunlarda aldığı yaralar neticesinde ölen subay, astsubay ve erlerin (Jandarma dahil) keزالık vazife esnasında ölen emniyet mensuplarının fûru ve eşlerine ve ana ve babalarına intikal eden bütün mallar kıymetinden (b) fıkrasında kabul olunan miktarın bir misli;
- i) Borçlar Kanununun 242 nci maddesine göre rücu şartı ile yapılan hibelerde bağışlananın bağışlıyandan evvel vefatı halinde bağışlıyana rücu eden hibe edilmiş mallar;
- j) (Değişik: 8/12/1980 - 2353/1 md.) Sağlar arasında ivazsız bir tarzda vukubulan intikaller hariç olmak üzere kuru mülkiyet halinde intikal eden mallar (kuru mülkiyet halinde kaldığı müddetçe.)
- k) (Ek: 13/7/1967 - 903/5 md.) Cumhurbaşkanınca vergi muafiyeti tanınan vakıflara kuruluşu için veya kurulduktan sonra tahsis olunan mallar. (1)
- l) (Ek: 19/6/1987 - 3393/1 md.) Plaka tahdidi uygulanan illerde Cumhurbaşkanı Kararı ile yetkili kılınan trafik komisyonlarınca ticari plaka satışından elde edilen paralardan, ticari, plakalı taşıt sahiplerine dağıtılan miktarlar. (1)
- m) (Ek: 14/7/2004-5226/18 md.) 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu kapsamındaki tescilli taşınmaz kültür varlıklarının veraset ve intikal yoluyla devir ve iktisabına ilişkin işlemler.
- n) (Ek: 17/9/2004-5234/8 md.) Genel bütçeye dahil dairelerle katma bütçeli idareler bütçelerinden kamu iktisadi teşebbüslerine yapılacak iktisadi transferler ve yardımlar. (2)
- o) (Ek: 13/6/2012-6327/2 md.) 28/3/2001 tarihli ve 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu kapsamında bireysel emeklilik hesabına yapılan Devlet katkılarının hak kazanılan kısımları” (VİVK m4).

VİV'den istisna tutulduğu açık ve net bir şekilde ifade edilmiştir.

1.5. Veraset ve İntikal Vergisinde Matrah Tespiti

VİVK'nin 10'uncu maddesinin birinci fıkrasında vergi matrahının, ivazsız bir şekilde intikal etmiş olan servet veya servet niteliğindeki unsurların VUK'ye göre tespit

edilen değerler olduğu belirtilmiştir (Öncel ve diğerleri, 2003, s. 388). Aynı maddenin ikinci fıkrasında ise, VİV konusuna giren bazı malların kanunda belirlenmiş olan değerlendirme kriterlerine göre hesap edileceği, söz konusu kanunda belirtilmemiş olan malların ise, VUK'nin servetlerin değerlendirmesine dair hüküm ve koşullara göre değerlendirilmesi gerektiği ayrıca belirtilmiştir (Pehlivan, 2010, s. 305). VİV'de ilk tarhiyat, kurumlar, gelir ve emlak vergilerinde de olduğu gibi mükellefin vereceği beyana göre yapılmaktadır (Aksoy, 1989, s. 394). İdare, kanundaki esaslara göre beyan edilen değerler üzerinden vergiyi beyanname verilen tarihten itibaren en fazla on beş gün içinde tarh etmekle yükümlüdür ve tarh edilen vergiler intikal etmiş olan malların VUK'ye göre hesap edilecek değerlerine göre ikmal eder (VİVK m.10).

1.6. Vergi Matrahının Beyanname Verme Süresi

VİV'de iki ayrı matrah mevcuttur ve bu matrahlardan biri mükellef tarafından beyan edilen matrah diğeri ise daha sonra idare tarafından belirlenen matrahtır (Şenyüz ve diğerleri, 2018, s. 408). Sözü edilen matrah türlerinin ilkinde ön tarhiyat, ikincisine ise kesin tarhiyat işlemi denilmektedir (Şenyüz ve diğerleri, 2018, s. 408). Hem intikal etmiş olan malların yer aldığı ülke hem de kendisine mal intikal etmiş bireylerin bulunduğu ülkeler hesaba katılmak suretiyle birbirinden farklı beyan süreleri belirlenmiştir (Akdoğan, 2001, s. 397).

Veraset yolu ile intikallerde beyanname verme süreleri aşağıdaki tablo 1.2'de verilmiştir.

Tablo 1.2: Veraset Yolu ile İntikallerde Beyanname Verme Süreleri

Ölüm Yeri	Mükellefin Yerleşim Yeri	Beyan Ayı
Türkiye	Türkiye	Ölümü Takip Eden 4 Ay
	Yabancı Ülke	Ölümü Takip Eden 6 Ay
Yabancı Ülke	Türkiye	Ölümü Takip Eden 6 Ay
	Ölümün Gerçekleştiği Yabancı Ülke	Ölümü Takip Eden 4 Ay
	Ölümün Gerçekleştiği Yabancı Ülkeden Başka Bir Yabancı Ülke	Ölümü Takip Eden 8 Ay

Kaynak: (Şenyüz vd., 2018, s. 409)

Yukarıda tablo 1.2’de, veraset yolu ile intikallerde beyanname verme süreleri murisin ölüm yeri, yerleşim yeri ve beyan verilecek aylar itibariyle sınıflandırılmıştır.

Gaiplik halinde beyan verme süresi ise, gaiplik kararının ölüm siciline kayıt edildiği tarihi takip eden bir ay içindedir (Şenyüz vd., 2018, s. 409).

Gerçek ya da tüzel kişiler tarafından tertip edilen çekilişler ve yarışmalar ile futbol müsabakalarındaki müşterek bahislerde beyan verme süresi; çekiliş, yarışma ve müsabakaların tertip edildiği günü izleyen ayın 20. akşamına kadardır (Akdoğan, 2001, s. 398).

Veraset yolu ile intikallerin haricindeki diğer intikallerde beyan süresi ise, malların hukuki olarak elde edildiği tarihi takip eden bir ay içerisinde (Şenyüz vd., 2018, s. 409).

Sözü edilen tüm bu sürelere ek olarak bir de VİV beyannamesi verilmesi açısından VUK’nin 342’nci maddesine göre ek süre verilmesi uygun görülmüştür. Sözü edilen 342’nci madde gereğince tahakkuk işleminin yapılması için beyan verme süresinin son gününden başlamak koşuluyla 15 gün beklenilmesi gerekmektedir ve beyannamenin bu 15 günlük süre içerisinde verilmesi durumunda vergi zıyaı meydana gelmemiş kabul edilmektedir (Akdoğan, 2001, s. 398).

Normal ve ek süreler içerisinde mükellefler beyanname vermelerine rağmen verdikleri beyannameler eksik veya hatalı olabilir. Bu durumda mükellef kendi rızası ile idare tarafından uyarılmadan eksik olan malları beyan eder veya idare tarafından yazılı olarak ikinci 15 günlük ek süre sonuna kadar beyana çağırması üzerine ilk verdiği beyannamedeki eksiklikleri giderirse, tarh edilecek vergiye vergi zıyaı cezası kesilmeyecektir. Ancak, ek sürelerde beyan verildiği için VUK madde 352’ye göre yalnızca usulsüzlük cezası kesilir (Şenyüz ve diğerleri, 2018, s. 410).

1.7. Veraset ve İntikal Vergisinde Vergi Oranı

VİV artan oranlı bir vergilemeye tabidir ve aşağıdaki tablo 1.3’de 2022 yılı için geçerli olan VİV tarifesi verilmiştir.

Tablo 1.3: 2022 Yılı İçin Uygulanan VİV Tarifesi

Matrah			Veraset Yoluyla İntikallerde Vergi Oranı	İvazsız İntikallerde Vergi Oranı
İlk	10.000.000.000	500.000 TL İçin	%1	%10
Sonra Gelen	20.000.000.000	1.200.000 TL İçin	%3	%15
Sonra Gelen	40.000.000.000	2.500.000 TL İçin	%5	%20
Sonra Gelen	80.000.000.000	4.900.000 TL İçin	%7	%25
Matrahın Aşan Bölümü İçin	150.000.000.000	9.100.000 TL'yi Aşan Bölüm İçin	%10	%30

Kaynak: (VİVK m.16)

Yukarıdaki tablo 1.3’de verilen tarifede yer alan matrahların dilim aralıkları her sene bir önceki sene ile bağlantılı bir şekilde VUK’ye göre belirlenen yeniden değerlendirme oranında güncellenerek uygulamaya koyulmasına karar verilmiştir (Bilici, 2008, s. 281).

“Vergi tarifesinin matrah dilim tutarları, her yıl bir önceki yıla ilişkin olarak Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılmak suretiyle uygulanır. Bu şekilde hesaplanan dilim tutarlarının %5’ini aşmayan kesirler dikkate alınmaz. Cumhurbaşkanı, bu suretle tespit edilen tutarları yarısına kadar artırmaya veya indirmeye yetkilidir.” (VİVK m.16)

Bir kişiye anne, baba, eş ve çocuklarından ivazsız mal intikal etmesi durumunda vergi, ivazsız intikallere uygulanacak olan vergi oranlarının yarısı uygulanmak suretiyle tarh edilir ancak, evlatlıktan evlat edinenlere yapılan ivazsız intikaller bu durumdan müstesnadır (Bilici, 2008, s. 282).

1.8. Veraset ve İntikal Vergisinde Verginin Tarhı

Verginin tarhı, mükellefin ne kadar vergi ödemesi gerektiğini ilgili kanun veya kanunlarda ifade edilen tarifeler üzerinden vergi dairesi tarafından hesaplanması ile ortaya çıkaran idari bir işleme verilen isimdir (VUK, m.20).

Tarh işlemi; bir ölüm neticesinde yapılacaksa ölümün fiziki olarak gerçekleştiği yerde, ölüm dışındaki intikallerde mükellefin ikametgahı nerde ise oradaki vergi dairesi tarafından tarh edilir (Şenyüz ve diğerleri, 2018, s. 410).

Günümüzde mükelleflere duyulan güvenin bir neticesi olarak birçok başka vergide olduğu gibi VİV’de de tarh işlemi, mükellefin vermiş olduğu beyanname üzerinden yapılır. Ancak diğer vergilerden farklı olarak VİV’de iki aşamalı tarh işlemi bulunmaktadır. Bunlardan birincisi ilk tarhiyat, ikincisi ise kesin tarhiyattır (VİVK m.10).

İlk tarhiyat, mükellefin ilgili vergi dairesine beyan ettiği mallar üzerinden ve vermiş olduğu beyanname üzerinden en fazla 15 gün içerisinde yapılır. İlk tarhiyattan sonra idare mükellef tarafından verilen ilk beyannamedeki mükellefin beyan ettiği değerlemeleri VUK’de yer alan değerlendirme hükümleri ile mukayese eder. Sonrasında, idare tarafından mükellefin yanlış, eksik veya hatalı beyanda bulunduğunu tespit ederse ikinci yani ikmalen tarhiyat yapılır (Pehlivan, 2010, s. 307).

İdare mükellefin verdiği beyannamede miktar ve değerlemede fark bulursa söz konusu farka ait vergiyi, gayrimenkuller hariç vergi ziyai cezasının yarısı ile beraber tahsil eder. Ancak, gemiler ve menkul mallara ilişkin değerlemelerde %50’yi aşmayan farklar için herhangi bir ceza uygulanmaz (Pehlivan, 2010, s. 308).

1.9. Veraset ve İntikal Vergisinde Verginin Tahakkuku

VİV konusuna giren malları edinen kişiler verginin tahakkuku ettirilebilmesi için bu malları kanunda belirtildiği üzere vefat eden kişinin ya da tasarruf sahibi kişinin ikametgahının bulunduğu yerde bulunan ilgili vergi dairesine verecekleri beyanname ile bildirmekle yükümlüdürler. Ancak, verilecek olan beyanname çeşitli sebeplerden dolayı ikametgahın bulunduğu vergi dairesine değil, başka bir vergi dairesine verilmesi gerekebilir bu durum VİVK 6 ve 8’inci maddelerde belirtilmiştir. (Bilici, 2013, s. 157). VİVK 6’ncı maddeye göre:

- “a) Veraset tarihiyle vakı intikallerde ölen kimsenin, diğer suretle vukua gelen intikallerde tasarrufu yapan şahsın ikametgahının, hükmi şahıslarda ve diğer teşekküllerde merkezlerinin bulunduğu;
- b) Muris veya tasarrufu yapan şahsın bu ikametgahı yabancı bir memlekette ise Türkiye ‘deki son ikametgahının bulunduğu;
- c) Muris veya tasarrufu yapan şahıs Türkiye’de hiç ikamet etmemiş veya son ikametgahı tesbit olunamamış ise Maliye Vekaletinin tayin edeceği; Yer vergi dairesi tarafından tarholunur.” (VİVK. m.6)

VİVK 8’inci maddede ise yabancı ülkelerde bulunan Türk vatandaşlarının beyannamelerini Türk Konsolosluklarına vermeleri gereklidir. Eğer mirasçı birden fazla ise, her birinin ayrı ayrı beyanname vermesi uygun görüldüğü ifade edilmiştir (VİVK. m.8).

1.10. Veraset ve İntikal Vergisinde Verginin Ödenmesi

VİV’de oran ve tarifeler, yapılacak olan intikalın türüne, intikalın yapılacağı kişilere göre farklılık göstermektedir ve artan oranlı bir vergi yapısına sahiptir (Kızılot ve Taş, 2011, s. 340).

VİV kanunda belirtildiği üzere üç sene içerisinde ve her sene ikişer taksit ile mayıs ve kasım aylarında olmak üzere yani toplamda altı taksit olacak şekilde ödenir. Tüzel veya gerçek kişiler tarafından düzenlenen yarışma ve çekilişlerde kazanan kişilere ödenecek ikramiyeler ve 5602 sayılı kanunda ifade edilen şans oyunlarının kazananlarına dağıtılacak ikramiyelerden kesilen vergiler ise, beyanname verme süresi içerisinde ödenir (VİVK. m.19). Ancak VİV’nin bu şekilde ödeme süresinin uzun ve esnek oluşu, verginin gerçek bir servet vergisi olmasını olumsuz etkilemektedir (Öncel vd., 2003, s. 387).

VİVK 19’uncu maddede ödeme ile ilgili bazı hususlar ayrıca belirtilmiştir. Bu maddeye göre:

“Tescil tarihinden itibaren en geç 15 gün içinde sonucu ilgili vergi dairesine bildirilmek üzere, intikal eden gayrimenkullerin tescil işlemi, veraset ve intikal vergisinin tahakkuku beklenmeksizin yapılır. Ancak, intikali yapılan gayrimenkule isabet eden veraset ve intikal vergisi tamamen ödenmedikçe devir ve ferağ yapılamaz ve üzerinde herhangi bir ayni hak tesis edilemez. Tapu memurları vergi dairesince verilmiş ilişik kesme belgesi olmaksızın devir ve ferağ işlemi yapamazlar, aksi halde verginin ödenmesinden mükellefler ile birlikte müteselsilen sorumlu olurlar. Ancak, mükelleflerce, tahakkuk eden vergiye karşılık 6183 sayılı Kanunun 10 ncu maddesinde yazılı cinsten (Bu maddenin 5 nci bendinde yazılı menkul mallar hariç) teminat gösterildiği takdirde intikal eden gayrimenkullerin bir kısmının veya tamamının devir ve ferağına izin verilebilir. Teminat olarak gösterilecek gayrimenkullerin değeri 6183 sayılı Kanunun 90 ncı maddesinde yazılı komisyonlar tarafından aynı Kanunun 91 nci maddesine göre tespit edilir.” (VİVK. m.19).

1.11. Veraset ve İntikal Vergisinde Sorumluluk

VİV’de verginin sorumluluğu hususunda müşterek bahis, tevkifat (stopaj, kesinti, kaynakta kesme), yarışma ve çekilişler başlıkları altında geniş bir uygulama alanı düzenlenmiştir (Şenyüz ve diğerleri, 2018, s. 413).

VİVK 17’nci madde ile VİV’de sorumluluk kavramı, sorumluluğun mahiyeti ve sorumluluğu yerine getirmemenin ortaya çıkaracağı cezalar gibi birçok alanı düzenlemiştir.

1.11.1. Müşterek Bahis, Yarışma ve Çekilişlerde Tevkifat

Futbol karşılaşmaları ve at yarışlarına dair müşterek bahislerde, tertip edilen çekiliş ve yarışmalarda elde edilen yani kazanılan ikramiyelerin sahiplerine dağıtılması esnasında tevkifat (kesinti) yapılma zorunluluğu vardır (Şenyüz ve diğerleri, 2018, s. 413). Kesinti oranları VİVK 16'ncı maddede aşağıdaki verilen tablo 1.4'deki gibi düzenlenmiştir.

Tablo 1.4: Müşterek Bahis, Yarışma ve Çekilişlerde Tevkifat Oranları

Tevkifat (Kesinti) Yapılacak Konu	Oran
Futbol Karşılaşmalarına İlişkin Müşterek Bahislerde Kazanılan İkramiyeler İçin	%10
At Yarışlarına İlişkin Müşterek Bahislerde Kazanılan İkramiyeler İçin	%10
Tertip Edilen Yarışma ve Çekilişlerde Kazanılan İkramiyeler İçin	%10

Kaynak: (VİVK. m.16)

Yukarıda verilen tablo 1.4'e göre tevkifat yapılacak konular, müşterek bahislere dair kesinti yapma uygulaması, at yarışları ve futbol karşılaşmalarını kapsamaktadır. Buradan hareketle, müşterek bahislerden kazanılan ikramiyeler söz konusu tevkifat (kesinti) yapılacak ödemeler arasında sayılmadığından buradan elde edilecek ikramiyelerden kesinti yapılmayacağını anlaşılmaktadır. Ancak, müşterek bahislerden elde edilen ikramiyelerin vergilendirilmeyeceğini sonucu çıkarılamaz. Buradan elde edilecek ikramiyeler de genel vergilendirme esaslarına göre vergilendirilecektir (Şenyüz ve diğerleri, 2018, s. 413).

Müşterek bahisler, yarışma ve çekilişlerde vergi sorumlusu bahsi oynatan, yarışma ve çekilişlerde bunları tertip eden gerçek ya da tüzel kişilerdir ve bu kişiler tertip edilen bahis, yarışma ve çekilişlerin yapıldığı günü takip eden ayın en geç 20. günü akşamına kadar yapacakların tevkifatları (kesintileri) vergi sorumlularına münhasır VİV beyannamesi ile beyanda bulunup ödemek zorundadırlar (Şenyüz vd., 2018, s. 414).

1.11.2. Diğer İşlemlerde Teminat Çerçevesinde Tevkifat

VİV 17'nci maddede tevkifat (kesinti) yapmak ile sorumlu diğer kurum ve kuruluşlar aşağıdaki gibi ayrıca düzenlenmiştir:

“Amme idare ve müesseseleri, bankalar, bankerler, kasa kiralayanlar, sigorta şirketleri, sair şirket ve müesseseler, mahkemeler ve icra daireleri istihkak sahiplerine bu verginin mevzuuna giren her hangi bir muamele dolayısıyla para ve senet verebilmek için evvelemirde verginin ödenmiş olduğuna dair vergi dairesinden verilmiş bir tasdikname talebederler.

(Değişik: 22/7/1998 - 4369/74 md.) Tasdikname ibraz etmeyen hak sahiplerinin istihkaklarından, veraset yoluyla intikallerde %5, ivazsız intikallerde %15 oranında vergi karşılığı olarak tevkifat yaptıktan sonra, bakiyesini verebilirler. Tevfikati yapanlar, tevkif ettikleri parayı en geç bir hafta içinde bulundukları yerin mal sandığına yatırmaya ve keyfiyeti bağlı bulundukları vergi dairesine yazı ile bildirmeye mecburdurlar.

(Değişik: 22/7/1998 - 4369/74 md.) Tevkifat yapmadan para ve senet verenlerle tevkif ettikleri parayı yukarıda belirtilen süre içinde mal sandığına yatırmıyanlardan (Hakimler hariç), tevkif etmiye ve yatırmaya mecbur oldukları paralar Amme Alacaklarının Tahsil Usulü hakkında Kanun hükümlerine göre gecikme zammı tatbik edilerek tahsil edilir. Tevkifatı yapan ilgili kuruluşların, bu görevleri süresinde yerine getirmeyen sorumlularından, tevkif etmeye ve yatırmaya mecbur oldukları paraların %10'u oranında ayrıca ceza tahsil olunur.” (VİVK. m.17)

Yukarıdaki verilen işlemler yapıldıktan sonra tevkif edilen tutarlar mükellefler tarafından genel hükümlere göre verilecek VİV beyannameleri üzerinden hesaplanan vergilerden mahsup edilir. Ancak, uygulamada ise hesaplanan VİV'den tevkif edilen (kesinti yapılan) vergiler mahsup edildikten sonra geriye kalan kısım VİV'in ödeme süresine göre taksitlendirilir. Şayet tevkif edilen tutar hesaplanan VİV'den fazla ise, fazladan ödenen kısım geri iade edilir (Şenyüz ve diğerleri, 2018, s. 414).

1.12. Veraset ve İntikal Vergisinde Tedbirler

VİV'nin kişiler tarafından ödenmesini güvence altına almak için ihtiyaten çeşitli tedbirler alınmıştır (Bilici, 2008, s. 282). VİVK'de alınan tedbirler ilgili maddelerde belirtilmiştir. VİV'deki tedbirlerin bir kısmını da VUK'de bulmak mümkündür (Öncel ve diğerleri, 2003, s. 389). VİV'de ihtiyaten alınacak tedbirlerin bazılarını VİV'de sorumluluk başlığı altında incelenmiştir. Aşağıda verilen iki madde ilgili kanun maddesinde tedbir başlığı altında yer almayan tedbirlerdir.

- İntikal eden gayrimenkulün ödenmesi gereken vergisinin tamamı ödemedikçe devir ve ferağı yapılamaz aynı zamanda üzerinde herhangi bir ayni hak istenip, kurulamaz ancak bu maddenin 3. fıkrasına göre tahakkuk etmiş olan vergiye karşılık bir teminat gösterilmesi halinde intikal edecek olan gayrimenkulün/gayrimenkullerin tamamının ya da belirli bir kısmının devir işlemine izin verilmektedir (VİVK. m.19).

- İlgili kanunda belirtilen resmi makamlar, kişiler bilgi sahibi oldukları ölüm vakalarını ve intikalleri ve yarışma ve çekilişleri tertip edenler tertip edilen yarışma ve çekilişlerin kazananlarını bir sonraki ayın 15. günü akşamına kadar ilgili vergi dairesine bildirmekle yükümlüdürler (VUK. m.150).

BÖLÜM 2: SERVET BİRİKTİRME VE AKTARMA ARAÇLARININ DİJİTALLEŞMESİNE YÖNELİK EĞİLİMLER: KRİPTO PARALAR VE NON-FUNGİBLE TOKENS (NFT)

2.1. Genel Olarak Kripto Para ve NFT Dünyası

Teknolojinin gelişmesi, insan ihtiyaçları ve tatmin duyularının çeşitlenmesi ile birlikte sanal alem ismi verilen alanda birçok yeni oluşum ortaya çıkmıştır. Sanal alemlerin ortaya çıkması ile de bu sanal alemlerin kendi içerisinde kullanılması gayesiyle sanal ve kripto para denilen yeni para birimleri meydana gelmiştir (Kesgin, 2021, s. 13).

Sanal ve kripto paraların ortaya çıkması, sahip oldukları birçok ortak teknoloji vasıtasıyla NFT ismi verilen varlıklar meydana gelmiştir.

Çalışmanın bu bölümünde, kripto paralar ve NFT'ler hakkında bilinmesi gereken en temel bilgiler aktarılacaktır. Sonrasında ise, kripto paralar ve NFT'lerin ekonomik çerçeveleri incelenecektir.

2.2. Sanal, Dijital ve Kripto Para Kavramları

İnsan aklına genellikle para denilince ilk önce herkes tarafından bilinen, piyasada mübadele, hesap birimi ve servet biriktirme aracı olarak kullanılan ve ekonomide fiziki olarak yani el ile tutulur göz ile görülür biçimde var olan fiziki para gelmektedir. Ancak teknolojinin gelişmesi, insan ihtiyaçları ve tatmin duygularının çeşitlenmesi gibi çeşitli sebeplerden dolayı değişen ve gelişen dünyada yeni ödeme araçları ve para birimleri ortaya çıkmıştır. Halen de her geçen gün üzerlerine yenileri eklenmeye devam etmektedir. Bu gelişmeler ışığı altında para kelimesinin manası çeşitlendiği için ve para denilince sözü edilen paranın hangi türde bir para olduğunu anlamamız adına mevcut para birimlerini tanımak gerekmektedir.

2.2.1. Sanal Para Tanımı

Sanal para, dünyanın her alanda gelişmesi ve her alanda dijitalleşmeye başlaması ile birlikte halihazırda her ülkenin kendisine göre mevcut olarak kullandıkları fiziki paralara bir alternatif olarak geliştirilmiştir. Sanal paralar, halihazırda piyasalarda kullanılan fiziki paralar gibi hukuki bir güvence sağlamamaktadır. Sanal paralar, merkezi bir otorite tarafından gerek duyulduğu zaman kontrol edilemeyen sadece ağlar arası internet vasıtasıyla sahipliği değişebilen ve itibari para olarak karşılığı olmayan para olarak ifade edilebilir (Koç, 2021, s. 38).

Sanal para, özel bir sanal toplum üyeleri arasında kullanılan ve kabul edilen ve genellikle geliştiricileri tarafından çıkarılan, kontrol edilen bir dijital paradır (European Central Bank, 2012, s. 13)

Sanal para birimleri ile ifade edilen kavram, birçok dijital platform üzerinde alışveriş yapılabilen ve kıymet olarak da dijital platformlar üzerinde kullanma imkanına sahip olan para birimleridir (Kesgin, 2021, s. 13).

Günümüzde insanlar arasında sıkça birbirlerinin yerine kullanılsa dahi, sanal para ve elektronik para kavramları birbirleri ile karıştırılmamalıdır. Sanal paraların elektronik paranın bir çeşidini oluşturmaktadır ancak aralarında ehemmiyetli farklar bulunmaktadır (Bozkurt Yüksel, 2015, s. 197). Örneğin hem sanal para hem elektronik para dijital biçimde olmalarına rağmen elektronik para yasal olarak tedavülü bulunan geleneksel para birimleri örneğin TL, Euro, dolar gibi para birimleri bulunurken, sanal paralar kategorisinde yasal olarak tedavülü bulunmayan Linden Dolar, Bitcoin gibi sonradan icat edilen para birimleri yer almaktadır (Bozkurt Yüksel, 2015, s. 197).

Sanal para ve elektronik para arasındaki farklar aşağıda tablo 2.1’de verilmiştir.

Tablo 2.1: Sanal Para ve Elektronik Para Arasındaki Temel Farklar

SANAL PARA	ELEKTRONİK PARA
Yasal tedavülü bulunmaz.	Yasal tedavülü bulunur.
Genel kabul görmüş değildir, o parayı çıkaranlar tarafından kabul edilir.	Herkes tarafından kabul görür.
Kanuni düzenleme bulunmamaktadır.	Yasal olarak düzenlenmektedir.
Özel kişiler tarafından çıkarılır.	Yasal olarak düzenlenmiş kuruluşlar tarafından çıkarılır.
Arz sabit değildir, çıkaran kişinin kararına bağlıdır.	Arz sabittir.
İtibari değeri garanti edilmemiştir.	İtibari değeri garanti altına alınmıştır.
Denetim mevcut değildir.	Sıkı bir şekilde denetim mevcuttur.

Risk operasyonel, hukuki, kredi ve tedavül açısından da oluşturur.	Risk operasyonel açıdan mevcut olabilir.
--	--

Kaynak: (Bozkurt Yüksel, 2015, s. 197’den türetilmiştir).

Yukarıda verilen tablo 2.1 sanal ve elektronik para arasındaki en temel farklılıkları açık bir şekilde ifade etmektedir.

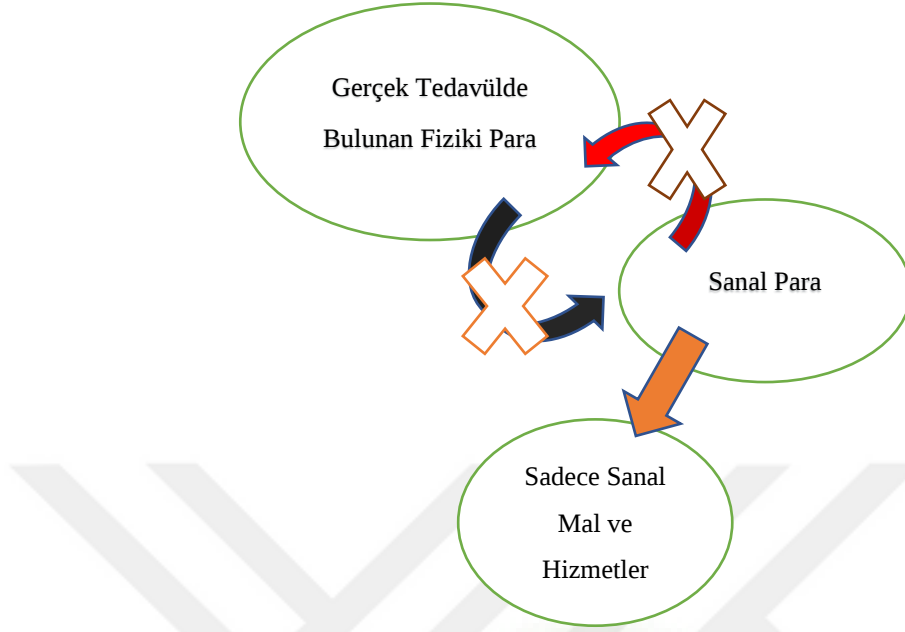
2.2.1.1. Sanal Para Türleri

Sanal para, kendi içerisinde üç farklı gruba ayrılmaktadır. Bunlar, kapalı sistem para birimleri, tek yönlü akışa sahip para birimleri ve iki yönlü akışa sahip para birimleridir.

2.2.1.1.1. Kapalı Sistem Sanal Para Birimleri

Kapalı sistem sanal para birimleri, sanal para birimlerinin bir türüdür. Bu kategorideki sanal para birimleri, gerçek dünya ile tamamen bağımsız olup buradaki paralar sadece bir oyun içerisinde belirli bir kayıt ücreti ödenmesi ve oyuncuların oyun içerisinde oyunu oynamak ile elde ettikleri performans neticesinde kazandıkları paraları kapsamaktadır. Ancak, şu hususu da belirtmek gerekir ki, bu yatırılan para ve oyun oynamanın neticesinde elde edilen para yalnızca oyun içerisindeki alışveriş ve benzeri işlemlerde kullanılabilir. (Bozkurt Yüksel, 2015, s. 198).

Aşağıda şekil 2.1’de sanal para türlerinden olan kapalı sistem para birimlerinin dönüştürülebileceği para birimleri ve kullanım alanları verilmiştir.

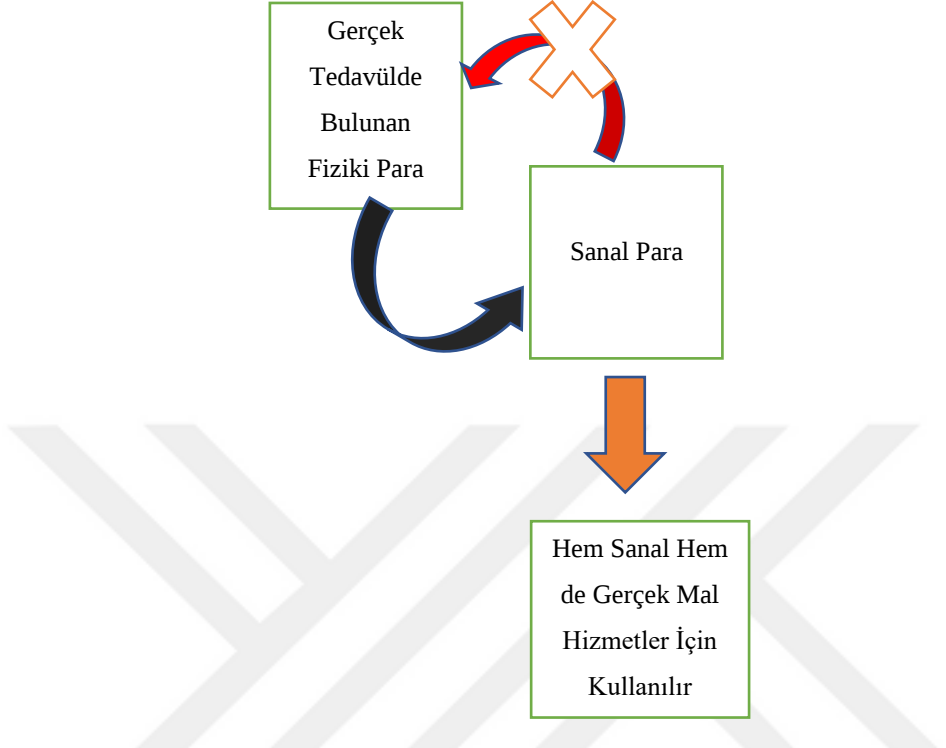
Şekil 2.1: Kapalı Sistem Para Birimlerinin Dönüştürülebilirliği ve Kullanım Alanları

Kaynak: (European Central Bank, 2012, s. 15)

Yukarıdaki şekil 2.1'e göre kapalı sistem para birimleri, yalnızca oyun içerisindeki yapılacak olan oyun ile ilgili harcamalarda kullanılabilmektedir. Oyun içerisinde oyundan elde edilen ve oyunun sahibi/sahipleri tarafından icat edilen para ne gerçek mal ve hizmet almadaki sanal paraya ne de tedavülde bulunan gerçek paraya dönüştürülememektedir. Buradan elde edilen oyun için icat edilen para sadece ilgili oyun için kullanılabilmektedir.

2.2.1.1.2. Tek Yönlü Akışa Sahip Sanal Para Birimleri

Tek yönlü akışa sahip sanal para birimleri, herkes tarafından kabul görmüş belirli ve net bir döviz kuru üzerinden gerçek ve geçerli bir para birimi kullanmak suretiyle direkt olarak satın alınabilir para birimidir. Fakat, dönüşüm şartları ve diğer bazı işlemler bu para birimini ortaya çıkaran sahibi/sahipleri tarafından belirlendiği için bu satın alma işlemini yaparken kullanılan orijinal para birimine tekrardan geri çevrilemez (European Central Bank, 2012, s. 14).

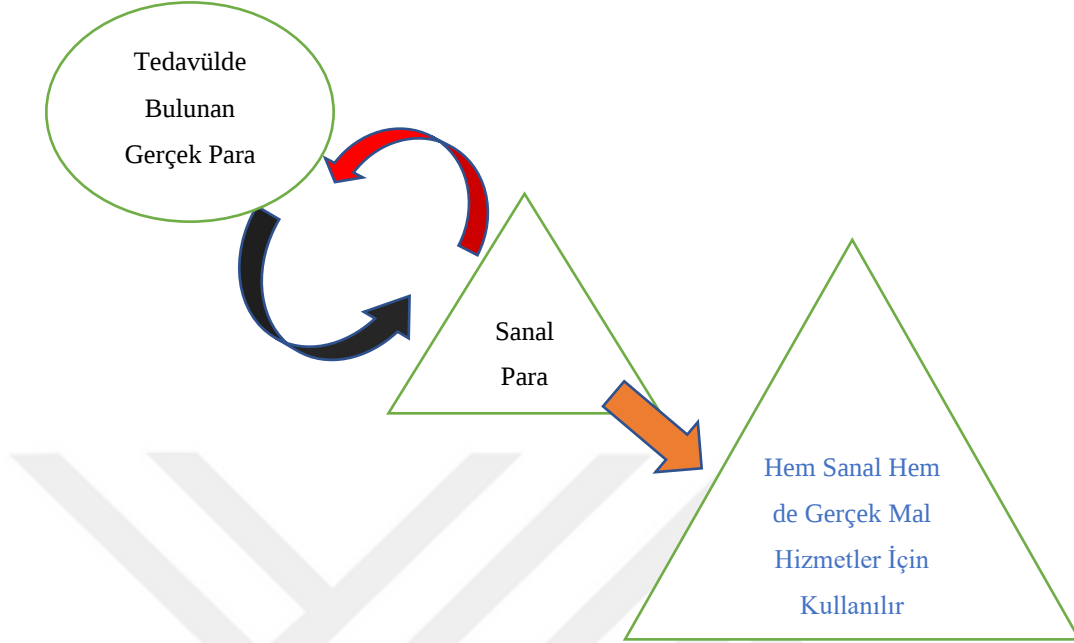
Şekil 2.2: Tek Yönlü Akışa Sahip Sanal Para Birimlerinin Dönüştürülebilirliği ve Kullanım Alanları

Kaynak: (ECB, 2012, s. 15)

Yukarıda verilen şekil 2.2'ye göre, tek yönlü akışa sahip para birimleri ile gerçek tedavülde bulunan para ile sanal para satın alınabilmektedir. Ancak, satın alınan sanal paralar tekrardan gerçek tedavülde bulunan paraya dönüştürülememektedir. Bu durumda satın alınan sanal paralar ile ne yapılabilecek sorusu meydana gelmektedir. Bu sorunun cevabı, tedavülde bulunan gerçek para ile satın alınan sanal paralar, ancak sanal para ile satış yapan yerlerde gerçekleştirilebilecektir.

2.2.1.1.3. İki Yönlü Akışa Sahip Sanal Para Birimleri

İki yönlü akışa sahip olan sanal para birimleri ile bu para birimlerini kullanan bireyler kendi para birimleri ile sahip oldukları döviz kurlarına göre sanal para alıp satabilirler ve bu para birimleri gerçek dünyada çalışabilirliği ve işlevselliği açısından tıpkı diğer dönüştürülebilir para birimlerine benzemektedir (ECB, 2012).

Şekil 2.3: İki Yönlü Akışa Sahip Para Birimlerinin Dönüştürülebilirliği ve Kullanım Alanları

Kaynak: (ECB, 2012, s. 15)

Şekil 2.3’te verilen iki yönlü akışa sahip sanal para birimleri, dünyanın her yerinde neredeyse aynı şekilde kullanılan ve herkes tarafından bilinen, işlevselliği ve çalışabilirliği açısından madeni ve kâğıt paralar gibi hem sanal hem gerçek mal ve hizmet satın alabilen ve tedavülde bulunan diğer paralar gibi birbirlerine dönüştürülebilen para birimleridir.

2.2.2. Dijital (Elektronik) Para Kavramı

Para geçmişten günümüze birçok evrim ve değişim geçirmiştir. Bu evrim ve değişimler, paranın yapılmasında kullanılan ham maddeden, paranın kim tarafından ve neye göre basılacağı gibi hususlarda gerçekleşmiştir. Günümüzde bankacılık sektörünün gelişmesi ve kredi kartlarının yaygınlaşması ile birlikte, fiziki paraya duyulan ihtiyacın azalması, paranın geçirmiş olduğu köklü değişimlerden biridir. Paranın geçirdiği bu evrim neticesinde dijital para kavramı ortaya çıkmıştır. Dijital para, elektronik ortamda muhafaza edilebilen, bir başka elektronik ortamdan bir başka elektronik ortama yani bir başka hesaptan bir başka hesaba gönderilebilen ve özellikle de nakit ödemeler

karşılığında fazlaca kullanılan bir para birimi olarak ifade edilmektedir (Ergül, 2020: 13). Bir başka tanım ile dijital (elektronik) para; teknik bir aygıtta depolanabilen parasal değerler dijital para olarak tanımlanmaktadır (ECB, 1998, s. 7).

2.2.3. Kripto Para Kavramı

Kripto para, en kısa tanımı ile şifreli para anlamına gelmektedir. Kripto para, güvenliğin temin edilebilmesi amacıyla şifreleme bilimi (kriptografi) kullanarak meydana getirilen dijital veya sanal para birimidir (Günay ve Kargı, 2018, s. 62).

Bu para türünün kripto para olarak anılmasının en büyük sebebi, isminden de anlaşılacağı üzere kriptoloji (cryptocurrency) şifreli bir biçimde oluşturulmasındandır. Bu şekilde şifreli bir biçimde ve dijital bir ortamda oluşturulduğu için, alım-satımı da ancak şifre ile ve sanal bir ortamda mümkün olmaktadır. Bu yüzden kripto paralar sanal para ismi ile de anılmaktadır (Alpago, 2018, s. 414).

Kripto para birimleri, tedavülde bulunan ve piyasalarda dolaşan diğer para birimleri gibi belirli bir devletin, finansal kurumun veya herhangi bir devletin merkez bankası tarafından kontrolü altında değildirler (Günay ve Kargı, 2018, s. 63).

2.2.4. Kripto Para Teknolojisi ile İlgili Temel Terimler

Kripto para teknolojisinin daha iyi anlaşılması için kripto para teknolojisi ile alakalı birtakım terimlerin ifade edilmesi gerekmektedir. Bu terimler; bulut bilişim, blockchain, mining, cüzdan, çatallama ve kriptolojidir.

2.2.4.1. Bulut Bilişim

Bulut bilişim (cloud computing), sunucu olan bilgisayarlar ve bilgisayar benzeri internete bağlanabilen cihazların istenildiği zaman ve yerde kullanarak her nevi bilgisayar ortamında saklanabilen kaynakları kullanıcılar ile paylaşabilen internet veri tabanlı bilişim hizmetlerinin tümüne verilen genel isimdir (Artar ve Kıymetli Şen 2020, s. 428).

Teknolojik ilerlemenin son dönemlerde iyice hızlanması ve tüm dünyanın özellikle son dönemde ortaya çıkan Covid-19 salgını ile karşı karşıya kalması ile birlikte işletmelerin çalışma tarzı ve düzeni de değişmeye başlamıştır. Gitgide gelişen ve değişen dünya özellikle iletişim ve internet ve mobil bağlantı alanlarında bir hayli gelişmiştir. Bu gelişmenin neticesinde ise işlem, analiz ve veri depolama hızlanmış ve kolaylaşmıştır. Sözü edilen bu gelişmelerin arka planında ise bulut bilişim ismi verilen sistem vardır. (Kesgin, 2021, s. 11).

Günümüzde özel sektörde küçük, büyük ölçekli işletmeler ve kamu sektöründe bulut bilişim teknolojisinin kullanımı giderek yaygın hale gelmektedir. Bu yaygınlaşmanın arkasında yatan sebeplerden en belirgin olanları, bulut bilişimin geleneksel bilgi teknolojilerine göre maliyet, zaman ve depolama açısından çok daha verimli ve kullanışlı olmasıdır. Bulut bilişim, esasında istenilen süre kadar kullanma imkânı sağlayan ve sadece bu süre kadar ücret ödenen bir sistemdir. Bunun yanı sıra bulut bilişimde kaynakların tümü sanal bir platformda çalışır ve bu platform üzerinden dağıtılır. Bulut bilişim teknolojisini çekici kılan bir diğer özellik de istenilen her kaynağa istenilen yer ve zamanda kolay bir şekilde elde edilebilmesidir (Erdem, 2020, s. 234).

2.2.4.2. Blockchain Teknolojisi

Blockchain teknolojisi aslında çok yeni bir kavram olmamakla birlikte ilk olarak 1991 yılında keşfedilmiştir. Ancak tüm dünyanın ilgisini çekmesi, 2008 yılında Bitcoinin ortaya çıkması ile gerçekleşmiştir. Blockchain teknolojisi, dijital işlemlerin ve kripto paraların blockchain katılımcıları tarafından saklanıp, şifrelenmiş olan işlemleri takip etmeyi sağlayan dağıtık veri tabanı olarak tanımlanmaktadır. Blockchain ile yapılan her işlem doğrulanabilir, kesin ve değiştirilemez bir kayıttan oluşmaktadır. Blockchain kullanıcıları herhangi bir aracıya ihtiyaç duymadan ağa bağlanıp işlem yapabilir ve yeni bloklar oluşturabilmektedir. Bunların yanı sıra blockchain herhangi bir merkeze bağlı olmayıp son derece gelişmiş şifreleme algoritmaları vasıtasıyla satıcı ve alıcıları güvenli olarak bir araya getiren bir sistemdir (Ergül, 2020, s. 16).

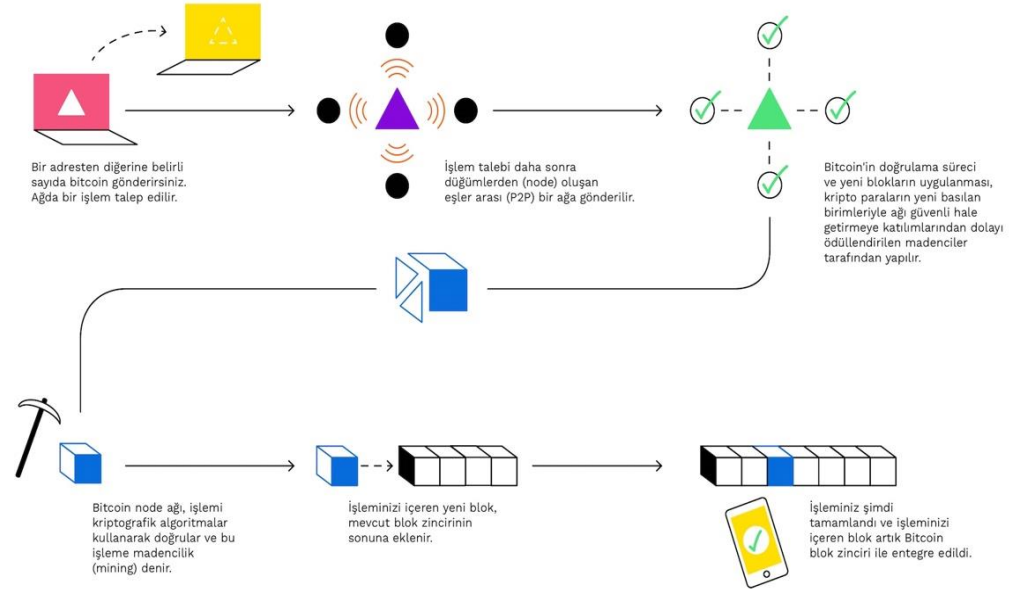
Blockchain herkes tarafından erişilebilir, şeffaf, sıralı ve zaman damgalı olup gerçekleştirilen tüm işlemlerin tutulduğu evrensel bir hesap defteridir. Blockchain esasında basit bir veri tabanı olma özelliğini taşımaktadır (Timur ve Günay, 2019, s. 236).

Blockchain gerçekleştirilen tüm para alışverişlerinin kayıt altına alındığı bir sistemdir ve bu sistem ile kayıtlar birçok yerde tutularak güvenilirliği artırmaktadır. Şayet herhangi bir sebepten dolayı kayıtlardan biri kaybolursa bile birden fazla kayıt olması bu kayıtların kaybolmasının önüne geçmektedir. Blockchain teknolojisinin güvenilir olmasındaki en büyük özelliği, herhangi bir bilginin ait olduğu blockchainden ayrıldıktan sonra ulaşacağı yere ulaşip kodlar eşleşene kadar o bilginin erişilmez olmasıdır. Kripto paralarda yapılan işlemlerin kim tarafından yapıldığı da başkaları tarafından görüntülenememektedir. Yani işlemlerin tamamı şifreli olduğundan dolayı para transferleri kesin olarak da bilinmemektedir. Fakat buradaki üst düzey gizlilik ortada bir

merkezi yapı bulunmadan mevcut olduğu için çeşitli yasadışı faaliyetlere de yer verebilme ihtimali vardır. Bu yüzden sistemdeki bu üst düzey gizlilik, çeşitli tartışmalara da konu olmaktadır. Ayrıca, blockchain teknolojisini sadece kripto paralarda değil aynı zamanda bankacılık ve birçok yüksek güvenlik gerektiren alanlarda aktif olarak kullanılmaktadır (Turan, 2018, s. 4).

Aşağıda şekil 2.4’de Bitcoin örneği ile blockchain teknolojisinin nasıl işlediği ve çalışırken hangi aşamalardan geçtiği verilmiştir.

Blockchain nedir ve nasıl işler?

Şekil 2.4: Blokchain Nasıl Çalışır?

Kaynak: (Bitpanda, 2023)

Yukarıda verilen şekil 2.4’e göre, bir adresten başka bir adrese Bitcoin göndermek istenirse ağda bir işlem talep edilir. İşlem talebinden sonra talep, düğümlerden meydana gelen bir ağa gönderilir. Sonrasında madenciler tarafından Bitcoin doğrulama süreci yapılır. En sonunda ise, işlem talebini içeren yeni bir blok oluşturulur ve bu blok Bitcoin blok zincirine eklenir.

2.2.4.3. Madencilik (Mining) Kavramı ve Türleri

Blockchain teknolojisi içerisinde yer alan bloklardaki matematiksel doğrulama işlemlerinin farklı teknikler ile çözümlenmesi ve blokların onaylanması madencilik (mining) olarak ifade edilmektedir (Ekonomist, 2021a). Ancak, madencilik ile ilgili çok önemli bir kavram da hash gücü kavramıdır. Hash gücü, madencilik (mining) yapan cihazların ne kadar hızlı çalıştığını yani çalışma hızını dile getirmek için kullanılır ve madencilik yapan cihazların toplam çalışma hızına da hash rate ismi verilir. Madencilik yapan bir cihaz teknik donanım açısından ne kadar zengin ise hash rate oranı da o kadar yüksek olmaktadır. Nitekim çözümlenme işlemi bir tahmin olduğundan bir cihaz teknik açıdan ne kadar zengin ise o kadar fazla tahmin yapar ve bu da hash gücünü gösterir (Ekonomist, 2021b). Teknik açıdan birbirinden farklı üç madencilik türü vardır.

2.2.4.3.1. Bulut Madenciliği

Madencilik şirketleri tarafından kurulan madencilik çiftlikleri, kayda değer büyüklükteki hash gücüne sahip yüksek donanımları kiralaması ya da satması neticesinde oluşan madencilik tekniğine bulut madenciliği ismi verilmektedir. Kiralama ya da satın alma işlemi esnasında hash gücünün sahip olduğu oranda ödeme işlemi gerçekleştirilmektedir. Bir başka tanım ile bulut madenciliği herhangi başka birinin gerçekleştirdiği madencilik işletmesine yatırım yapılması ve bu yatırımın neticesinde tarafların elde edeceği karın paylaşılmasıdır (Demartino, 2018, s. 224-225).

2.2.4.3.2. Solo Madenciliği

Solo madenciliği, madencilik işlemlerini bireylerin ferdi olarak sahip oldukları kendi donanımları (bilgisayar ve bileşenleri) ile üretim yaptıkları madencilik türüdür. Solo madenciliğinin bir diğer adı ise bireysel madenciliktir. Ancak, solo madencilerin çoğu yeterli hash gücüne sahip olmadıkları için yeteri kadar verimli olamamaktadırlar. Bu yüzden ki birçok madencilik (mining) işlemleri sanal ortamda havuz ismi verilen yerlerde yapılmaktadır (Demartino, 2018, s. 224-225).

2.2.4.3.3. Havuz Madenciliği

Havuz madenciliği, bir grup madencilerin ellerinde bulunan hash güçlerini bir araya toplayarak elde edecekleri ödülü yani kripto parayı paylaşmak koşulu ile yapılan madencilik türüdür ve bu madencilik türünde en önemli husus karşılıklı güvendir (Demartino, 2018, s. 224-225). Havuz madenciliğinin kurulmasındaki esas gaye ise,

madencilerin fazladan ve boşa enerji harcamadan karlarını ve kar etme olasılıklarını artırmak istemeleridir (BTC Türk, 2022).

2.2.4.4. Kripto Paralarda Cüzdan Kavramı

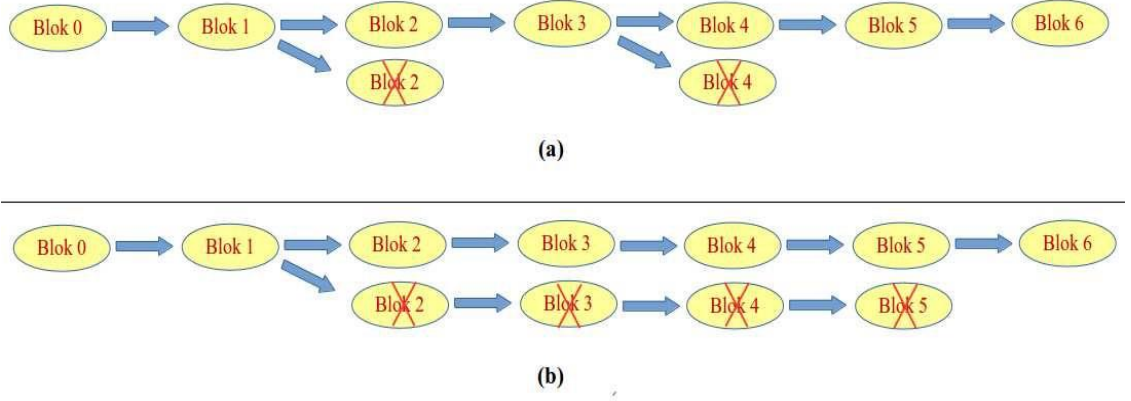
Kripto para sahibi olmak isteyenler alım ve satım işlemleri yapmak için bir banka hesabı ile birbirine bağlı sanal bir adrese yani sanal bir cüzdana ihtiyaçları vardır. Bu adres sayesinde kripto para transferi ve alım satım işlemleri gerçekleştirilebilecek ve yapılan tüm işlemler dağıtık defter-i kebirde kayıt altına alınmış olacaktır (Üzer, 2017, s. 39). Dağıtık defter-i kebir, dijital ortamda temsil edilen varlıkların ya da herhangi bir bilginin bir ağ üzerinden eşler arasında oluşturulup, aktarılmasını doğrulamak maksadıyla şifreleme algoritmalarını kullanan dağıtılmış ya da bir merkezi bulunmayan dijital defterler olarak tanımlanmaktadır (Danyal, 2020).

Bir başka ifade ile cüzdan (wallet), fertlerin sahip oldukları kripto paraları saklamaya ve üzerinde istedikleri işlemi yapmaya olanak sağlayan programlara cüzdan (wallet) ismi verilmektedir. Kripto paralar elektronik ortamda üretilir, elektronik ortamda muhafaza edilir ve elektronik ortamda alışverişi yapılır. Tüm işlemlerin elektronik ortamda yapılmasının da etkisiyle herhangi bir aracı kuruma örneğin, merkez bankası gibi bir aracıya gerek kalmamaktadır (Alpago, 2018, s. 414).

2.2.4.5. Çatallama (Fork)

Çatallama (fork), blockchain teknoloji için çok büyük bir öneme sahiptir. Blok zincirler genel olarak bir bloğa ait devam eden bloklara sahiptirler. Ancak bazen madenciler iş ispatını aynı anda gerçekleştirerek elde ettiği bloğu blok zincire dahil etmektedir. Madencilerin elde ettikleri bu blok aynı içeriği sahip olmayabilmektedir. Bu durumda ise farklı bloklar kabul edileceği için çatallama (fork) kavramı ortaya çıkmaktadır (Asrav, 2019, s. 53).

Aşağıda şekil 2.5’de çatallama örnekleri verilmiştir.

Şekil 2.5: Çatallama Örnekleri (a nadiren, b çok nadiren)

Kaynak: (Çarkacıoğlu, 2016, s. 44)

Yukarıda verilen şekil 2.5’de a örneğine göre, madencilerin aynı anda iş ispatı yapmaları neticesinde blok 1’den sonra blok 2’de çift ispat yapılmış olup doğru olmayan blok iptal edilip bir sonraki bloğa geçilmiştir ve aynı işlem blok 4’de yapılmıştır. Aynı şekilde b örneğinde ise, a örneğine göre çok daha nadir görülebilecek dört iş ispatı aynı anda gerçekleşmiştir. Buna göre, yanlış bloklar iptal edilip doğru bloklar kabul edilerek iş ispatı gerçekleştirilmiştir.

2.2.4.6. Kriptoloji

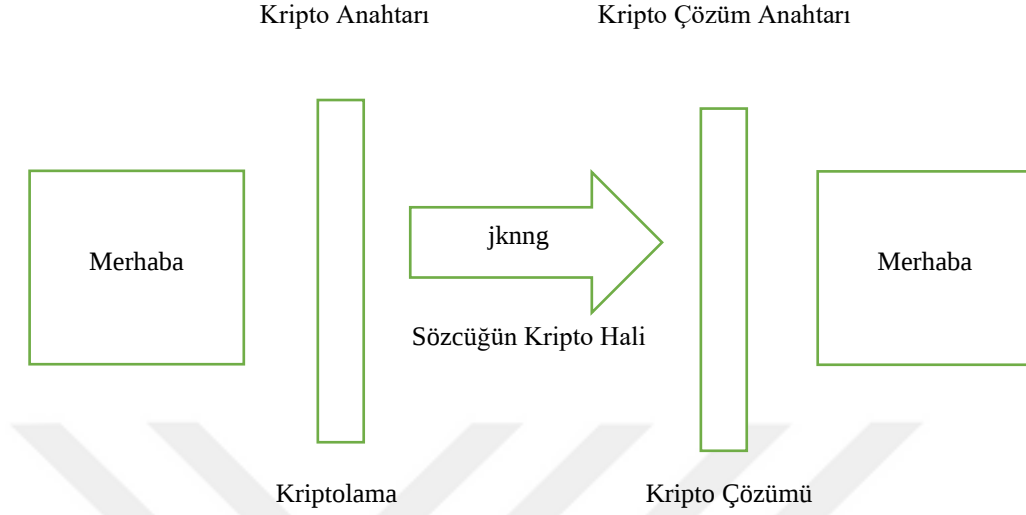
Kriptoloji, kelime manası olarak bilinmeyen, gizli manalarına gelen “crypto” ve bilim, çalışma manalarına gelen “logi” kelimelerinden bir araya gelmiştir. İki kelimenin birleşiminden meydana gelen “cryptology” ise bilinmeyen şey üzerinde icra edilen çalışma disiplini manasına gelmektedir (Dooley, 2013).

Kriptoloji herhangi bir veri topluluğun belirli bir sisteme göre şifreleme işlemi yapılarak güvenli bir ortam üzerinden şifrelenen şeyin alıcıya ulaştırılarak deşifre işleminin gerçekleştirildiği şifre bilimine verilen isimdir (Turan, 2018, s. 2).

Kriptoloji bilimi, kripto paraların meydana getirilmesi aşamasında ve kriptoloji ile yapılan tüm işlemlerin güvenilirliğini sağlamak ve artırmak için kullanılır (Gültekin ve Bulut, 2016, s. 83).

Kriptoloji, herhangi bir bilginin belli başlı yöntemler vasıtasıyla bilinmez ve karmaşık bir hale getirilip istenmeyen tarafların anlamaması ve ortadaki bilgiye dışarıdan herhangi bir müdahaleyi engellemek amacıyla kullanılır (Çolak ve Sandalcılar, 2019, s. 207).

Aşağıda şekil 2.6’da kriptoloji biliminin nasıl çalıştığına dair bir örnek verilmiştir.

Şekil 2.6: Kriptoloji Bilimi Nasıl Çalışır?

Kaynak: (Hammad, 2021)

Yukarıda verilen şekil 2.6’ya göre kriptoloji bilimi, kriptolanacak işlemi dışardan başkaları tarafından bilinemez hale getirerek, kriptolanmış şeyi sahibine ulaştırınca kriptosunu çözerek iletilmek istenen şeyi vermektedir.

2.2.5. Kripto Paraların Diğer Para Türlerine Göre Olumlu Yönleri

Kripto paraların diğer paralara göre önemli birçok olumlu yönleri vardır. İşlem hızının yüksek olması, işlem maliyetinin düşük olması ve üst düzeyde bir güvenliğe sahip olması olumlu yönlerinin başında gelmektedir.

2.2.5.1. İşlem Hızının Yüksek Olması

Piyasada birçok kripto para türü vardır ve bu kripto para birimlerinin birçoğunun hızı birbirlerinden farklıdır. Ancak, genel itibariyle birçoğu herhangi bir merkeze sahip olmadıkları için alım-satım işlemleri bir saatten az zaman almaktadır (Karatekin, 2019, s. 45).

Kripto paralarda bankalar arasında gerçekleşen transferlerdeki gibi herhangi bir miktar ve zaman sınırlaması yoktur. Zaman ve transfer miktarından bağımsız olarak hızlı bir şekilde transfer yapma imkânı sunmakta ve bölünebilme özelliklerinin çok yüksek olması sebebiyle (örneğin en bilindik kripto para birimi olan 1 Bitcoin yüz milyona

bölünebilmektedir) çok küçük ödemeleri dahi kolay ve hızlı bir şekilde yapma imkânı sunmaktadır (Ergül, 2020, s. 34).

2.2.5.2. İşlem Maliyetinin Düşük Olması

Kripto paraların bir merkeze, kuruma, kuruluşa sahip olmaması diğer para türlerine göre avantaj sağlamaktadır. Bu avantaj, kripto paralar bir merkeze sahip olmadıklarından bir aracıya olan ihtiyacı ortadan kaldırmakta ve bunun da bir neticesi olarak işlem maliyetlerinin en asgari düzeyde gerçekleşmesidir (Europe Central Bank, 2015, s. 19).

Kripto paralar fiziki olarak parayı taşıma gereksinimi ortadan kaldırmış, dünyanın neresinde olursa olsun sadece dijital bir kod sayesinde işlem herhangi başka bir masrafa gerek kalmaksızın ödeme yapmaya olanak sağlamıştır. Kripto paraların dijital olarak mevcut olması, devletin nakit para basmak için katlandığı maliyetleri de azaltabilecek etkiye sahiptir (Ergül, 2020, s. 34).

2.2.5.3. Üst Düzey Gizliliğe Sahip Olması

Kripto para birimlerini kullanırken bir merkezi olmadığı için resmi bir ödeme kanalına da sahip değildir. Bu yüzden kripto para birimleri platformlarında yapılan işlemler anonim olarak gerçekleştirmektedir. Ancak bu gizlilik ve anonimlik, yasadışı işlemlerde de aynı şekilde gizliliğini ve anonimliğini korumaktadır. Kripto paralar, kredi kartlarını kullanırken gereken bilgilerin hiçbirine ihtiyaç duymamaktadır. Bu yüzden kripto paralar, tıpkı nakit para gibi kullanılmaktadır ve her açıdan gizli kalmaktadırlar (Karatekin, 2019, s. 47).

Kripto para birimlerinin sahip olduğu blockchain teknolojisi ile sanki bireylerin kendileri birer bankaymış gibi karşılıklı olarak güvenli bir şekilde para transferi yapmaya olanak sağlamıştır (Ergül, 2020, s. 34).

Kişisel bilgilerinin gizli ve ulaşılamaz olması ile birlikte kripto para kullanıcılarının blok zincir (blockchain) teknolojisi ile işlem yapması neticesinde dışarıdan herhangi bir sanal saldırı veya değişiklik yapılmasının nerdeyse imkânsız olması sebebiyle bu sistem içerisinde dolandırıcılık ve sahtekarlık yapılma ihtimali de o kadar düşüktür (Üzer, 2017, s. 25).

2.2.6. Kripto Paraların Diğer Para Türlerine Göre Olumsuz Yönleri

Kripto paraların birçok olumlu yönü olduğu gibi aynı zamanda birçok da olumsuz yönü de vardır. Ödemedeki riskler, kanuni riskler ve istikrarsızlık olumsuz yönlerinin başında yer almaktadır.

2.2.6.1. Ödemedeki Riskler

Kripto paralarda genel olarak bir merkezi otoriteye sahip olmadığı için, yapılan hatalı herhangi bir transferde itiraz etmek veya yapılan transferi geri almak istemek karşılıksız kalmasına neden olacaktır (Çarkacıoğlu, 2016, s. 66).

Kripto paralar, fon toplamada dolandırıcılık ve başka illegal amaçlar için de kullanılmaya müsait ve ortada bir borçlu ve alacaklı ilişkisinin mevcut olması halinde borçlunun alacaklıdan borcunu kaçırmasına müsaade edebilecek bir yapıya sahiptir (Ergül, 2020, s. 35-36).

2.2.6.2. Kanuni Riskler

Kripto paralarda en büyük kanuni risk, mevcut paranın takip edilemiyor ve denetlenemiyor olmasıdır. Şöyle ki, kripto para sisteminde kişi başka bir kişiye para transferi yaparken transfer işlemi şifreli olarak bir dosya şeklinde yapılmakta ve kimin kime para transferi yaptığı sadece bir kod olarak görünmektedir. Bu izlenilememe ve takip edilememe durumu kişileri cezbetmekte olsa da devlet açısından da izlenemeyip vergilendirilemiyor oluşu ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Buradan kripto paralar ile yapılan tüm işlemler izlenemiyor, denetlenemiyor ve anonimdir sonucu da çıkarılmamalıdır. Çünkü burada gizli kalan tek şey kişilerdir, yapılan işlemler ve hacimleri kripto paraların kendi sayfalarında yer almaktadır. Bu yüzden özellikle en bilinen kripto para biriminden olan Bitcoin, kullanıcılarının gizliliklerini koruyabilmesi için kendi internet sayfalarında uymaları gereken prosedürleri açıkça belirtmektedir (Bozkurt Yüksel, 2015, s. 202; Bitcoin.org).

Kripto paralar anonim bir niteliğe sahip oldukları için, yapılacak işlemlerin kanundışı olması, vergilendirme ve vergilendirmenin neticesinde işlemlerin muhasebeleştirilmesi esnasında ciddi sorunlara yol açmaktadır. Birçok devlet kripto para alt yapısına ve düzenlemesine sahip olmadığı için bu durumdan özellikle çok rahatsızlık duymaktadırlar. Aynı zamanda kanuni bir temeli bulunmadığından mevcut kripto paraları herhangi bir kayba karşı kasko yaptırmak imkansızdır (Ergül, 2020, s. 36).

2.2.6.3. Kripto Para Birimlerindeki İstikrarsızlıklar

Kripto paralarda en büyük sorunlardan birisi de kurlardaki değişkenlikleridir. Birçok Kripto para, piyasalarındaki en ufak dalgalanmalarda ciddi değişkenlik göstermekte ve sahiplerini ciddi maddi kayıplara uğratmaktadır. Ancak son dönemlerde kripto para piyasasının yavaş yavaş stabil hale gelmeye başladığı görülmektedir. Bu stabilitenin de en büyük destekçisi, kripto paraların artık daha yaygın hale gelip yavaş yavaş piyasaların da bu para birimlerini kabul etmesidir (Ergül, 2020, s. 36).

Aşağıdaki şekil 2.7’de 2011-2022 arasında en çok bilinen kripto para birimlerinde olan Bitcoin’in piyasa fiyatındaki değişiklikler verilmiştir.

Şekil 2.7: 2011-2022 Arası Bitcoin'in Piyasa Fiyatındaki Değişimler

Kaynak: (www.tradingview.com, 2022)

Yukarıda verilen şekil 2.7'ye göre, Bitcoin'in başlangıçta piyasaya sürüldüğü zamanda çok düşük bir değeri olduğu görünmektedir. Ancak, zaman içerisinde görmüş olduğu talep neticesinde fiyatında yükselişler meydana gelmiştir. Fakat şekil 2.7 incelendiğinde, Bitcoin piyasasının genel eğilimi yükseliş tarafında olsa da, sürekli bir istikrarsızlık ve iniş çıkışların olduğu da göz ardı edilmemelidir.

2.2.7. Kripto Paraların Zaman İçerisinde Gelişimi

Kripto paraların gelişimini incelemekten önce fiziki paranın icadını da kısa bir şekilde incelemek gerekmektedir.

İlk medeniyetler ve onları oluşturan insanlar, yaptıkları alışverişleri takas yöntemi ile gerçekleştirmişlerdir. Ancak zaman içerisinde ticaretlerini çeşitli sebeplerden dolayı takas yöntemini daha sınırlı hale getirerek kıymetli madenler ve daha kıt bulunan başka değerler aracılığıyla yapmaya başlamışlardır. Örneğin altın, tuz, gümüş takas yönteminde en sık kullanılan madenler olmuştur. Takas yönteminin zaman içerisinde külfetli hale gelmesi ile birlikte M.Ö. 600 yıllarında Lidyalılar altın madeninden meydana getirdikleri parayı günlük işlerinde kullanmaya başlamışlardır. Para kavramı bu dönemden itibaren günümüzdeki anlamlarını yani, paranın değişim, değer saklama ve mübadele aracı olma gibi özellikleri kazanmaya başlamıştır. Ancak, zaman içerisinde altın madeninin kıt olması, zor işlenmesi ve bazı güvenlik sorunlarının mevcudiyetinden dolayı altın yerine bazı semboller kullanılması daha uygun görülmüş ve ilk olarak Çinliler tarafından kâğıt para basılıp kullanılmaya başlanmıştır. Çinlilerden sonra kâğıt para kullanımı giderek yaygınlaşarak batılılar da benimsemiş ve kendilerine göre uyarlayıp, geliştirerek kullanmaya başlamışlardır. Zamanla bankacılık sisteminin kurulması ve gelişmesi ile paraya başka görevler de yüklenmiştir. Para tıpkı bir mal veya hizmet gibi itibar görerek emtia gibi kâr amaçlı olarak doğrudan ekonomide yer almaya başlamıştır. Bankacılık sektöründe yaşanan gelişmeler neticesinde bankalar, Elektronik Finansal Transfer (EFT) ve 1969 yılında IMF vasıtası ile uluslararası rezervlere destek vermek maksadıyla meydana getirilen bir hesap birimi olan Special Drawing Rights (SDR) gibi kripto paralar icat ederek özellikle işlem hızlarını, hacimlerini ve maliyetlerini düşürmüşlerdir. EFT ile paranın bir yerden başka bir yere transferi çok hızlı bir şekilde gerçekleştirilerek işlem hız ve maliyetlerinde önemli bir adım atılmıştır. SDR'nin gelişimine bakıldığında ise, IMF tarafından üye ülkelere sunulan bir kota olarak meydana getirilmiş ve kripto paraların ortaya çıkma aşamasının ilk örneği olmuştur. Özellikle bu sırada Star Wars, Matrix ve Avatar gibi filmler kripto paraları meydana getirmede ilham kaynağı olduğu öne sürülmektedir (Alpago, 2018, s. 412).

Meydana gelen tüm bu gelişmeler neticesinde 2008 yılında Satoshi Nakamoto isimli veya takma isimli kişi ya da kişiler tarafından Bitcoin isminde, merkez bankası veya aracı resmi bir mercii olmadan özel kişi veya kişiler tarafından ilk kripto para

tedavüle çıkarılmıştır. Bu yeni sistem ile birlikte herhangi bir fiziki paraya ihtiyaç duyulmadan bir para sistemi meydana getirilmiştir. Bilgisayar sistemi üzerinden kriptoloji bilimi ile birlikte kripto paralar oluşturulmaya başlanmıştır (Alpago, 2018, s. 412-413).

Kripto paraların gelişimine etki eden en büyük faktörlerin başında blockchain (blok zincir) teknolojisi gelmektedir (Günay ve Kargı, 2018, s. 62).

2.3. Non-Fungible Tokens (NFT) Dünyasına Genel Bir Bakış

Herhangi bir varlığın tokenize edilmek yoluyla bir eşi daha olmayacak şekilde kimlik kazandırılması ya da mevcut NFT varlığına sahip olunan kişi ya da kişiler tarafından sahibinin/sahiplerinin kendisi/kendileri olduğunu kanıtlayabilmelerine olanak tanıyan ve dünya üzerinde yalnızca bir tane bulunan tokenlara Non-Fungible Token (NFT) ismi verilmektedir (Senkardes, 2021, s. 156).

Bir başka tanım ile NFT, bir varlık ile ilişkili belirli hakların dijital bir sertifikasıdır. NFT'ler genellikle dijital varlıklar ile ilişkilendirilse de NFT'ler fiziksel varlıkları veya herhangi bir varlığı temsil etmektedir. Örneğin, hayran kitlesi çok olan herhangi bir müzik grubunun konser bileti ya da ünlü bir kişinin kolundaki bir dövme NFT'yi temsil edebilir. (Giesselman, Erdman, Berke ve de Jong, 2021, s. 18).

NFT'ler, blockchain teknoloji içerisinde işlem gören ve içinde bulunduğu türün biricigi olan bir kripto jetonu, tokenidir. Jetonlar/tokenler blockchainde bir birim değer iken, blockchain mevcut olan her NFT'nin sahipliğini ve bu NFT'nin geçmişteki işlemlerini takip eden ve herhangi bir merkeze sahip olmayan defterdir. NFT ve kripto paralar arasında benzerlikler bulunsa da NFT ve kripto paraların arasındaki en büyük fark değiştirilebilirlik hususudur. Kripto paralar içerisinde belirli bir coinin hepsi aynı kıymete sahip olduğundan, bu coin başka bir coin ile takas edebilmeye ve değiştirmeye imkân verir. Ancak NFT'lerde bu durum kripto paralardakinin tam tersidir. Yani, NFT'ler birbirleri ile değiştirilemez ve takas edilemezler. Çünkü her NFT eşi benzeri olmayan bir nesneyi temsil etmektedir ve herhangi bir NFT bölünemez ve tıpa tıp aynısı bir kez daha üretilemez. Sonuç olarak NFT'lerin her biri birbirlerinden farklı ve aynısının olması imkansızdır (Haviyo, 2021).

2.4. NFT'lerin Gelişimi

NFT teknolojisi yeni icat edilen bir teknoloji değildir. Esasında NFT'ler blockchain teknolojinin icat edilmesinden beri vardır (Crypto Art Al, 2021, s. 41).

Blockchain teknolojisinin gelişimi ile Bitcoin adı verilen ilk kripto para birimi ortaya çıktıktan sonra Bitcoin blok zincirinin yapısından yararlanarak yeni projeler üretilmeye başlanmıştır. Bitcoin köklerini inceleyerek o Bitcoin'i diğerlerinden ayırt etmek için bir dizi madeni parayı farklılaştırılabilceği sonucuna varılmış ve bu paralar mevcut Bitcoin'lerden farklı özelliklere sahip olduğundan nominal olarak Bitcoin'in değerinden farklı olabileceği düşünülmüştür. Bu düşüncelerin neticesinde ise ilk olarak 2012-2013 yılları arasında renkli tokenler yani ilk NFT'ler üretilmiştir. Bu NFT'lerin üretilme gayesi, meta veriler içerisinde birçok kaynağı temsil etmesi ve Bitcoin için yeni gelişmelere kapı açmaktır (Dudekom, 2021, s. 11).

İlk NFT'lerin oluşturulması ile reel dünyadaki herhangi bir şeyin NFT'sini oluşturma imkanı bu alanda bir fırsat oluşturmıştır. Bu tokenler Genesis ismi verilen işlem modelini kullanarak gerçek dünyadaki akla gelebilecek her türlü varlığı dağıtık deftere yerleştirme imkanı olabileceğinin yolunu açmıştır. Yaşanan bu gelişmelerin ardından 2014 yılında Counterparty isminde Robert Dermody, Adam Krellenstein, Evan Wagner önderliklerinde açık kaynaklı olan, blockchain ve tokenler ile etkinlik kazandırılan tüm kaynakları geliştirmek için bir platform ortaya çıkmıştır. Bu platform başlangıçta Bitcoin sektörüne yönelik geliştirilmiştir ancak, sonrasında bu platform ile varlıkların oluşturulmasını ve oluşturulan bu varlıkların ihraç edilmesine imkan sunacak şekilde düzenlenmiştir. Dermody, Krellenstein ve Wagner her şeyi XCP isimli bir tokene dayandırmışlardır. Counterparty'nin bu alandaki çalışmaları 2014 yılında popüler olmuş ve ilk blockchain teknolojisini kullanarak oluşturulan Sell of Genesis ve 2015 yılında Force of Will isimli ticari kart oyunları oluşturulmuştur. Ardından 2016 yılında, Matt Furie'nin çizgi romanı Boy's Club'dan kurbağa Pepe karakteri Rare Pepes ile blockchain alanına entegre edilmiştir. Bu hareket ile birlikte eşsiz dijital parçaların ciddi boyutlarda bir pazar oluşturma ihtimalini insanlara göstermiştir. İlk NFT'lerin ortaya çıkışı için esas belirleyici yıl, Ethereum'un Pepe ya da Peperium koleksiyonunun ardından Cryptopunks'ın önem kazanmaya başladığı 2017 yılı olmuştur. John Watkinson ve Matt Hall Ethereum'un blockchaininde eşsiz karakterler yaratabileceklerini anladıklarında NFT alanında bir atılım gerçekleştirmeye başlamıştır. Ardından Cryptokitties isminde sanal

bir kedi oyunu olan blockchain tabanlı bir oyun piyasaya sürülmüştür. Bu oyun, sanal ortamdaki kedileri sahiplenme, üretilebilme ve takas edebilme hatta satış yapabilme imkanı vermiştir. Hatta 100.000 dolara satılarak sahibine devasa bir kar bırakan sanal bir kedi yavrusu manşetlere düşmüş ve bu alana olan ilgiyi daha da artırmaya başlamıştır. Cryptokitties'i oluşturan şirketin Dapper Labs şirketini kurmalarından sonra NFT sektörüne olan ilgiyi ve yatırımcı sayısını da artırmıştır (Dudekom, 2021, s. 12-13).

Günümüzde gelindiğinde ise, NFT odaklı birçok proje vardır ve her geçen gün de bu projelere bir yenisini daha eklenmektedir. Örneğin, sanal cüzdan kategorisinde en popüler uygulamalardan biri olan Matemask vasıtasıyla ile kripto paralarını cüzdana aktarılabilir ve NFT'nin para birimi olan Ethereum ile takas edilebilir hale gelmiştir (Dudekom, 2021, s. 14).

2.5. NFT Hakkında Bilinmesi Gereken Temel Kavramlar

NFT'ler ile ilgili nitelikli fikri tapu, blockchain, adres ve işlem, smart contracts, Ethereum, veri kodlama ve dijital nitelikli varlıklar gibi temel kavramlar bulunmaktadır. Bu kavramlar ayrı başlıklar halinde kısaca incelenecektir.

2.5.1. Nitelikli Fikri Tapu

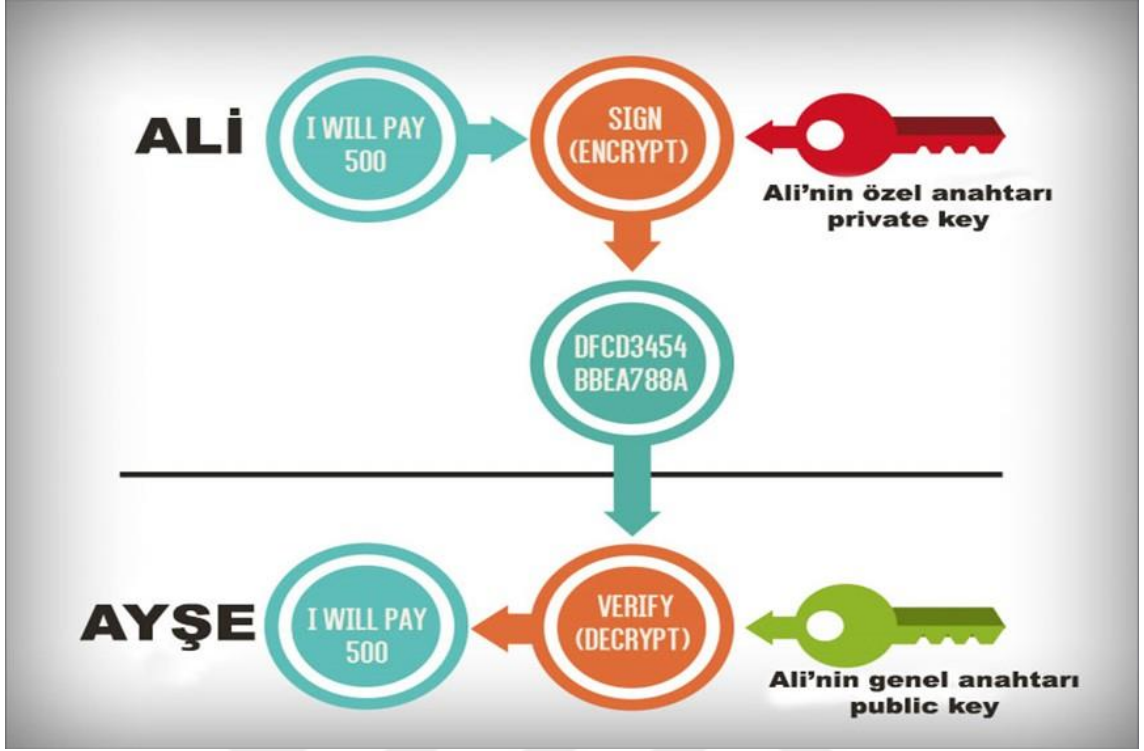
NFT kavramı dünyada popüler hale gelmesi ile Türkiye'de de ilgi duyulan bir alan olmuştur. NFT kavramının karşılığın İngilizce olması ve daha iyi anlaşılabilmesi için NFT'ye Türkçe bir karşılık aranmaya başlanmıştır. Bu arayış neticesinde Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi yaptığı bir açıklamada, NFT'nin Türkçe karşılığının Nitelikli Fikri Tapu olarak belirlendiğini duyurmuştur.

2.5.2. Blockchain

Blockchain teknolojisi hem kripto paralar hem de NFT'ler için büyük önem arz eden bir teknolojidir.

Blockchain Türkçe adıyla blok zincir, kriptoloji bilimi ile yüksek düzeyde güvenlik sağlayan teşvik vasıtasıyla eşler yani kullanıcılar arasında ağ üzerinden adem-i merkeziyeti esas alarak ve bağımsız olarak yönetilen, içerisinde bulundurduğu bloklarının birbirlerine adeta bir zincir gibi bağlandıkları dağıtık bir veri tabanıdır (Küçük Kurt, 2021, s. 78).

Aşağıda verilen şekil 2.8'de blockchainin nasıl işlem yaptığını dair bir örnek verilmiştir.

Şekil 2.8: Blockchain Nasıl Çalışır?

Kaynak: (Özen, 2018)

Yukarıda verilen şekil 2.8'deki örneğe göre, Ali 500 birim ödeme gerçekleştirmek için işlemi başlatmakta ve Ali'nin özel anahtarı ile kriptolama işlemi gerçekleşmektedir. Sonrasında Ali'nin genel anahtarı ile kriptolanan para doğrulanarak Ayşe'ye ödenmektedir.

2.5.3. Smart Contracts (Akıllı Sözleşmeler)

Smart contract Türkçe karşılığı ile akıllı sözleşmeler, müzakereyi ve daha sonra sözleşmenin yerine getirilmesini doğrulayan ve kolaylaştıran protokollere verilen isimdir. Ancak buradaki sözleşme kavramı herkesin sözleşme denilince aklına gelen ilk manasında değildir. Buradaki sözleşme kavramı ile ifade edilmek istenilen durum programlama dili ile oluşturulmaktadır. Yani smart contracts (akıllı sözleşmeler), blockchainde yürütülen ve ortadaki sözleşme hükümlerinin mantığını simüle eden birer bilgisayar programlarıdır (Dudekom, 2021, s. 45).

Akıllı sözleşmeler, NFT'lerin oluşum süreci ve tokenlerin sahiplerini atamak için kullanılmaktadır. Yeni bir token basıldığı zaman smart contract o tokeni basan kişiyi başka hiçbir işleme gerek kalmaksızın otomatik olarak sahibi olarak belirler (Hedera, 2022).

2.5.4. Ethereum

Ethereum, akıllı sözleşmelerin icra edildiği ve yürütüldüğü herhangi bir merkeze sahip olmayan platforma verilen isimdir (Crypto Dudekom, 2021, s. 44).

Bir başka tanım ile Ethereum, yüzlerce merkezi olmayan platformların meydana getirilmesini ve dağıtılmasını sağlayan bir teknoloji topluluğu tarafından yönetilen bir yazılım platformudur. Ethereum da tıpkı diğer kripto paralar gibi blockchain teknolojiye dayanmaktadır. Ethereum blockchaininde Ether, bir kripto para birimi olarak kullanılır ve Ether, Ethereum'un dağıtılmış uygulamalarını çalıştırmak için tıpkı bir benzin görevi görmektedir. Bu kripto birimini kullanarak başka hesaplara ya da belli bir görevi yapan birçok makineye para transferi yapmak mümkündür. Bundan dolayı Ether, herhangi bir merkezi olmayan uygulamaları çalıştırmak, tokenler oluşturmak, akıllı sözleşmeler oluşturmak ve eşler arasında paran transferi yapmak gibi birçok iş için kullanılabilir (Rehman, Zainab, Imran ve Bawany, 2021, s. 2).

2.5.5. Veri Kodlama

Veri kodlama, eldeki mevcut verileri bir formdan diğer bir forma dönüştürme işlemidir. Genellikle birçok dosya, disk alanından yer kazanmak için sıkıştırılmış formatlarda ya da tam tersi sıkıştırılmamış, yüksek kaliteli formatlarda kodlanır. Ethereum ve Bitcoin gibi ana blok zincirli sistemlerde, parametreler, işlev adları ve dönüş değerleri vb. işlem öğelerini kodlamak için onaltılık değerler kullanılmaktadır. Bu durum ham NFT kodlarının sözü edilen kurallara uyması gerektiğini ifade etmektedir. NFT tabanlı varlığa sahiplik iddiası eden kişi, o NFT'nin esas üreticisi tarafından imzalanan orijinal onaltılık değerın esas sahibidir. Diğerleri ham olan verileri diledikleri gibi kopyalayabilir, ancak o NFT'nin mülkiyetini isteyemezler (Wang, Li, Wang ve Chen, 2021, s. 5).

2.5.6. Dijital Nitelikli Varlıklar

Dijital nitelikli varlıklar, dijital bir formatta taşınabilen herhangi bir dijital ses, görüntü veya belge olabilir. Bir başka ifade ile dijital nitelikli varlıklar, dijital olarak

saklanabilen bir içerik parçalarıdır. Dijital nitelikli varlıkların esas olarak üç temel özelliği bulunmaktadır bunlar; değer, dijital doğa ve benzersizlik olarak tanımlanmaktadır (Dudekom, 2021, s. 51).

2.5.7. Adres ve İşlem

Blockchain adresi ve işlem, kripto paralardaki en temel terimlerdenidir. Blockchain adresi tıpkı bir banka hesabına benzemekte ve bir kullanıcının varlıkları gönderip alabileceği bir hizmet sunmaktadır. Bir çift ortak anahtar ve özel bir şifreden meydana getirilen sabit sayıdaki karakterden oluşmaktadır. Kişilerin sahip oldukları NFT'leri başka bir adrese gönderebilmesi için, gönderilecek NFT'nin sahibi, sahipliğini ilgili özel anahtarın kendisine ait olduğunu ispat etmeli ve gönderilecek olan NFT varlıklarını doğru dijital imza ile başka bir adrese gönderme işlemini gerçekleştirebilmektedir. Bu işlem de genelde kripto para cüzdanı ile gerçekleştirilmektedir (Gediz Oral, 2022, s. 4-5).

BÖLÜM 3: TÜRKİYE’DE VE DÜNYADA KRİPTO PARALAR VE NFT’LERİN VERGİLENDİRİLMESİ: VERASET VE İNTİKAL VERGİSİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Tezin bu bölümünde, Türkiye’de kripto para ve NFT’lere karşı olan mevcut yaklaşımlar, yasal, hukuki ve ekonomik boyutu incelenecektir. Ardından, kripto paralar ve NFT’lerin dünyada genel çerçevesi itibariyle nasıl vergilendirildiği, Türkiye’de de vergisel çerçevede nasıl çalışmalar yapıldığı ve yapılması gerektiğini konuları incelenecektir. Son olarak ise, kripto paralar ve NFT’ler VİV kapsamında değerlendirilecektir.

3.1. Türkiye’de Kripto Paralara Karşı Resmi Makamların Yaklaşımları

Türkiye Cumhuriyeti hukuk sistemi içerisinde ve mevzuatlarında elektronik para kavramına değinilmiştir ancak, kripto paralar ile ilgili herhangi bir çalışmaya ya da bir kanun düzenlenmemiştir. Fakat, 16 Nisan 2021 tarihli 31456 sayılı Resmi Gazetede Ödemelerde Kripto Paraların Kullanılmamasına Dair bir yönetmelik yayımlanmıştır. Bu yönetmelikte de yine kripto paraların tam olarak tanımına, hukuki çerçevesine ve vergisel boyutlarına dair hususlar ele alınmamıştır (Üzümcü ve Yıldırım, 2022, s. 273).

Kripto paralar ile ilgili olarak şimdiye kadar elle tutulur ve net bir yasal çerçeve oluşturulmamıştır. Ancak, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Sermaye Piyasası Kurulu’nun kripto paralar hususunda yeni yeni çeşitli çalışmalar yapmaya ve bu husustaki görüşlerini kamuoyu ile paylaşmaya başlamışlardır (Alptekin, 2017, s. 11).

3.1.1. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun (BDDK) Yaklaşımı

BDDK, kripto paraları, kripto paraların popülerliğinin arttığı dönem olarak nitelendirilebilecek ve ülkemiz açısından ilk kez resmi bir organ tarafından kripto paralar hakkında 2013 yılında bir izahta bulunmuştur. BDDK, Bitcoin kripto para birimi çatısı altında diğer tüm kripto birimlerini ilgilendirecek bir basın açıklaması yaparak BDDK’nin kripto paralara karşı olan tutumunu basın açıklamasının yapıldığı tarih için belirtmiştir.

Yapılan bu açıklamaya göre, herhangi bir resmi veya özel kuruluş tarafından ihraç edilmeyen ve mevcut karşılığı için herhangi bir güvence temin edilmeyen kripto bir para birimi olan Bitcoin kanuni olarak kabul edilen elektronik para cinsinde olmadığından

Bitcoin ve türevleri olan kripto para birimlerinin herhangi bir denetim ve gözetiminin mümkün olmadığı belirtilmiştir. Ayrıca, Bitcoin ve benzerleri olan kripto para birimleri ile yapılan işlemlerde işlemleri yapan kişi ya da kişilerin kimliklerinin tespit edilememesi sözü edilen kripto paraların kanun dışı iş ve işlemlerde kullanılabileceğini ifade edilmiştir. Bunların yanı sıra, Bitcoin ve türevleri kripto para birimlerinin piyasadaki değerlerinin aşırı derecede oynak olması, mevcut dijital cüzdanların kaybolma ihtimalinin bulunması, çalınması ya da sahip veya sahiplerinin bilgileri dahili dışında usulsüz işlemlerin yapılabilme, Bitcoin ve türevleri olan kripto para birimlerinde yapılan herhangi bir işlemin geri iptalinin olmaması, operasyonel hatalardan veya art niyetli satıcıların suiistimalinden kaynaklı birçok risk faktörüne karşı açık olduğunu ifade edilmiştir (BDDK, 2013).

3.1.2. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) Yaklaşımı

TCMB 2021 yılına kadar kripto paralar hakkında herhangi bir açıklama yapmamıştır. Ancak, 15 Eylül 2021 yılında yapmış olduğu bir basın duyurusunda kripto paralar ile ilgili görüşleri belirtilmiştir. Yapmış oldukları basın açıklamasındaki ifadeler TCMB'nin kripto paralara olan yaklaşımın göstermektedir.

Bu basın açıklamasına göre TCMB, HAVELSAN, ASELSAN ve TÜBİTAK-BİLGEM ile birlikte mutabakat imzalayıp Dijital Türk Lirası İş Birliği Platformu ismi altında bir platform kurduklarını kamuoyu ile paylaşmışlardır. TCMB, hali hazırda kullanılan ödemeler altyapısını destekleyecek ve tamamlayacak niteliğe sahip dijital Türk Lirasının tedavülü halinde Türkiye ekonomisine olası katkılarını araştırmaya devam edildiği ve TCMB Dijital Türk Lirası için Ar-Ge projesi bu hususla ilgilenen teknoloji paydaşları ile birlikte yapılacağı ifade edilmiştir. İlk aşamada TCMB çatısı altında prototip olarak Dijital Türk Lirası Ağı inşa edilerek pilot uygulamalar ile test edileceği kararlaştırılmıştır. Elde edilecek sonuçların neticesinde pilot testlerin genişletileceği ve daha yaygın ve aktif bir şekilde kullanılacağı ve Blockchain teknolojisinin ödeme sistemlerinde aktif olarak kullanımı ve anlık olarak ödeme sistemleri ile entegrasyon benzeri konularda da çalışmaların yapılacağı ifade edilmiştir. Ancak, 2021 yılında yapılan basın açıklamasında Dijital Türk Lirası'nın tedavülüne karşı kesin ve nihai bir kararın olmadığını, verilecek kararın yapılacak olan testlerin ve test sonuçlarının Türkiye'nin mali, hukuki ve iktisadi olarak gereksinimlerine cevap verip vermediğine

göre verileceği bildirilmiştir. Yapılacak olan söz konusu testlerin 2022 yılında kamuoyu ile paylaşılacağı da ayrıca ifade edilmiştir (TCMB, 2021).

Ayrıca 16 Nisan 2021 tarihli 31456 sayılı Resmi Gazetede Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası tarafından ödemelerde kripto varlıkların kullanılmamasına yönelik bir yönetmelik yayımlanmıştır. Bu yönetmeliğe göre, kripto niteliğine haiz varlıklar ödemelerde doğrudan ya da dolaylı bir şekilde kullanılamayacağını ve kripto varlıklar ile doğrudan ya da dolaylı bir şekilde kullanılmasına yönelik herhangi bir hizmetin sunulmadığı ifade edilmiştir (T.C. Resmi Gazete, 31456, md.3).

TCMB'nin yaptığı basın duyurusuna göre TCMB, kripto paralar ve Dijital Türk Lirası'na karşı görüşlerinin olumlu olduğunu ve verilecek kararın da yapılacak testler neticesinde belli olacağını ifade ederek bu hususla alakalı çalışmaların yapılacağı ve devam edileceği ifade edilmiştir. Bu ifade ile de Türkiye için, kripto paralar ve TCMB'nin yapılacak testler sonucu belli olacak olan Dijital Türk Lirasının Türkiye'de yürütülemez ve uygulanamaz olmadığını açık bir şekilde gösterdiği ifade edilebilir.

Sözü edilen gelişmeler neticesinde TCMB 29 Aralık 2022 tarihinde Dijital Türk Lirası hakkında bir basın açıklaması yapmıştır. Bu açıklamaya göre, TCMB öncülüğünde yürütülmekte olan Dijital Türk Lirası Projesi'nin birinci faz çalışmaları yapılmış ve Dijital Türk Lirası ağı üzerinde yapılan ilk ödeme işlemleri başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. TCMB ve teknoloji paydaşları ile yapılan çalışmalar 2023 yılının ilk çeyreğinde de pilot uygulamalara devam edileceği açıklanmıştır. Dijital Türk Lirası İşbirliği Platformu, 2023 yılında bazı bankalar ve teknoloji firmaları ile birlikte genişletilerek daha geniş kapsamlı pilot testler yapılarak sonraki faz çalışmalarına geçileceği ifade edilmiştir. Bu kapsam dahilinde, dağıtık defter teknolojisinin ödemeler için kullanımı, anlık ödeme sistemleri ile entegre edilmesi gibi konularda da çalışmaların yapıldığı ve 2023 yılı boyunca Dijital Türk Lirası'nın teknik gereksinimlerinin yanı sıra hukuki ve iktisadi çerçevesine ilişkin çalışmaların yapılacağı da ifade edilmiştir (TCMB, 2022-55).

3.1.3. Sermaye Piyasası Kurulu'nun (SPK) Yaklaşımı

Kripto paralar ve türevleri ile alakalı genel bir bilgilendirme yapmak ve kendi görüşlerini ifade etmek için aracı kurumlara SPK tarafından bir genel mektup gönderilmiştir. Sözü edilen bu genel mektupta, Bitcoin ve türevleri olan kripto paraların fark kontratı işlemlerine doğrudan konu olup olamayacağı ve kripto paralara dayalı olan

benzeri araçlara yönelik müşterilere bir hizmet verilip verilemeyeceği hususunda aracı kurumlar tarafından görüş taleplerinin iletildiğini bildirmiştir. SPK 27 Kasım 2017 tarihinde ve 43 sayılı yapmış oldukları toplantıda SPK, kripto paralar ve türevleri ile alakalı Türkiye’de herhangi bir düzenleme ya da herhangi bir tanımlama bulunmaması ve Sermaye Piyasası Kanunu kapsamında yer alan türev araçlar olarak ifade edilen araçlara bir dayanak oluşturmamasını öne sürerek bu aşamada müşteriler için tüm kripto para birimlerine dayalı olan spot ya da türev işlemler yapılmaması gerektiğine karar verildiğini bildirmiştir (Dünya Gazetesi, 2021).

SPK’nin yapmış olduğu açıklamalara göre, kripto paraların Türkiye’de herhangi bir alt yapısının bulunmaması ve bu alanda halen büyük bir eksikliğin bulunması nedeniyle kripto paralar ile alakalı yapılacak herhangi bir işleme, karşı olduklarını ifade etmek mümkündür. SPK’nin bu yönde karar almasını sağlayan en büyük faktör ise Türkiye’de henüz kripto paraların bir karşılığı ve güvencesini oluşturan bir kanun ve düzenlemenin bulunmaması olduğu söylenebilir.

3.2. Türkiye’de Kripto Paraların Yasal ve Hukuki Çerçevesi

Türkiye’de kripto paralar herhangi bir merkezi otorite tarafından denetime tabi olmadan faaliyetlerini sürdürmekte olduğu için bu denetimsizliğin bir neticesi olarak kripto paraların hukuki ve yasal bir tanımlaması yoktur (Kılıç, 2022, s. 77).

Bir başka ifade ile, Türkiye’de kripto varlık alım-satımına aracılık yapan, dijital nitelikteki kripto varlık alım-satım platformları için düzenlemeler yapan, sermaye yeterliliği, izin, denetim gibi hususlara dair mevcut bir düzenleme, kanun yoktur. Sözü edilen bu dijital platformlar, genel olarak kendilerinin yaptığı bir yazılım ve kurdukları sistemler ile faaliyetlerini sürdüren birer anonim şirketlerden oluşmaktadır. Türkiye’de söz konusu şirketlerin sayıları yakın zamana kadar 14 adet iken, son dönemlerde 40’a kadar yükselmiştir (Blockchain Türkiye, 2021, s. 18).

Türkiye’de kripto para alım-satım işlemleri yapmak yasak değildir. Bu yüzden onlarca kripto para alım-satım işleminin gerçekleştirildiği dijital platform bulunmaktadır (Üzer, 2017, s. 115).

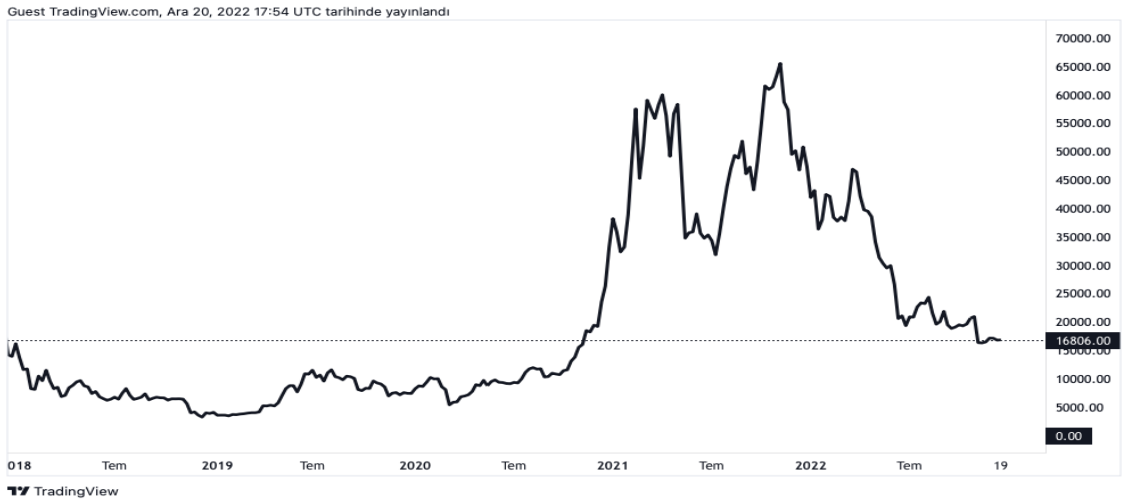
Türkiye’de kripto paraların özellikle vergilendirilmesi hususunda birçok noktada hukuki ve yasal temeli hali hazırda bulunmaktadır. Ancak tam olarak kripto para tanımının net olarak yapılmaması özellikle kripto paraları vergilendirme alanında büyük bir engel olarak yer almaktadır (Ünalın, 2019, s. 109).

3.3. Türkiye’de Kripto Para Ekonomisi

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de en bilinen kripto para birimlerinden olan Bitcoin ve diğer kripto para birimlerinin kullanımı özellikle 2009 yılından itibaren her geçen gün artmakta ve kullanım alanları her geçen gün genişlemektedir. Türkiye’de kripto paranın kullanımı danışmanlık, avukatlık, müteahhitlik, bilişim sektörü, futbolcu transfer bedeli ve tatil rezervasyonu yapmaya kadar birçok alanda özellikle de en yaygın kripto para birimi olan Bitcoin özelinde kullanımı mümkün olmaktadır. Türkiye’de ilk Bitcoin ATM’si İstanbul Atatürk Havalimanı’nda faaliyete geçirilmiş olup dünyadaki örnekleri arasında ilklereindir (Dizkırıncı ve Gökgöz, 2018, s. 98).

Kripto para ekonomisi Türkiye’de her geçen gün büyümeye ve gelişmeye devam etmektedir. Bu büyüme ve gelişimin birçok sebebi olsa da özellikle Türkiye halkının internet kullanım oranının yüksek oluşu, özellikle dijital nitelikteki borsa vb. alanlara ilginin yoğun oluşu gibi nedenler sözü edilen büyüme ve gelişimi olumlu manada tetiklemektedir. Kripto para piyasasının en bilineni olan Bitcoin halen çıktığı günden bu yana kripto paralar arasındaki en popüler ve en bilinen para birimi olma özelliğini korumaktadır. Bu açıdan bakıldığında Bitcoin kripto parasının son dönemlerdeki piyasa değerini incelemek faydalı olacaktır.

Aşağıdaki şekil 3.1’de Bitcoin’in 2018-2022 yılları arasında beş yıl içerisinde geçirmiş olduğu Bitcoin/USD değer grafiği verilmiştir.

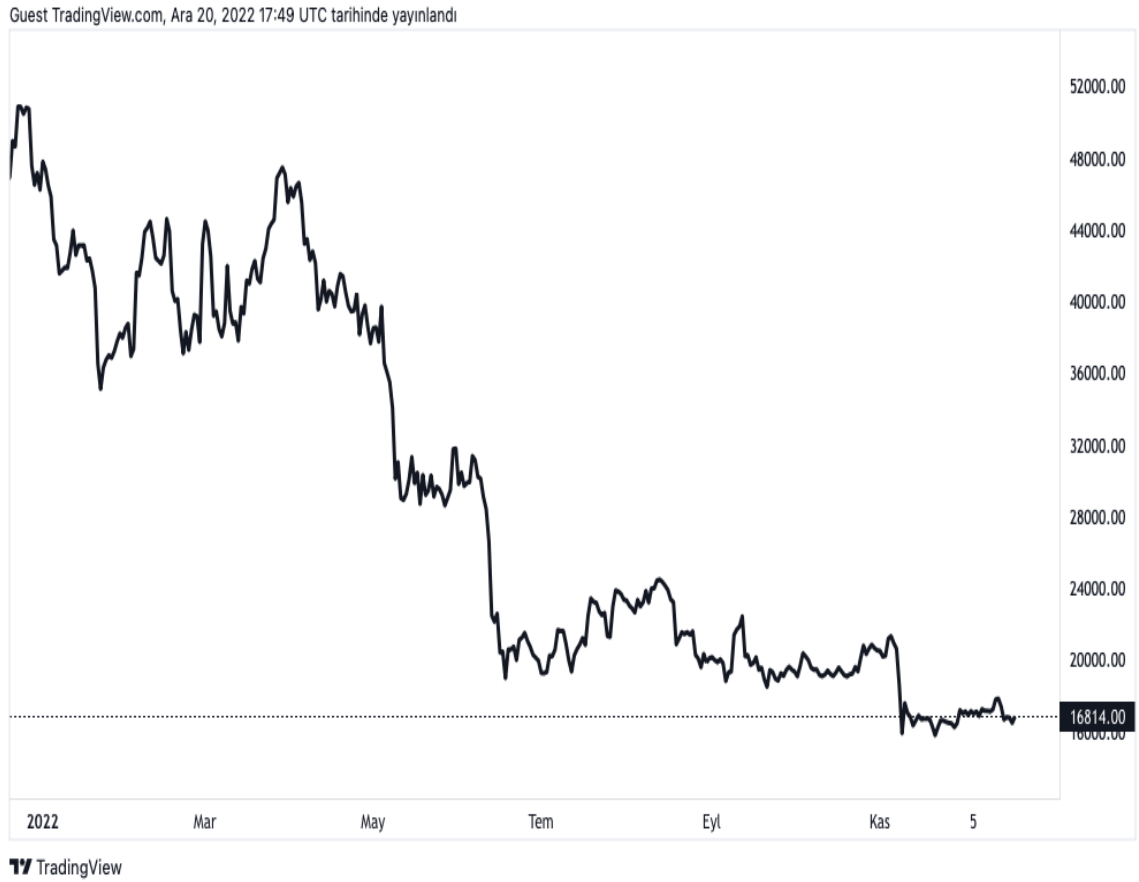

Şekil 3.1: Beş Yıllık Bitcoin/USD Değişim Grafiği

Kaynak: www.tradingview.com

Yukarıda verilen şekil 3.1'e göre Bitcoin, zaman içerisinde çeşitli dalgalanmalara ve iniş çıkışlara uğramıştır. Bu dalgalanma ve iniş çıkışlar, uzun dönemde olarak artı yönlü olsa da yüksek düşüşlerin olduğu da aşıkardır. Ancak son duruma bakıldığında, Bitcoin'in grafikte verilen 2021-2022 yılları arasında elde etmiş olduğu zirve noktadan uzaklaştığı söylenebilir.

Aşağıdaki şekil 3.2'de Bitcoin'in 2022 aralık ayı itibariyle Bitcoin/USD güncel piyasa değeri verilmiştir.

Şekil 3.2: 2022 Aralık Ayı İtibariyle Güncel Bitcoin/USD Grafiği

Kaynak: www.tradingview.com

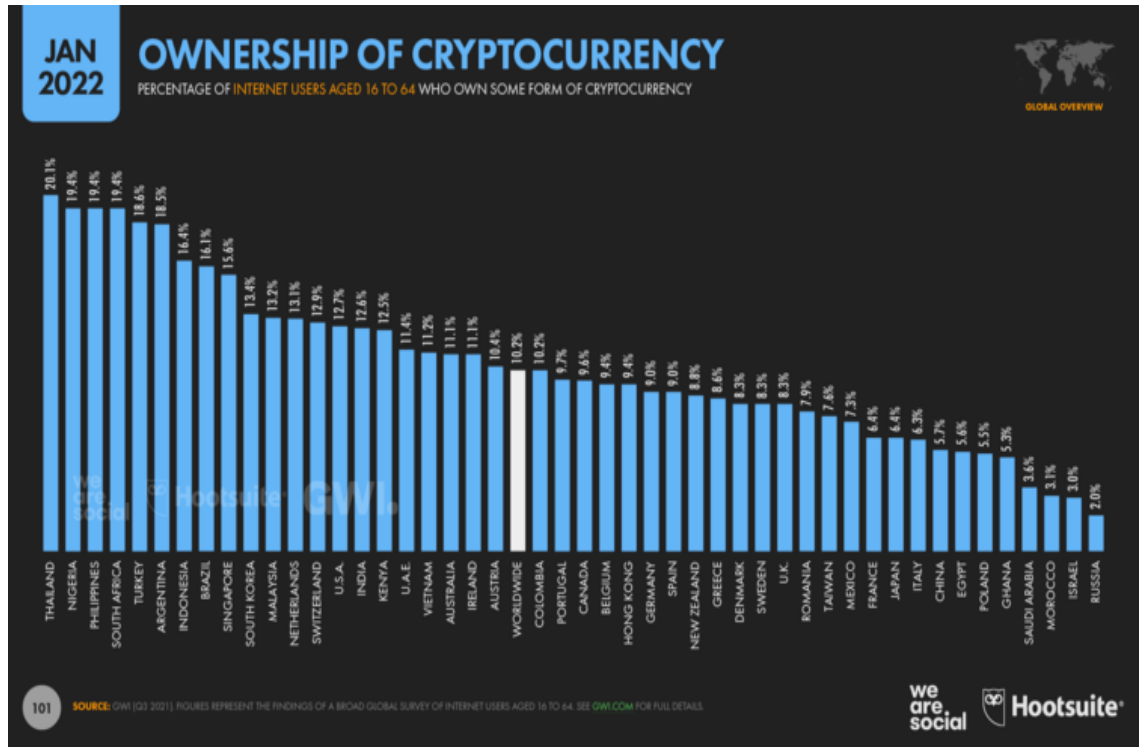
Yukarıda verilen şekil 3.2'ye göre 2022 yılının başlarında 52.000 dolar civarında olan Bitcoin, 2022 kasım-aralık aylarında 16.000-17.000 dolara kadar düşmüştür.

Kripto paraların ortaya çıkması ile Türkiye'de de birçok dijital platform vasıtasıyla kripto para alım-satım işlemleri gerçekleştirilmektedir. Bu dijital

platformlardan en bilinenleri, Paribu, BTCTurk ve Koinim isimli Türk Lirası ile işlem yapabilen dijital kripto borsalarıdır (Karatekin, 2019, s. 60).

Türkiye’de yaşayan insanlar kripto paralara karşı dünyanın geri kalan birçok ülkesine göre daha fazla ilgi göstermiştir. Bu durum üzerine de çeşitli analizler ve araştırmalar yapılmıştır.

Aşağıda şekil 3.3’de Ocak 2022 yılı itibariyle Türkiye’de ve birçok ülkede 16-64 yaş aralığındaki insanların herhangi bir kripto paraya sahip olup olmadıklarına dair bir çalışma verilmiştir.

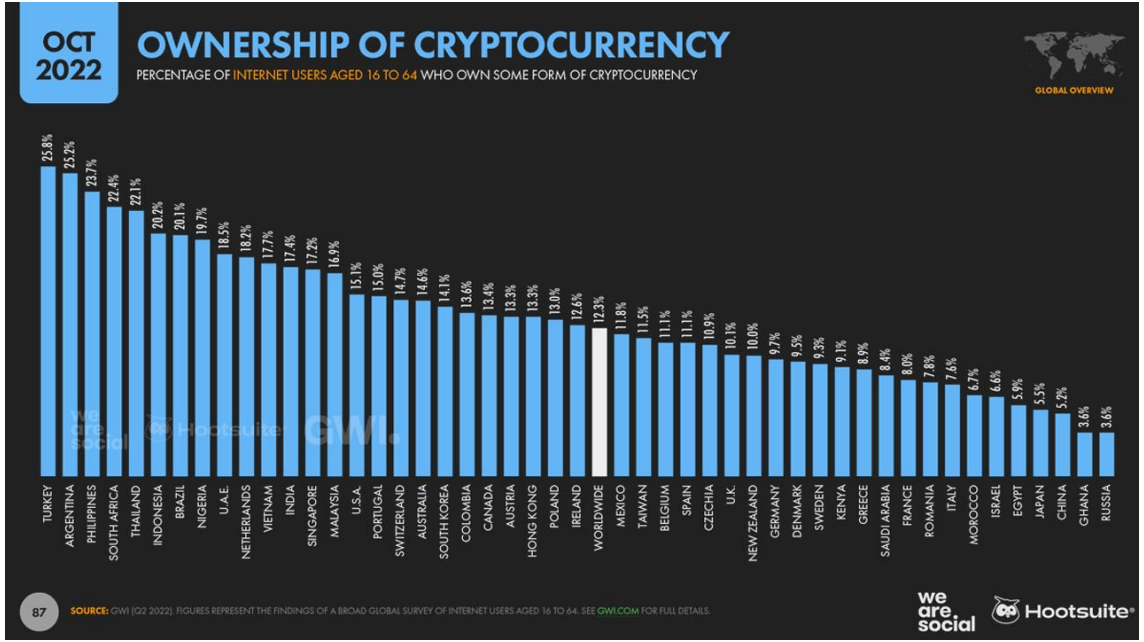

Şekil 3.3: Ocak 2022 İtibariyle 16-64 Yaş Aralığında Herhangi Bir Kripto Paraya Sahip Olan Bireylerin Ülkelere Göre Hacmi

Kaynak: (Kemp, 2022)

Yukarıda verilen şekil 3.3’e göre kırk sekiz ülkenin dahil edildiği 16-64 yaş aralığındaki insanların herhangi bir kripto paraya sahip olup olmadıklarını gösteren çalışmaya göre Türkiye, ocak 2022’de 16-64 yaş aralığında en çok kripto para sahibinin olduğu %18.6 ile 5’inci ülke olmuştur. Bu analiz sonuçlarına göre, Türkiye’nin kripto para ekonomisinde ciddi kullanıcı ve sahibinin bulunduğu ülkeler arasında yer aldığı görülmektedir.

Dünya üzerinde çok fazla sayıda kişi kripto paralara yatırım yapmaktadır. Özellikle son dönemlerde kripto paralar çok iyi bir dönemden geçmiyor olsa da hala çok değerli sayılabilecek oranda pazar payı bulunmaktadır. Mobil yazılım, iş zekası ve bulut tabanlı iş alanlarında hizmet veren MicroStrategy şirketinin yönetim kurulu başkanı aynı zamanda kurucu ortaklarından olan Michael J. Saylor şahsi Twitter hesabından geçtiğimiz günlerde bir çalışma paylaşmıştır. Sözü edilen çalışma aşağıda şekil 3.4’de verilmiştir (Kulaklı, 2022).

Şekil 3.4: Ekim 2022 İtibariyle 16-64 Yaş Aralığında Herhangi Bir Kripto Paraya Sahip Olan Bireylerin Ülkelere Göre Hacmi

Kaynak: (Kulaklı, 2022)

Yukarıda verilen şekil 3.4’te, dünya üzerinde 16-64 yaş aralığında herhangi bir kripto paraya sahip olan internet kullanıcılarının oranına bakılmıştır. Bu çalışmaya göre, bütün dünya genelinde internet kullanıcıların %12.3’ünün bir kripto paraya sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ekim 2022 tarihi itibariyle kripto paraya yatırım yapan en fazla internet kullanıcısının olduğu ülke ise Türkiye olduğu görülmüştür. Bu çalışmaya göre Türkiye %25.8 ile en fazla kripto paraya sahip olan kişileri barındıran ülke olduğu görülmektedir. Kripto paraya Türkiye’den sonra en fazla yatırım yapan ülkeler sırasıyla, Arjantin, Filipinler, Güney Afrika ve Tayland gelmektedir (Kulaklı, 2022).

Yukarıda verilen şekil 3.4'e göre 16-64 yaş aralığında herhangi bir kripto paraya sahip olan bireylerin ülkelere göre hacminde daha önce verilen şekil 3.3 ile karşılaştırıldığında Türkiye açısından ocak 2022 ve ekim 2022 arasında ciddi bir artış olduğu görülmektedir. Ocak 2022'de Türkiye genelinde 16-64 yaş aralığında herhangi bir kripto para birimine sahip olanların oranı 18.6 ile 5'inci sırada yer alırken, ekim 2022'de %25.8 ile 1'inciliğe yükselmiştir. Bu yükselişe göre, Türkiye'de kripto para piyasası ve Türkiye'deki kripto para sahibi her geçen gün gelişmekte ve artmakta olduğu açık ve net bir şekilde ifade edilebilir.

Aşağıda verilen tablo 3.1'de 17 Aralık 2022 tarihi itibarıyla piyasada işlem gören kripto paraların isimleri, dolar cinsinden fiyatları, piyasa değerleri, 24 saatte işlem hacimleri ve toplam arzları yer almaktadır.

Tablo 3.1: 17 Aralık 2022 Tarihi İtibarıyla Piyasada İşlem Gören İlk 100 Kripto Para ve Hakkında Genel Bilgiler

SIRA	İSİM	FİYAT	PIYASA DEĞERİ	24 SAAT HACİM	ARZ
1	 BTC Bitcoin	\$16.7 B	320.9	\$ 17 B	19.2 M
2	 ETH Ethereum	\$1,179.53	144.3 B	\$6.3 B	122.4 M
3	 BNB Binance Coin	\$236.51	39.5 B	\$1.1 B	166.8 M
4	 XRP XRP	\$0.3524116	15.1 B	\$700.5 M	42.9 B
5	 DOGE Dogecoin	\$0.0777164	10.7 B	\$588.6 M	137.1 B
6	 ADA Cardano	\$0.2640043	9 B	\$357.1 M	33.9 B
7	 DOT Polkadot	\$4.69	5.3 B	\$370.7 M	1.1 B

8	 TRX TRON	\$0.0535954	5 B	\$287.8 M	92.4 B
9	 LTC Litecoin	\$64.11	4.6 B	\$1.3 B	71.7 M
10	 SOL Solana	\$12.31	4.3 B	\$220.3 M	348.7 M
11	 AVAX Avalanche	\$11.90	3.4 B	\$174.6 M	284.9 M
12	 XMR Monero	\$141.74	2.6 B	\$91.1 M	18.2 M
13	 ATOM Cosmos	\$8.74	2.5 B	\$122.5 M	286.4 M
14	 ETC Ethereum Classic	\$16.12	2.2 B	\$257 M	136.3 M
15	 BCH Bitcoin Cash	\$102.50	2 B	\$195.4 M	19.2 M
16	 XLM Stellar	\$0.0744701	1.9 B	\$48.3 M	25.7 B
17	 ALGO Algorand	\$0.1911388	1.3 B	\$75 M	6.9 B
18	 VET VeChain	\$0.0168287	1.2 B	\$38.2 M	72.5 B
19	 BCHSV Bitcoin SV	\$46.04	885.7 M	\$96.3 M	19.2 M
20	 EOS EOS	\$0.8865715	883.9 M	\$136.9 M	997 M
21	 FIL Filecoin	\$3.01	783 M	\$395.8 M	259.9 M

22	 XTZ Tezos	\$0.8614089	779.6 M	\$16.2 M	905.1 M
23	 ZEC Zcash	\$41.78	661.1 M	\$60.7 M	15.8 M
24	 DASH Dash	\$42.78	471.9 M	\$84.4 M	11 M
25	 MIOTA IOTA	\$0.1695284	471.2 M	\$9.7 M	2.8 B
26	 NEO Neo	\$6.65	469.2 M	\$27.9 M	70.5 M
27	 DCR Decred	\$19.23	279.7 M	\$845.1 K	14.5 M
28	 XEM NEM	\$0.0300868	270.8 M	\$7.9 M	9 B
29	 ZIL Zilliqa	\$0.0188435	248 M	\$17.8 M	13.2 B
30	 BTG Bitcoin Gold	\$14.01	241.7 M	\$1.7 M	17.2 M
31	 CELO Celo	\$0.5097714	232.8 M	\$19.5 M	456.6 M
32	 DFI DeFiChain	\$0.4524487	231.1 M	\$1.2 M	510.7 M
33	 QTUM Qtum	\$2.03	211.6 M	\$34 M	104.3 M
34	 RVN Ravencoin	\$0.0195418	204.7 M	\$280.1 M	10.5 B
35	 TFUEL Theta Fuel	\$0.0360548	191.1 M	\$6.2 M	5.3 B

36	 WAVES Waves	\$1.58	172.8 M	\$275.1 M	109 M
37	 CSPR Casper	\$0.0272726	155.5 M	\$3 M	5.7 B
38	 ONE Harmony	\$0.0117024	145.4 M	\$9.5 M	12.4 B
39	 ONT Ontology	\$0.1636055	143.2 M	\$8.9 M	875.2 M
40	 ICX ICON	\$0.1496940	137.6 M	\$3.8 M	919.5 M
41	 LN LINK	\$21.62	134.5 M	\$699.2 K	6.2 M
42	 DGB Digibyte	\$0.0084198	133.4 M	\$8.3 M	15.8 B
43	 SC Siacoin	\$0.0024069	124.5 M	\$4.8 M	51.7 B
44	 LSK Lisk	\$0.7016548	90.4 M	\$1.9 M	128.9 M
45	 DESO Decentralized Social	\$8.53	89.9 M	\$27 K	10.5 M
46	 ABBC ABBC Coin	\$0.0950864	78.7 M	\$9.2 M	827.2 M
47	 ARRR Pirate Chain	\$0.3598954	69.7 M	\$87.3 K	193.6 M
48	 SYS Syscoin	\$0.1005068	67.5 M	\$1.7 M	671.4 M
49	 ARDR Ardor	\$0.0662153	66.1 M	\$3 M	999 M

50	 COTI COTI	\$0.0582843	64.6 M	\$3.4 M	1.1 B
51	 ZEN Horizen	\$8.92	64.1 M	\$6.6 M	7.2 M
52	 STEEM STEEM	\$0.1531796	60.5 M	\$2.7 M	395 M
53	 RBTC RSK Smart Bitcoin	\$16,692.44	51.8 M	\$21.3 K	3.1 K
54	 DERO Dero	\$3.70	47.2 M	\$71.5 K	12.8 M
55	 XVG Verge	\$0.0026558	43.7 M	\$5.1 M	16.4 B
56	 STRAX Stratis	\$0.4206619	42.1 M	\$3.4 M	100.1 M
57	 XWC WhiteCoin	\$0.0548380	39.1 M	\$245 K	712.3 M
58	 ARK Ark	\$0.2605354	36.2 M	\$7.1 M	139 M
59	 ETN Electroneum	\$0.0020067	36 M	\$40.9 K	17.9 B
60	 META Metadium	\$0.0208403	35.2 M	\$953.7 K	1.7 B
61	 WAN Wanchain	\$0.1501870	28.9 M	\$685.8 K	192.7 M
62	 NEBL Neblio	\$1.41	27.8 M	\$1.6 M	19.7 M
63	 TT ThunderCore	\$0.0033675	27.5 M	\$2.1 M	8.2 B

64	 GRS Groestlcoin	\$0.3169581	25.8 M	\$1.6 M	81.4 M
65	 BTS BitShares	\$0.0084088	25.2 M	\$866.3 K	3 B
66	 KMD Komodo	\$0.1875116	25 M	\$472.8 K	133.2 M
67	 SBD Steem Dollars	\$2.13	24.6 M	\$1.2 M	11.5 M
68	 BTM Bytom	\$0.0130155	23 M	\$405.2 K	1.8 B
69	 MONA MonaCoin	\$0.3461835	22.8 M	\$60.4 K	65.7 M
70	 BCD Bitcoin Diamond	\$0.1220081	22.8 M	\$115.6 K	186.5 M
71	 NULS Nuls	\$0.1829565	18.2 M	\$2 M	99.6 M
72	 ELA Elastos	\$0.8846558	18 M	\$123.7 K	20.3 M
73	 IRIS IRISnet	\$0.0130351	17.7 M	\$969.2 K	1.4 B
74	 FIO FIO Protocol	\$0.0281838	17.1 M	\$1.1 M	605 M
75	 FSN Fusion	\$0.2271582	16.4 M	\$675.9 K	72.4 M
76	 AION Aion	\$0.0303212	15.2 M	\$373.1 K	501.5 M
77	 BEAM BEAM	\$0.1233862	14.9 M	\$4.5 M	120.8 M

78	 VRSC Verus Coin	\$0.3494357	14.8 M	\$6.6 K	42.4 M
79	 NMC Namecoin	\$0.9978702	14.7 M	\$10.9 K	14.7 M
80	 FIS Stafi	\$0.2409127	14.6 M	\$1.1 M	60.5 M
81	 TOKE Tokemak	\$0.8888183	14.5 M	\$112.8 K	16.3 M
82	 XDAG Dagger	\$0.0170849	14.4 M	\$19.4 K	843.5 M
83	 PIVX Pivx	\$0.1900728	13.4 M	\$369.1 K	70.7 M
84	 MARO Maro	\$0.0178591	13.4 M	\$455.6 K	750.5 M
85	 FIRO FIRO	\$1.63	11.9 M	\$760.9 K	7.3 M
86	 XHV Haven Protocol	\$0.4102848	11.7 M	\$61.1 K	28.5 M
87	 HTR Hathor	\$0.0488933	11.5 M	\$103.6 K	235 M
88	 APL Apollo Currency	\$0.0005405	11.4 M	\$1.1 M	21.2 B
89	 GBYTE Byteball Bytes	\$16.18	10.7 M	\$23 K	662.8 K
90	 PPC Peercoin	\$0.3699269	10.3 M	\$4.6 K	27.9 M
91	 CLO Callisto Network	\$0.0031615	9.8 M	\$58.4 K	3.1 B

92	 VTC Vertcoin	\$0.1474340	9.7 M	\$51.6 K	65.6 M
93	 NIM Nimiq	\$0.0009987	9.7 M	\$228.9 K	9.7 B
94	 NRG Energi	\$0.2431003	9.5 M	\$177.6 K	39.1 M
95	 WICC WaykiChain	\$0.0417661	8.8 M	\$121.4 K	210 M
96	 RDD ReddCoin	\$0.0002819	8.1 M	\$32.6 K	28.8 B
97	 QRL Quantum Resistant Ledger	\$0.1049015	8 M	\$21.8 K	76.5 M
98	 XFC Footballcoin	\$0.0079228	7.9 M	\$96 K	1000 M
99	 XDAI xDAI	\$0.9307000	7.9 M	\$78.2 K	8.5 M
100	 GO GoChain	\$0.0065094	7.7 M	\$169.4 K	1.2 B

Kaynak: (Coinlore, 2022)

Yukarıda tablo 3.1 'de sadece 2022 aralık ayı için en değerli yüz kripto para birimi ve bu yüz kripto para birimi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Burada verilmeyen yüzlerce kripto para birimi daha vardır.

3.4. Türkiye’de NFT’lere Karşı Resmi Makamların Yaklaşımları ve Yaşanan Gelişmeler

Birçok ülkede ve Türkiye’de de tartışılmakta ve savunulmakta olan düzenleme tavsiyeleri NFT’leri içermeyen, sadece kripto para birimleri ile kripto borsa kuralları ile ilgili çalışmalardır. Türkiye’de 30 Nisan 2021’de yürürlüğe girmiş olan TCMB tarafından yayımlanan Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına İlişkin Yönetmelik, kripto varlıklar ve kripto paralar hakkında bir düzenlemeden ziyade kısıtlamalar getirmiş olup,

kripto varlıklar gayri maddi hak olarak sınıflandırılmıştır. Buradan hareketle Türkiye’de şu an için NFT’lerin de aynı kategoride olduğu söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında, NFT’lere dair resmi makamlar tarafından henüz bir yasal düzenlemenin olmaması hem NFT üretici ve sahipleri açısından hem de NFT alıcıları tarafından birçok risk teşkil etmektedir (Gediz Oral, 2022, s. 11-12).

NFT’ler ile ilgili en yakın gelişme, Türkiye’nin ilk ve %100 elektrikli yerli otomobili olan TOGG’un fabrikasından ilk otomobilin çıkmasıyla birlikte TOGG’un resmi bir mobil uygulaması olan Trumore’un duyurulması ile gerçekleşmiştir. TOGG ekosisteminde büyük rol oynayacak olan mobil uygulama Trumore, mobil cihazlarda dijital platformlar aracılığıyla mobil bir uygulama olarak sunulacak ve kullanıcılarına birçok deneyim sunacağı, ayrıca uygulama, kazan, gez, eğlen ve geliştir konsepti ile kullanıcıları ile buluşacağı ifade edilmiştir. Burada uygulamanın içerisinde bulunan kazan konseptinde Trumore’un alt uygulaması olan Earn.more ile kullanıcılar kesintisiz ödeme ve ödüllendirme deneyimleri sunan fintek ismi verilen çözümlere ulaşabilecekleri ifade edilmiştir. Buradaki ödüller arasında dijital varlıkların da yer alacağı bilgi verilmiştir. Bu özellik ile kullanıcılar, dijital sanat eserleri koleksiyonları ve iş modeline bağlı olan NFT’lere ulaşabilecekleri ve uygulamanın içerisinde NFT ve puan gibi çeşitli ödül programları da yer verileceği ifade edilmiştir. Uygulama, kullanıcıların ödül kazanması ile birlikte dijital magnet kazanımı uygulaması ile birlikte gerçekleşecek ve bu magnet, kullanıcıların oluşturduğu rotaya göre ve o zamanki yolculuk koşullarına göre yolculuğa ve kişiye özel olacağı bilgisi paylaşılmıştır (Kılınç, 2022).

3.5. Türkiye’de NFT’lerin Yasal ve Hukuki Çerçevesinin Değerlendirilmesi

NFT teknolojisi genellikle dijital sanat eserlerinin alım-satımı esnasında kullanılan yeni bir teknolojidir. NFT teknolojisinin yeni olması sebebiyle de özellikle NFT’lerin yasal ve hukuki çerçevede bulundukları konum, kanunlarda yer alan benzer nitelikteki konular ile mukayese edilmek suretiyle değerlendirme kapsamına alınmıştır.

NFT’lere karşı resmi makamların yaklaşımları, Türkiye’de NFT’lerin yasal ve hukuki çerçevesinin sınırlarını belirlemeye yönelik değerlendirilebilecek ilk çalışmalarlardır. Hem Türkiye için hem de halen birçok dünya ülkesi için NFT kavramının yeni bir kavram olması, NFT’lerin hangi yasal ve hukuki çerçeveye dahil olabileceği yorumlamak suretiyle yapılmaktadır. Bu çerçevede Kişisel Verilerin Korunması, Fikir ve

Sanat Eserleri Kanunu gibi kanunlar NFT'lerin yasal ve hukuki çerçevelerinin belirlenmesinde yardımcı olmaktadır.

3.5.1. Kişisel Verilerin Korunması

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu 28'inci maddesinde sanat olarak nitelendirilen faaliyetlerin 6698 sayılı kanun'dan istisna tutulduğunu belirtilmiştir ancak, NFT'lerin de bu kapsam içerisinde değerlendirilip değerlendirilmeyeceği tartışmaya açıktır. Şayet NFT'ler 6698 sayılı kanundan istisna edilmeyeceği kabul görürse, blockchain tabanlı olmaları kişisel verilerin korunması bağlamında bazı sorunları beraberinde getirecektir. Bu sorunun temelini ise, blockchain teknolojisini kullanan bir verinin hiçbir şekilde değiştirilemez ya da silinemez olması oluşturmaktadır (www.gsghukuk.com).

3.5.2. Fikri Mülkiyet

NFT olarak dijital bir platformda bulunan eserin sahibi blockchain teknolojisi nedeniyle doğru ve şeffaf bir şekilde tespit edilebilmektedir. Fakat burada tespit edilen husus, eseri kimin NFT sistemine kayıt yaptığıdır bu yüzden asıl eseri yapan asıl sahibe ulaşmak pek de mümkün olmamaktadır (Kocaman, Özkamalı ve Ergün, 2022).

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun (FSEK) 52. maddeye göre, bir eserin yayılması, çoğaltılması ya da işlenmesi hakkı gibi mali hakların yazılı olarak ve tüm bu hakları yazılı olarak ayrı ayrı gösterilecek bir şekilde devredilmeleri şarttır. NFT'ler bu kapsamda ele alındığında, her ne kadar smart contractda (akıllı sözleşme) sözü edilen bu haklar ayrı ayrı gösterilebilecek olsa da akıllı sözleşmenin FSEK kapsamı içerisine giren hak devir işleminin yazılı olma koşulunu sağlayıp sağlayamadığı hususu tartışmaya açıktır (www.gsghukuk.com).

Ayrıca Türkiye açısından dijital bir resmin, NFT'si FSEK kapsamında bir eser olarak kabul edilebilirken bir tweetin ya da bir smacın ekran görüntüsünün NFT'si Türkiye açısından eser olarak nitelendirilmesi şu anki düzenlemelere göre pek de mümkün görünmemektedir (İçten, 2022, s. 160).

3.5.3. NFT Alım-Satım İşlemlerinde Ödeme Şekli

Dijital platformlarda NFT alım-satım işlemini gerçekleştirilirken kullanılacak ödeme yöntemi ve ödeme birimi de hukuki ve yasal boyut açısından önem kazanmaktadır. Bu husus ile ilgili olarak bir NFT alım-satımı hakkında dolaylı da olsa TCMB tarafından

bir yönetmelik bize bilgi vermektedir. Bu yönetmeliğe göre 16 Nisan 2021 tarihi itibarıyla, Türkiye’de yapılacak tüm ödemelerin kripto para varlıklarının doğrudan veya dolaylı olarak kullanılmaması üzerine bir düzenleme yapılmıştır. Bundan dolayı, NFT’lerin kripto para birimleri ile alım-satım işlemlerini gerçekleştirmek, hukuki manada sorun teşkil edecektir (Ekmez, 2022).

NFT’lerde kullanılacak ödeme şekli ve birimlerinin, kanuni bir statüye kavuşturulması, hukuki ve yasal çerçeve açısından çok önemli ve gerekli bir husus olduğu ifade edilebilir.

3.5.4. Yetkiye Dair Sorunlar

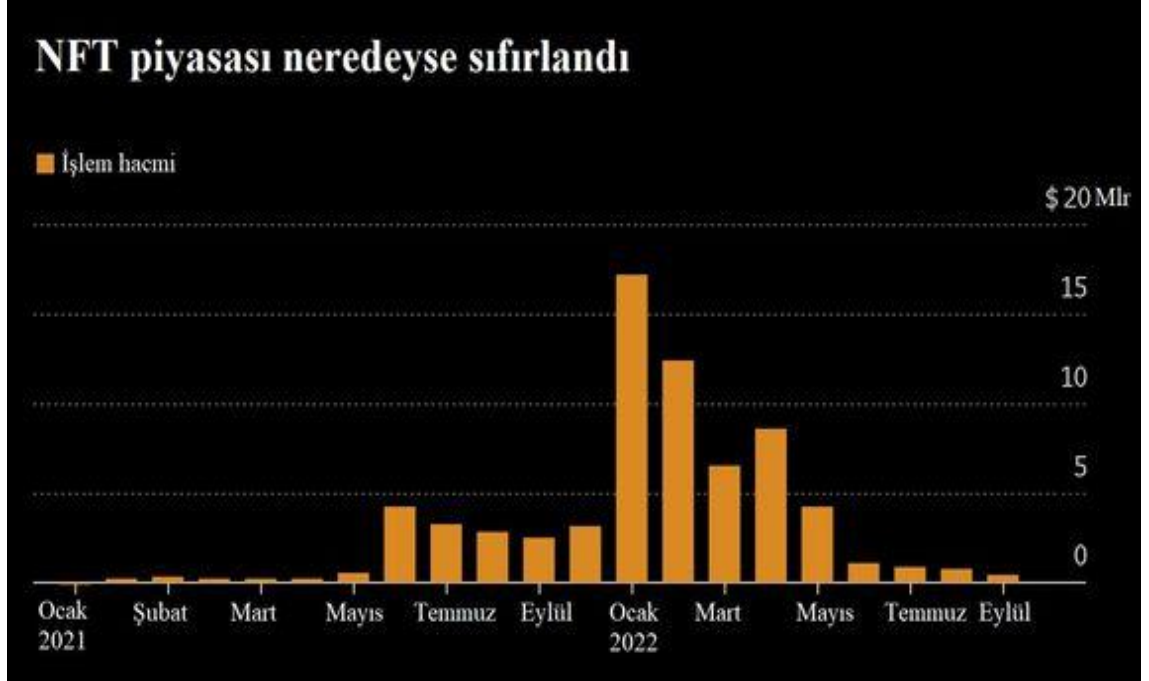
NFT ile doğrudan ilişkili olan blockchain teknolojisinin temelini herhangi bir merkezinin olmaması ve merkezi bir otorite tarafından yönetilememesi oluşturmaktadır. Bu durumda, belirli bir yöneticisinin olmaması çoğu zaman birbirleri ile çelişen hukuklara tabi olması sonucunu doğuracağından, ortaya karmaşık yargı yetkisi problemlerini getirecektir. Tüm bunların neticesinde ise NFT sahiplerinin sahip oldukları NFT eserlerine ilişkin hakları, birbirlerinden farklı hukuk kurallarına tabi olacağından farklılık gösterecektir. Sonuç olarak, kişilerin sahip oldukları NFT’lere dair bir sorun çıkması durumunda sorunun nerede, kim tarafından, hangi hukuka göre çözüleceği belirlenemeyecektir (www.gsghukuk.com).

3.6. Türkiye’de NFT Ekonomisi

Günümüzde NFT eserlerin ticareti, MakersPlace, OpenSea, Zora, Nifty Gateway ve Rarible gibi bir birçok dijital pazaryerlerinde yapılmakta ve bu alım-satım ticaretinin yapılmasında ise genellikle kripto para birimleri kullanılmaktadır (Altınok, 2022, s. 260).

Son zamanlarda hızlı bir şekilde popüler olan NFT’ler, dünyada ciddi bir pazar payına ulaşmışlardır. İnsanların bu alana bu kadar büyük yatırımlar yapmalarının ve bu alana dair bu denli büyük ilgi duymaları, insanların yatırım yapma ve servet biriktirme araçlarının yeni teknolojik gelişmeler neticesinde geliştiğinin ve değiştiğinin en büyük göstergesidir. Öyle ki, NFT’lerin piyasa hacmi günümüzde milyar dolarlara ulaşmış bulunmaktadır. Ancak son zamanlarda NFT piyasasında ciddi oranda bir gerileme mevcuttur. Bu durumun aynısı kripto paralarda da mevcut olması, NFT ve kripto paraların da özellikle Ethereum ile eş zamanlı olarak çalışması NFTlerin son dönemlerde kaybettiği değeri biraz da olsa açıklamaktadır.

Aşağıda verilen şekil 3.5’de NFT’lerin ocak 2021 ve eylül 2022 arasındaki piyasa hacmi verilmiştir.

Şekil 3.5: Ocak 2021 – Eylül 2022 NFT Piyasa Hacmi

Kaynak: (Bloomberght, 2022)

Yukarıda verilen şekil 3.5’e göre NFT piyasa hacmi, 2021 yılı mayıs ayı itibariyle büyük oranda artmaya başlamış ve 2022 yılı ocak ayında zirve noktaya ulaşmıştır. 2022 yılı ocak ayından sonra ise NFT piyasası daralmaya başlamıştır.

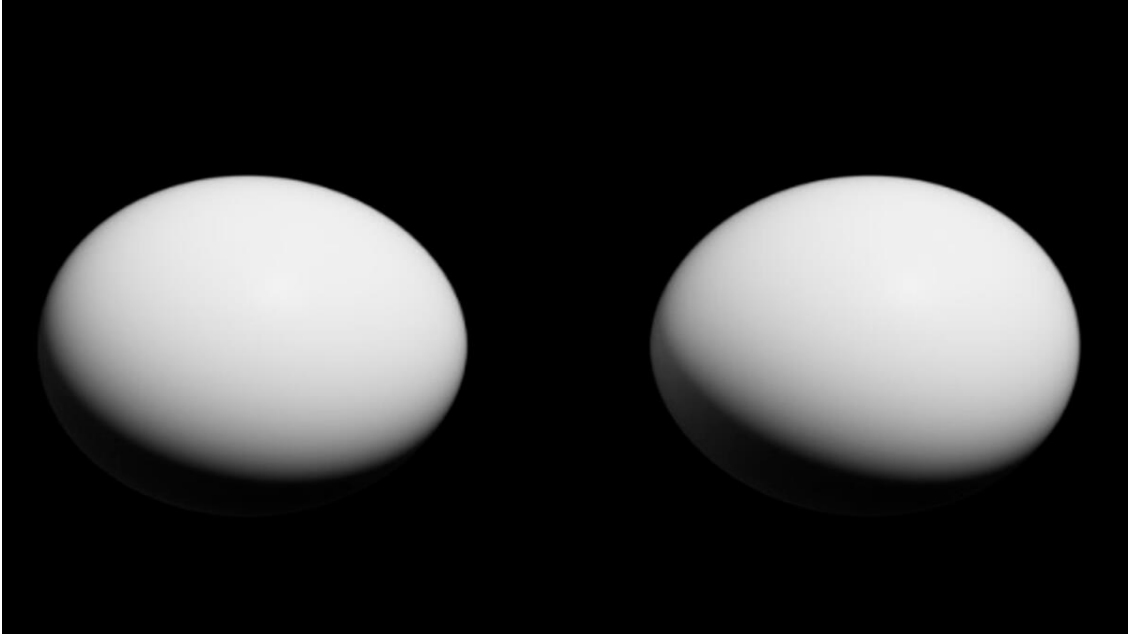
Türkiye’de ilk NFT satışı, kendisini kent çizer olarak isimlendiren Tarık Tolunay tarafından yapılmıştır. Tarık Tolunay, 2010 yılından beri Fractal İstanbul adlı bir koleksiyon için çalışmalar yapmaktadır. Tolunay, yaptığı eserlerde Haydarpaşa Garı ve çevresi, Tarihi İstanbul Yarımadası gibi tarihi nitelikteki yerleri kendisine konu edinmesi ve eserlerinde vermiş olduğu üst düzey ayrıntılar ile bilinmektedir (Oduncu, 2022, s. 204).

Şekil 3.6: Tarık Tolunay Tarafından 36.000 Dolara Satılan NFT Eseri

Kaynak: <https://foundation.app/@TarTol>

Murat Pak isimli bir başka Türk NFT sanatçısı ise The Merge isimli NFT eserini Nifty Gateway pazaryeri üzerinden 91.806.519 milyon dolara satarak, bugüne kadarki en büyük kamu satışı rekorunu kırarak tarihe geçmiştir (www.kriptokoin.com).

Şekil 3.7: Murat Pak'ın The Merge İsimli NFT Eseri

Kaynak: www.foundation.app

3.7. Türkiye’de ve Dünyada Kripto Paralar ve NFT’lerin Vergilendirilmesi

Türkiye’de ve çeşitli ülkelerde kripto paralar ve NFT’lerin nasıl vergilendirildiğini veya nasıl vergilendirilmesi gerektiğine dair yapılan çalışmaları incelemek, kripto paralar ve NFT’lere karşı vergisel boyutta nasıl bir yaklaşım izlenilmeli sorusuna bir cevap aramak gerekmektedir.

3.7.1. Türkiye’de Kripto Paraların Vergilendirilmesi

Kripto paraların hangi nitelikte olduğu ve vergilendirilmesi hususuna ilişkin tartışmalar, kripto paraların popülaritesinin artması ile birlikte Türkiye’de de kendisine yer bulmuştur. Kripto paraların vergilendirilmesi düşüncesi, yapılan işlemlerin takibi, elde edilen gelirlerin gerçek zamanlı bir şekilde tahsil edilebilirliği ve meydana gelebilecek kayıt dışı ekonomiyi engellemek gayesiyle gerekli görülmektedir (Özkul ve Baş, 2020, s. 64).

Kripto paraların vergilendirilmesi hususunda önemli bir husus daha vardır. Bu husus, kripto para ticaretinin yurt dışında yer alan borsalar aracılığı ile yapılmasıdır. Kripto para ticaretinin bu şekilde yapılması halinde, işlem yapılan borsaların hangi ülke hukukuna tabi olacağı ve vergilendirmeye ilişkin uluslararası boyutta sınırlarının çizilmesi sorunu da ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, böyle bir durumda çifte vergileme gibi ayrı bir sorun çıkma ihtimali de vardır (Özkul ve Baş, 2020, s. 70).

Türkiye’de ve genel olarak dünyada da en çok bilinen kripto para birimi olan Bitcoin ve türevleri vergilendirilme konusunda sözü edilen bu paraları nasıl tanımlanacağı ile yakından ve doğrudan ilişkilidir. Fakat halen Türkiye ve beraberinde birçok ülke halen kanuni bir düzenlemeye sahip değildir (Günay ve Kargı, 2018, s. 69).

3.7.1.1. Kripto Varlıkların Para Olarak Kabul Edilmesi Halinde Vergilendirme

Türkiye’de yürürlükte olan vergi mevzuatı açısından kendisi ile ilgili tam bir kanun bulunmayan kripto paralara karşı üzerinde henüz karara varılmış bir para, emtia ya da menkul kıymet tanımı mevcut değildir. Fakat kripto paralara vergileme açısından bakıldığında, tüm kripto paraların bir para birimi olarak kabul edilmesi halinde TCMB yetki alanına gireceğinden herhangi bir vergiye tabi tutulamayacağını ifade edilebilir (Günay ve Kargı, 2018, s. 71).

Kripto varlıkların bir para ya da döviz olarak kabul edilmesi halinde gerçek kişilerin kripto alım-satım ticareti döviz alım-satımı gibi değerlendirilerek gelir vergisine tabi tutulmaması beklenmek ile birlikte, BDDK tarafından yapılan 2013/32 sayılı basın duyurusunda kripto varlıkların elektronik para olarak değerlendirilmediğini açık bir şekilde ifade etmiş olup, mevcut kanun ve düzenlemeler çerçevesinde kripto paralar döviz, para ya da elektronik para tanımına girmemektedir (Blockchain Türkiye, 2021, s. 55).

3.7.1.2. Kripto Varlıkların Menkul Kıymet Olarak Kabul Edilmesi Halinde Vergilendirme

Kripto paraların bir menkul kıymet olarak hesaba katıldığında Katma Değer Vergisi (KDV) konusuna girmediği, 2022 yılı için değer artışının 25.000 TL'yi aşması durumunda gelir vergisine tabi olacağı ifade edilebilir (T.C. Resmi Gazete, 31696, md.3).

İşlemlerin yapıldığı borsaların elde ettikleri komisyonlar ise ticari kazanç olarak hesaba katılacaktır. Ancak, menkul kıymet tanımının yapılması da işlem yapılan borsanın hangi ülkenin hukuk kurallarına tabi olacağı ve vergileme ile alakalı uluslararası sınırların çizilmesi gibi bazı sorunlar teşkil edecektir (Günay ve Kargı, 2018, s. 71).

3.7.1.3. Kripto Varlıkların Emtia Olarak Kabul Edilmesi Halinde Vergilendirme

Bir başka görüş ise kripto paraların emtia olarak kabul edilebileceği görüşüdür. Eğer kripto paralar emtia olarak kabul edilirse kripto para alım-satımı süreklilik arz etmiyorsa, ortaya arızı kazanç çıkacaktır. 2022 yılı için 58.000 TL'yi aşması halinde ise 58.000 TL'yi aşan miktar yıllık gelir vergisi beyannamesi ile ilgili makama bildirilmesi gerekmektedir. Ancak, kripto para alım-satımı süreklilik arz ediyorsa buradan elde edilen kazanç mükellefin ticari kazancını oluşturacak ve elde edilen kazanç ticari kazanç hükümlerine uygun şekilde vergilendirilecektir. Kripto para alım-satımına aracılık ederek komisyon elde edenlerin kazandığı komisyonlar da ticari bir kazanç meydana getirecektir. Bunların yanı sıra kripto paraların alım-satım işlemleri KDV'nin konusuna da girmektedir (Günay ve Kargı, 2018, s. 71, T.C. Resmi Gazete, 31696, md.3, 1 bendi ve Yıldız, 2018, s. 48).

Kripto paralar şayet emtia olarak değerlendirilirse üç farklı durum ön plana çıkacaktır. Bunlardan ilki, kripto ticareti neticesinde kazanç elde edilirse bu kazancın

süreklilik arz edip etmediği ikincisi, kripto alım-satımı yapan borsaların aracılık yaptığı alım-satım işlemler ve üçüncüsü, kripto para üreticileri olan madenciler açısından emtia değerinin ticari bir kazanç oluşturmasıdır. Ayrıca kripto paraların teslimleri KDV'nin de konusuna girecek olup kripto paralar ile yapılan mal ya da hizmet alışları trampa olarak nitelendirilecektir (Özkul ve Baş, 2020, s. 65-66).

3.7.1.4. Kripto Paraların Dijital Nitelikli Gayri Maddi Hak Olarak Kabul Edilmesi Halinde Vergilendirme

Kripto varlıkların niteliklerinden dolayı bu varlıkların her birinin ayrı ayrı özel algoritmalar içermesi sebebiyle dijital nitelikli gayri maddi hak niteliğine haiz oldukları ve bu varlıkların satılması neticesinde de değer artış kazancı ortaya çıkacağından elde edilecek kazancın vergilendirilmesi gerektiğini savunan görüşler bulunmaktadır. Ancak Türkiye vergi mevzuatında gayri maddi haklar GVK'nin m.70/1-5 bendinde:

“Arama, işletme ve imtiyaz hakları ve ruhsatları, ihtira beratı (İhtira beratının mucitleri veya kanuni mirasçıları tarafından kiralanmasından doğan kazançlar, serbest meslek kazancıdır.), alameti farika, marka, ticaret unvanı, her türlü teknik resim, desen, model, plan ile sinema ve televizyon filmleri, ses ve görüntü bantları, sanayi ve ticaret ve bilim alanlarında elde edilmiş bir tecrübeye ait bilgilerle gizli bir formül veya bir imalat usulü üzerindeki kullanma hakkı veya kullanma imtiyazı gibi haklar (Bu hakların kullanılması için gerekli malzeme ve teçhizat bedelleri de gayrimenkul sermaye iradı sayılır.)” (GVK, m.70/1-5).

Şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanımdan yola çıkılarak, kripto varlıkların gayri maddi hak kapsamına daha yakın olduğunu savunanlar olsa da bu kanun hükmünün kripto varlıkların dijital nitelikli gayri maddi hak olarak tam manasıyla içine almadığı ifade edilmiştir (Blockchain Türkiye, 2021, s. 55).

3.7.1.5. Kripto Varlıkların Üreticilerinin (Madenciler) Vergilendirilmesi

Kripto paraların üreticileri konumunda olanlar madencilerdir ve kripto paraların vergilendirilmesi hususunda madencilerin vergilendirilmesi gerektiğine dair de fikirler vardır. Madenciler açısından vergilendirilme fikri değerlendirildiğinde, ortaya sundukları hizmet karşılığında para yerine menkul kıymet elde etmiş olarak sayılacaklar ve bu durum neticesinde elde edilen menkul kıymet ticari kazançta konu olacaktır (Özkul ve Baş, 2020, s. 70).

3.7.2. Dünyada Kripto Paralara Karşı Yaklaşımlar ve Vergilendirme Düşünceleri

Birçok ülke, ekonomisini ve halkını kripto paraların yaratabileceği sorun ve risklerden korumak için çeşitli önlemler alarak kripto paraların yasal ve hukuki alt yapısını oluşturmak için ve hem halkını doğabilecek zararlardan korumak hem de ülke ekonomileri için yeni vergi alanları oluşturmak maksadıyla çeşitli tedbirler alarak yeni düzenlemeler yapmaya başlamışlardır.

3.7.2.1. Dünyada Kripto Paralara Karşı Yaklaşımlar

Tayland Merkez Bankası, 2013'te Bitcoin özelinde herhangi bir yasa olmamasından kaynaklı Bitcoin kullanımının yasal ve hukuki olmadığını açıklamıştır (Çarkacıoğlu, 2016, s. 58).

Almanya Finans Bakanlığı 2013 yılında Bitcoin'in bir ölçü birimi olarak kabul edildiğini ve ülke içerisinde ticaret ve vergi maksadıyla kullanılabilirliğini ifade etmiştir. Bakanlıkların birçoğuna göre, Bitcoin ve benzerleri olan kripto paralar yabancı para birimi olarak veya elektronik para olarak sınıflandırılmış olsa da esasında çok yönlü takas için kullanılabilen özel bir para birimi olarak kabul edilmiştir (Han, Arıkan ve Konat, 2021, s. 86).

Birleşik Krallıkta Bitcoin, özel bir para olarak kabul görmektedir ve Bitcoin ile yapılan tüm işlemlere katma değer vergisi uygulanmaktadır (Terlemez, 2019, s. 76).

Hindistan Maliye Bakanı Nirmala Sithamaram 2022 yılı içerisinde Hindistan'ın para birimi olan Rupee'nin dijital bir versiyonunu çıkarmayı hedeflediklerini açıklamıştır (BBC News Türkçe, 2022).

Ekvador, tüm kripto paralardan uzak durarak kendilerinin elektronik parasını çıkarmayı amaçlamaktadırlar ve rekabeti önlemek adına Bitcoin gibi kripto para kullanımını yasaklamıştır (Çarkacıoğlu, 2016, s. 58).

Güney Kore'de Bitcoin özelinde kripto paraları düzenleyen herhangi bir kanun, hukuki sistem olmamasına karşın Bitcoin insanlar tarafından bir ödeme yöntemi olarak kabul edilmiştir. Sözü edilen ödeme yöntemi her geçen gün daha fazla yaygınlaşarak kullanılmaya devam etmektedir (Terlemez, 2019, s. 76).

Venezuela, kripto paralar ve dijital para alanlarında öncülük eden ülkeler arasında yer almaktadır. 2018 yılında Venezuela devlet başkanı Nicolas Maduro, Petro isminde piyasaya dijital bir varlık süreceklerini ifade etmiştir. Fakat buradaki Petro ismindeki

Venezuela devleti tarafından piyasaya sürülen dijital varlık, bir merkezi olması sebebiyle diğer kripto paralardan ayrılmaktadır. Devlet başkanı Maduro, dijital ekonominin kapsamını geliştirerek ve genişleterek, hedeflerinin yüzde yüz dijital ekonomi yönünde olacağını da belirtmiştir (Independent Türkçe, 2021).

İzlanda Merkez Bankası, 2014 yılında Bitcoin satın almanın İzlanda Kambiyo Yasasına göre aykırı olduğunu açıklayarak, halkın bu alanda işlem yapmaması gerektiğini duyurmuştur (Çarkacıoğlu, 2016, s. 58).

El Salvador, kripto paralara karşı olan ilgisi ile tanınan ülkelerin başında gelmektedir. En son 2022 temmuz ayında 19.000 dolar civarlarında iken 80 Bitcoin satın alan El Salvador devlet başkanı Nayib Bukele, bundan sonra El Salvador hükümetinin her gün bir Bitcoin alacağını ifade ederek, Bitcoin'e inandığını ayrıca belirtmiştir (www.doviz.com).

İsveç nakit para kullanımını kaldırmaya gayret gösteren ülkelerdendir. Riksbank (İsveç Merkez Bankası) negatif faiz uygulamasından olumsuz olarak etkilenmemek ve mevcut varlıklarının değerini korumak adına, İsveç vatandaşlarının Bitcoin'i kullanmaları neticesinde İsveç Finansal Denetleyici Otoritesi, Bitcoin'i ödeme yöntemi olarak kanuni hale getirmiştir (Terlemez, 2019, s. 75).

Bolivya Merkez Bankası, belli bir hükümet ya da yetkili birimler tarafından tedavüle koyulmayan ve herhangi bir kontrol merkezi olmayıp kontrol edilmeyen paraları kullanmanın yasal olmaması gerekçesiyle Bitcoin kullanımını yasaklamıştır (Çarkacıoğlu, 2016, s. 58).

Hollanda'nın Arnhem şehri adeta bir Bitcoin, kripto para şehridir. Sözü edilen şehirde kripto para Bitcoin ile alışveriş yapılabilecek yüzden daha fazla ticarethane mevcuttur. Ayrıca Hollanda bankaları blockchain uygulamasını kendi banka sistemlerine entegre ederek ve geliştirerek bankacılık maliyetlerini en aza indirmenin yollarını aramaktadırlar (Terlemez, 2019, s. 76).

3.7.2.2. Dünyada Kripto Paraların Vergilendirilmesi

Kripto paraların vergilendirilme konusu son yıllarda tüm dünyada üzerine ciddi çalışmalar yapılan konuların başında gelmektedir. Uluslararası boyutta kripto paraların geleceği ve kanuni statüsü bu çalışmaların temelini oluşturmaktadır. Örneğin Amerika'da kripto paralardan en bilineni olan Bitcoin emtia olarak değerlendirilmektedir. Kripto para ticaretinden elde edilen kazanç sermaye kazancı olarak nitelendirilmektedir ve bunun

yanı sıra işverenler tarafından Bitcoin ile ödeme yaptıkları işçilere ya da hizmet aldıkları serbest meslek erbablarına yapılan ödemeler, sözü edilen bu kişilerin geliri olarak sayılarak gelir vergisine tabi tutulmaktadır. Almanya’da ise Bitcoin özel bir para birimi olarak kabul edilmiştir. Avrupa ülkelerinde ise kripto paralar yakından takip edilerek ve çeşitli düzenlemeler yapılarak kripto paralar ile yasa dışı iş ve işlemlerin yapılmasının önüne geçilmek istenilmektedir. Fakat tüm bunların yanında kripto paralara tamamen uzak ve kabul edilemez olarak gören ülkeler de vardır. Bunun en bilinen örneği Çin’dir. Çin ülkesinde Bitcoin ve türevleri kripto paralarının kullanımını tamamen yasaklamıştır. Bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere kripto paraların nasıl vergilendirileceğine, kapsamının ne olacağına dair uluslararası net ve ortak bir karar yoktur (Günay ve Kargı, 2018, s. 69 ve Özkul ve Baş, 2020, s. 67).

Japonya ve Avustralya da kripto paraları emtia olarak değerlendiren ülkeler arasında yer almaktadır (Özkul ve Baş, 2020, s. 65).

Hindistan Maliye Bakanı Nirmala Sithamaram Hindistan hükümetinin bütçesini açıkladığını bir konuşmada, dijital varlıklardan %30 oranında gelir vergisi alınacağını açıklamıştır. Böylelikle kripto paralardan elde edilen karlar Hindistan’ın en yüksek gelir vergisi dilimi olan %30’luk orandan vergilendirileceğini kamuoyu ile paylaşmıştır (BBC News Türkçe, 2022).

Singapur Bitcoin özelinde, Bitcoin’i bir ürün ya da bir varlık olarak kabul etmekte ve ona göre vergilendirmektedir. Ödemesi Bitcoin ile gerçekleştirilen yerel alışverişlerden KDV dahi alınmaktadır (Terlemez, 2019, s. 75).

Norveç, kişilerin sahip oldukları kripto para birimlerinin tamamını, kişilerin serveti olarak görmektedir. Bu kişilerin sahip oldukları kripto paraları aşağıdaki tablo 3.2’de verilen istisna tutarlarını aştığı takdirde aşan miktar için beyanname verilmesinin zorunlu hale getirerek kanunlarında düzenlemiştir.

Tablo 3.2: Norveç Halkının Sahip Olduğu Kripto Varlıkların İstisna Tutarları

Dolanımdaki Para	1.1. 2022'ye kadar oran (2021 vergi beyannamesi için)	1.1. 2021'e kadar oran (2020 vergi beyannamesi için)	1.1. 2020 oranı (2019 vergi beyannamesi için)	1.1. 2019 oranı (2018 vergi beyannamesi için)	1.1. 2018 oranı (2017 vergi beyannamesi için)
Başlangıç fiyatı: US\$ (USD/NOK)	8.82	8.53	8.78	8.69	8.2
Euro (EUR/NOK)	9.99	10.47	9,86	9.95	9.84
Bitcoin (BTC/USD)	46.311.74	28,994.01	7.194.89	3.742,7	13,413.33
Ethereum (ETH/USD)	3.683,05	737,71	129,63	133,42	755.76
Dalgalanma (XRP/USD)	0,8313	0.2198	0,1929	0.352512	2.3
Litecoin (LTC/USD)	146.54	124,67	41,33	30,46	231.67
Bitcoin Cash (BCH/USD)	430,7	342,,98	204,67	150.9	2,534,82
Cardano (ADA/USD)	1.31	0,1814	-	-	-
Binance madeni para (BNB/USD)	511,91	37,37	-	-	-
Solana (SOL/USD)	170,31	1,51	-	-	-

Dogecoin Classic (DOGE/USD)	0.1705	0.0047	-	-	-
Tether USDT/USD	1,00	1,00	1,00	1.02	1.01

Kaynak: (Norwegian Tax Administration, 2021).

Yukarıda tablo 3.2’de Norveç halkının sahip olduğu sanal varlıkların istisna tutarı verilmiştir. Bu tablodan yola çıkarak Norveç Vergi İdaresinin Norveç halkının sahip olduğu sanal varlıkları belli bir miktarı aşması halinde vergilendirdiği görülmektedir.

Portekiz, kripto para ticareti yapan kişi ve kurumların en favori ülkeleri arasında yer almaktadır. Kripto paraların vergilendirilmesi ile alakalı 2018 yılında kripto para ticareti yapan kişi ve kurumlardan gelir vergisinden muaf olduklarına karar verilmiştir. Ancak, bu muafiyet sadece bireyler için geçerli kılınmıştır. Kripto ödemeler kabul eden şirketler gelir vergisine tabidir ve %28 gelir vergisi tarifesi uygulanmaktadır. 2018 yılından itibaren yürürlükte olan kripto paraların vergilendirilmesi, 2023 bütçe taslağının görüşülmesinde tüm kripto para birimleri için %28 oranında gelir vergisi uygulanması tavsiye edilmiştir. Portekiz hükümeti yapılacak düzenlemeler ile mevcut bulunan ve ortaya çıkabilecek olan hukuki boşlukları bertaraf ederek, kamuoyunda güvenlik ve yasal kesinlik sağlamayı amaçlamaktadır. (Akbulak, t.y. ve Blockchain Türkiye, 2022).

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) İç Gelir Servisi (IRS), kripto para biriminin mal ya da hizmet karşılığında ödeme yapmak için kullanılabileceğini ve aynı zamanda bu para birimlerini yatırım için kullanılabileceğini ifade etmektedir. ABD, kripto para birimini, bir değer deposu olarak işlev gören dijital bir değer temsili olarak kabul etmekte ve kripto paraları vergilendirme açısından mülk olarak kabul etmektedir. Mülk için geçerli olan genel vergi ilkelerinin tamamı kripto paralar için de geçerlidir (IRS, 2014).

Almanya, kripto paralara yer değiştirebilir özel varlık olarak değerlendirerek bu varlık statüsüne sahip olan varlıkların satışının sadece bir yıl içerisinde yapılması halinde vergilendirilebileceğine karar vermiştir. Almanya Maliye Bakanlığı, kripto paraları bir hesap birimi olarak kabul etmekte olup, vergilendirme işlemini kripto paraları özel para

niteliğinde değerlendirerek buna göre vergilendirileceğini ifade etmektedir (Kılıç, 2022, s. 84).

3.7.3. Türkiye’de NFT’lerin Vergilendirilmesi

Dijitalleşen dünyada sanat eserlerinin de dijital dönüşümü ve bu dijital sanat eserlerinin dijital platformlarda alım-satım işlemleri vergilendirme açısından çeşitli sorunları beraberinde getirmiştir. Dijital platformlar üzerinde cereyan eden bu alım-satım işlemlerinin neticesinde meydana gelen kazançların herhangi bir vergiye tabi olmaması hem devletin bir gelir kaybına uğramasına hem de vergilemedeki adaleti olumsuz yönde etkilemektedir. Söz konusu dijital platformlarda videolar, ses kayıtları ve tablo gibi görsel ve işitsel nitelikte eserlerin NFT’leri yapılarak satıcı ve müşteriler arasında ticareti gerçekleşmektedir. Ancak, NFT’ler henüz Türk vergi mevzuatında tanımlanmadığından herhangi bir vergi kapsamında değildirler (Orkunoğlu Şahin ve Çiftçi, 2022, s. 687).

Türkiye’deki ve dünyadaki NFT pazar hacmi her geçen gün büyümeye devam ederken gün geçtikçe de NFT koleksiyoncuları ve üreticilerinin sayısı da artmaktadır. Dünya çapında Beeple (Mike Winkelmann) ve Trevorjonesart (Treveor Jones) gibi Non-Fungible Token üreticileri NFT sektörü için öncülük ederken, Türkiye’de ise Refik Anadol, Murat Pak ve Tarık Tolunay gibi sanatçılar da NFT alanında dünya genelinde isimlerinden söz ettirmektedirler. Son zamanlarda bu gelişmelerin yaşanmasının etkisiyle NFT’lerin alım-satımı yapılan bir varlığın bir sanat eseri olarak mı yoksa bir değer saklama ve biriktirme aracı olduğu sadece Türkiye’de değil tüm dünyada da tartışma konusu haline gelmiştir (Özmen, 2022).

Dijital ortamlarda dijital kodlar ile alıcılara sunulan tüm sanat eserleri, GVK gereğince serbest meslek kazancı konusuna girmekte ve serbest meslek kazancı olarak değerlendirilmektedir. Kanun hükmü, her nevi serbest meslek faaliyetini ve bu faaliyetlerden elde edilen kazancı serbest meslek kazancı olarak görmüştür (Orkunoğlu Şahin ve Çiftçi, 2022, s. 688). Bunların yanı sıra dijital ortamlarda meydan getirilen sanat eserleri; ferdi mesaiye, ilmi ya da mesleki bir bilgiye ya da uzmanlığa dayanan bir faaliyet olması hasebiyle ilgili kanun gereği serbest meslek faaliyeti olarak değerlendirilmesi gerekmektedir (GİB, GVK, m. 65).

Türkiye’de NFT üreticileri ve alıcıları, tahsilatlarını ve ödemelerini genel olarak kripto paralar vasıtası ile yapmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında NFT üretici ve alıcıları açısından NFT alanında nasıl vergilendirileceği üzerine henüz bir çalışma yapılmamıştır

(Özmen, 2022). Ancak, 16 Nisan 2021 tarihinde TCMB tarafından sunulan yönetmelikte herhangi bir ödeme ve tahsilat işleminin kripto paralar ile yapılmasının yasaklandığı ifade edilmiştir.

Türkiye açısından NFT'lerin vergilendirilmesi, NFT'lerin bir sanat olarak sınıflandırıp sınıflandırılmayacağı hususunda önem kazanmaktadır. Türkiye için NFT'leri birer sanat eseri olarak değil, Türkiye vergi mevzuatında benzer örneklerinin yer aldığı ve NFT'ler ile en yakından ilişkilendirilebilen gelir türü olan menkul sermaye iradı olarak kabul edilmesi uygun olacaktır. Bu açıdan bakıldığında, NFT üreticisi kişinin NFT satışından elde edeceği kazanç, bir serbest meslek erbabı tarafından elde ediliyorsa, elde edilen kazanç serbest meslek kazancı olarak kabul görecektir. Satış işlemlerinin serbest meslek erbabı tarafından değil de başka kategorideki kişiler tarafından yapılması halinde söz konusu işlemler süreklilik niteliği taşımadığı için arazi kazanç konusunu oluşturacaktır (Özmen, 2022).

Dijital ortamlarda sunulan sanat eserlerinin üzerindeki hakları satmak ya da kiralamak gibi faaliyetler neticesinde bir kazanç elde edilmesi durumunda, GVK 18'inci madde gereğince istisna kapsamına alınması yararlı ve uygun olacaktır. Fakat kanunun öngördüğü bir şekilde tevkiyatı bizzat yapan kişi ya da kurum tarafından satın alınan dijital eserlerin stopaj oranı kadar vergilendirilmesi gerekmektedir. Üçüncü kişiler tarafından satın alınan dijital sanat eserlerinin, satışa konu olması halinde değer artış kazancı ortaya çıkmaktadır ve değer artış kazancı kapsamında vergiye konu olmaktadır. GVK mükerrer madde 80/3 hükmü gereğince, telif hakları ya da mirasçıları dışında başka kimseler tarafından elden çıkması durumunda değer artış kazancı olarak ifade edilmektedir. Dijital nitelikteki sanat eserlerinin dijital platformlarda mirasçıları ya da sahibi dışında üçüncü kişiler tarafından kiraya verilmesi durumunda ise GVK madde 70/5 gereğince değerlendirilmesi uygun olacaktır. Bu yasaya göre, ihtira beratları ve telif haklarının kiralanmasının gayrimenkul sermaye iradı olarak gelir vergisine tabi tutulması ve GVK gereğince vergilendirilmesi uygun olacaktır. Ayrıca NFT'ler birçok dijital platform tarafından oluşturulup alım-satım işlemi gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla bu dijital platformların bu yol ile elde ettikleri kazançlar da vergilendirilebilmektedir. Bu tür NFT alım-satım işlemlerinin gerçekleştirildiği dijital platformların kazançları ise ticari kazanç sınıflandırılmasında değerlendirilecektir (Orkunoğlu Şahin ve Çiftçi, 2022, s. 688).

NFT'ler, henüz Türkiye'de vergi sistemi içerisinde açık ve net bir tanıma sahip değildir. NFT'ler 213 sayılı Vergi Usul Kanununun (VUK) 269'uncu maddesi gereğince gayri maddi hak olarak kabul edilirse VUK' nin 262. maddesi gereğince maliyet bedeli ile değerlendirilmesi gerekmektedir. Gayri maddi hak olarak değerlendirilmesinin imkanı olmazsa bu kez de VUK' nin özel haller başlığı altında 289'uncu madde gereği devreye girecek ve bu madde uyarınca değerlemesi yapılacaktır. NFT'leri vergisel anlamda tanımlamadan NFT satışından elde edilen kazancın hangi şekilde vergilendirileceğini tahlil etmek pek de olası değildir. Ancak NFT'yi satan kişi ya da kurum bu satışı zirai, ticari ya da mesleki bir faaliyet kapsamı dahilinde gerçekleştiriyor ise sözü edilen NFT satışından elde edilen kazanç zirai, ticari ya da mesleki kazanç kapsamına gireceği ve bu kapsamlarda değerlendirilebileceğini ifade etmek mümkündür (Ege, 2021).

3.7.4. Dünyada NFT'lerin Vergilendirilmesi Üzerine Yapılan Çalışmalar

NFT'lerin vergilendirme konusunu dünyada ilk gündeme getiren ve bir vergilendirme rehberi hazırlayan ülke Norveç olmuştur. Norveç, NFT'lerin vergilendirilmesi üzerine çalışırken uzman çalışma gruplarını bir araya getirerek ve NFT sektörü ile sürekli iletişim halinde olmuştur. Vergi almaya çalışmadan önce NFT teknolojinin idrak etmeye ve NFT kavramını halka çeşitli örnekler sunarak mükelleflerin yeni mevzuata kolay adapte olmalarını sağlamayı amaçlamıştır. NFT sektöründe yer alan üretici ve alıcıları için açık, şeffaf ve net bir ortam sağlamayı hedef edinerek gerekli çalışmaları yapmaya başlamıştır (Özmen, 2022).

Norveç Vergi İdaresi NFT'lerin vergilendirilmesi ile ilgili aşağıdaki rehberi yayımlamıştır.

Norveç Vergi İdaresi NFT'yi bir varlık olarak kabul etmiş ve NFT'ler için geçerli olacak vergi kurallarının diğer kripto varlıklara uygulanan vergi kuralları ile aynı olacağını vurgulamıştır. Norveç Vergi İdaresi, bir NFT oluşturmanın vergi doğurmadığını ancak oluşturulan NFT'lerin satışı gerçekleştirilirse bu satıştan elde edilen kazançların vergilendirmeye konu olacağını bildirmişlerdir. NFT ile alakalı olan gelirlerin tamamı vergiye tabi tutulmuştur. Vergi beyannamesi verilirken NFT'lerin satışından kaynaklı gelirlerin belirtilmesi gerektiği ve NFT'leri elde etmek için katlanılan herhangi bir maliyet/harcama var ise bu maliyet ve harcamalarının kesintisi için talepte bulunabileceği ifade edilmiştir. NFT'lerden elde edilen kazanç ya da zarar, sahip olunan servetin NFT

öncesi ve sonrası arasındaki fark ile tespit edilmektedir. Vergiye tabi NFT geliri, varsa işlem maliyetleri düşüldükten sonra geriye kalan miktar olmaktadır. Vergiye tabi miktarı bir örnekle açıklamak gerekirse; herhangi bir NFT alım-satım platformunda 2.000 Norveç Kronu (NOK) karşılığında NFT satıldığı ve bu NFT için 800 NOK oluşturma bedeli ödendiğini ve 200 NOK'lık satış ve işlem maliyetinizin olduğu bir durumda, 1.000 NOK vergiye tabi NFT kazancı olacağı ifade edilebilir (Norwegian Tax Administration, 2022).

Bir NFT'nin yeniden satışı durumunda ise, NFT üreticisinin ya da diğer hak sahibinin buradan elde ettiği kazanç vergiye tabi olacaktır. Yeniden satışta elde edilecek gelir ise telif geliri olarak değerlendirilmeye alınmaktadır. Buradaki satış işlemi, bir ticari faaliyetin parçası ise elde edilen gelir işletme geliri olarak kabul edilecektir. Aynı durum yine herhangi bir yeniden satış işlemi için de geçerlidir (Norwegian Tax Administration, 2022).

Hindistan Maliye Bakanı Nirmala Sitharaman'ın yaptığı bir konuşmada, NFT'lerden elde edilen karların gelir vergisi kapsamında değerlendirileceği ve Hindistan'ın en yüksek vergi dilimi olan %30'luk vergi dilimine tabi olacağını açıklamıştır (BBC News Türkçe, 2022).

ABD Gelir İdaresi (IRS), NFT oluşturma vergiye tabi olmadığını ancak, herhangi bir kripto varlıktan başka bir kripto varlığı yapılan işlemin vergilendirilebileceğini ifade etmektedir. Yani bir kripto para birimi ile NFT satın almak, başka bir NFT ile bir NFT ticareti yapmak ve değiştirilebilir bir kripto para birimi için bir NFT'nin satılması ya da başka bir şekilde elden çıkarılması vergilendirilmektedir. IRS, NFT'lerin alım satımını sermaye kazancı olarak kabul etmekte ve NFT'lerden elde edilen kazançları sermaye kazancı vergisine tabi tutmaktadır. Ayrıca NFT'ler tahsilat olarak kabul gördüğü için de %28 oranında vergilendirilmektedir. Ancak IRS, 2022 yılı için vergilendirme oranının %28 olmayacağını, NFT'leri bir yıl ve daha fazla süre için elde tutulursa uzun vadeli sermaye kazancı vergi oranları üzerinden (%0, %15 ve %20) oranlarında vergilendirileceğini belirtmiştir (Teller, 2022).

Güney Kore Vergi İdaresi (FSC) NFT'lerin 2023 yılından itibaren vergilendirileceğini ifade etmiştir. The Korea Herald'a göre sözü edilen vergi kanunu değişikliği, 1 Ocak 2022 yılı itibarıyla 2.500.000 won değerini aşan kripto varlıklardan elde edilen kazançlara %20 oranında vergi uygulanacağını ifade etmiştir (İçten, 2022, s. 147).

OECD, 2020 yılında yayımlanmış olduğu Taxing Virtual Currencies An Overview Of Tax Treatments And Emerging Tax Policy Issues raporunda üzerinde çalışma yapmış oldukları bazı ülkelerin kripto paralara nasıl yaklaştıkları ve nasıl değerlendirdikleri üzerine aşağıda verilen tablo 3.3'ü hazırlamıştır.

Tablo 3.3: Ülkelerin Kripto Paralara Karşı Yaklaşımı

Gayri maddi Varlık	Finansal Enstrüman ya da Varlık	Emtia ya da Kripto Emtia	Para	Kanuni Ödeme Yöntemi	Belirtmemiş
Birleşik Krallık	Hırvatistan	Kanada	Belçika	Japonya	ABD
Avustralya	Danimarka	Endonezya	İtalya		
Fransa	Arjantin	Avusturya	Polonya		
Çek Cumhuriyeti	Brezilya	Çin	Fildişi Sahili		
Şili	Slovak Cumhuriyeti				
Lüksemburg	Güney Afrika				
İspanya	Japonya				
Nijerya	İsrail				
İsveç					
İsviçre					

Kaynak: (OECD, 2020)

Yukarıda verilen tablo 3.3'e göre ülkelerin kripto paraları nasıl değerlendirdiklerini ve bu kripto paraları da hangi vergi kanunlarına tabi tutacaklarını öngörmek mümkün olacaktır.

3.8. Türkiye'de ve Dünya'da Kripto Paralar ve NFT'lerin VİV Açısından Değerlendirilmesi

Türkiye'de ve dünyada kripto paralar ve sonrasında gelişen NFT'lerin vergilendirilmesi konusu uzun zamandır tartışılmakta ve üzerine çalışmalar yapılmaktadır. Bu başlık altındaki esas konu, kripto paralar ve NFT'lerin VİV kapsamında nasıl değerlendirildiği ve herhangi bir düzenleme olmayan Türkiye'de nasıl değerlendirilmesi gerektiğine dair çeşitli örnekler ile açıklamaktır.

3.8.1. Türkiye’de Kripto Paraların VİV Açısından Değerlendirilmesi

Kripto paraların kişilere sunduğu fırsatlar ve aynı şekilde sunduğu risk faktörleri kapsamında ele alındığında bu husus üzerine birçok tartışma vardır. Kripto paraların hem ulusal hem de uluslararası boyutta yeterli ve net bir şekilde hukuki ve kanuni olarak ele alındığını söylemek mümkün değildir. Söz konusu paraların yeterli düzeyde hukuki ve yasal alt yapısının olmaması nedeni ile kişileri tehdit eden bazı riskler bulunmaktadır. Bu risk unsurlarından en başında gelenlerinden biri, kripto paraların sahip olduğu mevcut ekonomik değerlerinden mahrum kalmasıdır. Günümüze bakıldığında hala tartışılmakta olan dijital nitelikli miras olgusu ile yakından ilgili olan kripto paraların da miras hukuku açısından irdelenmesi ve bu alanda yapılan tespit ve tavsiyelerin geliştirilmesi gerekmektedir (Yılmaz ve Koç, 2020, s. 0).

VİVK kapsamına mülkiyete konu olan menkul ve gayrimenkul tüm varlıklar ile mal varlığı (mamelek) kapsamına giren bütün alacaklar ve haklar girmekte olduğu için kripto paralar da fiziki paraya dönüştürebildiğinden varislere ekonomik değer aktarımı olacağı şüphesizdir. Murisin kripto para ticareti yapılan dijital platformlarda hesabı veya hesapları olması halinde bu durum kolay bir şekilde tespit edilebilen ve fiili olarak da mirasçılara aktarımı gerçekleştirilebilen bir değer niteliğindedir. Böyle bir durumda murisin geride bırakmış olduğu hesabı ya da hesapları, hesabın açıldığı platform şirketi murisin mirasçılarına aktarması gerekmektedir. Ancak hesabın bulunduğu şirket murisin hesabını mirasçılara aktarması için bazı şartlar vardır. Bu şartlar, VİVK’ nin 17’nci hükmü gereğince, mirasçıların bu varlıkların VİV’sini ödediğini ilgili vergi dairesi tarafından verilmiş bir tasdikname ile belgelemek zorundadırlar. Aksi taktirde, %5 oranında tevkifat yapmaları halinde bu varlıkları mirasçılara aktarabilir (Blockchain Türkiye, 2021, s. 73).

VİV Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığında bulunan kişilerin yabancı yabancı ülkelerdeki sahip olduğu malları da kapsadığı için, mirasçıların murisin Türkiye dışındaki kripto para alım-satımı yapan dijital platformlarda bulunan hesaplardaki/cüzdanlardaki kripto nitelikteki tüm varlıklarını biliyor ve bu varlıkları kendileri üzerine intikal ettirebiliyor olmaları halinde bu varlıkları da beyan etmelidirler. Ancak murisin sahip olduğu tüm kripto varlıkların herhangi bir sicile ya da aleni bir kayda kayıtlı olmaması sebepleriyle mirasçılar tarafından bilinemediği veya bilinse bile murisin bu hesaplara/cüzdanlara dair şifrelerin bilinmemesi halinde mirasçılar bu varlıkları elde

edemedikleri için bu varlıkların intikallerini kendileri üzerlerine yapamayacakları sonucu doğuracak ve herhangi bir beyan verilmesi mümkün olmayacaktır (Blockchain Türkiye, 2021, s. 73-74).

Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) 23.09.2020 tarihinde yayımlamış olduğu bir özelgede, Bitcoin'in miras bırakabileceği hususunda bir karar vermiştir. Bu karara göre, Bitcoin mirasçıları beyanname vermek ve vergisini ödemek şartıyla muris tarafından mirasçılara kalan Bitcoin'i miras olarak alabileceğini karara bağlamıştır (GİB, 2020).

Aynı zamanda Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından alınan bu kararı Prof. Dr. Fatma Ulucan Özkul kendi Twitter hesabından, VİV kapsamında Bitcoin mirasçıları beyanname vermek şartıyla adlarına tahakkuk eden vergiyi ödeyebilecekler ve beyanname verilmemesi halinde ise Bitcoin'i saklayan kurum tarafından %5 tevkifat yapılması şartıyla geri kalan tutarın mirasçılara ödenmesi GİB tarafından uygun görüldüğü açıklamasını yapmıştır (Zehir, 2021).

Türkiye'de 31.05.2019 tarihinde vefat eden ve internet üzerinden Bitcoin alım satımı yapan bir kişinin sahip olduğu 0,02 TL ile 0.40420899 adet Bitcoin'i olması hasebiyle mirasçıları, Edirne Vergi Dairesi'ne başvurarak murisin geride bırakmış olduğu kripto paranın VİV kapsamında değerlendirilerek nasıl bir yol izlenmesi gerektiğini dair Edirne Vergi Dairesi'nden bir özelge talep etmişlerdir. Edirne Vergi Dairesi murisin ölüm tarihi itibarıyla toplam Bitcoin değerinin 20.540,30 TL olduğunu ifade ederek konuya dair 7338 sayılı VİVK 1'inci maddesi, 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi, 5'inci maddesi ve 17'nci maddesinde yer alan kanun metinleri kapsamında değerlendirilerek, 17'nci maddede yer alan müessese ve kuruluşlar nezdinde mevcut bulunan para ve senetlerin geride kalan varislere intikalinde öncelikle verginin ödenmiş olduğuna dair bir tasdikname istenilmesi, istenilen tasdiknameyi ibraz etmeyen varislerin kendi paylarından %5 oranında tevkifat yapıldıktan sonra ödemenin gerçekleştirilmesini, tevkif edilen paraların da bir hafta içerisinde mal sandığına yatırılarak ilgili vergi dairesine bildirilmesi gereklidir. Bu açıklamalar neticesinde muris ... 'ya ait ... AŞ. hesabında bulunan Bitcoin kripto parasının toplam değerinin varisler tarafından VİV beyannamesi ile beyan edilmesi ve beyanname neticesinde tahakkuk edecek verginin ödenmesi durumunda ilişik kesme evrakının verilmesi gerekli olup, varisler tarafından beyanname verilmemesi halinde ise daha sonra ödenecek olan vergiye mahsuben ... AŞ. tarafından %5 oranında tevkifat yapıldıktan sonra geriye kalan meblağın varislere

ödenmesi mümkündür. Ayrıca, tevki edilen meblağın en geç bir hafta içerisinde en yakın vergi dairesine yatırılması ve ilgili durumun tarha yetkili olan vergi dairesine bildirilmesi gereklidir, açıklamasını yaparak ilgili varislere istedikleri konu üzerine bir özelge yayımlamışlardır (GİB, 2020).

Kripto paralar miras hukuku bakımından ele alındığı zaman, kripto paraların varislerin terekelerine dahil edilebilecek mali değer taşıyan varlıklar olduğu, miras hukukuna ait olan hukuki işlemlerde yer alabileceği kabul edilmelidir. Fakat bu hususta murisin hayatta iken varislerini bilgilendirmesi ya da hazırlayacağı vasiyetnamede bu hususu açık bir şekilde ifade etmesi büyük önem taşımaktadır. Çünkü kripto paraların mevcut olduğu borsaların cüzdanına yalnızca kullanıcının kendisinin erişim sağlayabilmesi, kripto paraların herhangi bir otoriteye bağlı olmaması, kripto para cüzdanlarında kişilerin kim olduğunu gösterir kimlik bilgilerinin yerine özel kodların mevcut olması varislerin murisin varlığının kendilerine ait olduğunun ispatını ve ortadaki kripto para mirasını direkt olarak varislere geçmesine engel olacaktır. Dolayısıyla muris hayatta iken varislerini bu hususta bilgilendirmesi sonrasında meydana gelebilecek olan hak kayıplarının önüne geçmiş olacaktır (Yılmaz, 2021).

Kripto paralar miras ya da hediye olarak elde edilmiş ise VİV kapsamına kanun koyucular tarafından yeni yasal düzenlemeler eklenerek VİV açısından vergilendirilmesinin önü açılabilir (Orkunoglu Şahin ve Çiftçi, 2022, s. 690).

Kripto varlıkların veraset ya da intikal suretiyle devrinin VİVK kapsamına alınması için, VİVK'nin 2'nci maddesinin (b) bendine 'kripto paralar ve benzeri kripto varlıklar' ifadesinin dahil edilmesi, kripto paralar ve varlıkların VİV kapsamına alınmasını sağlayarak vergilendirme yapılabilir hale getirilebilir (Kahraman, 2021).

3.8.2. Dünyada Kripto Paraların VİV Açısından Değerlendirilmesi

Kripto varlıklar değişim gayesi dışında veraseten ve ivazsız olarak da devredilebilmektedir. Bu durumlarda ise, bu duruma has vergisel neticeleri bulunmaktadır. Kripto paraların ivazsız suret ile hediye edilmesi gibi durumlarda bazı ülkeler bu işlemi bağışlayan nezdinde gelir vergisine tabi tutmakta, bazıları ise bağışlama işlemi için her iki tarafı da vergiyi doğuran olaya neden olmadığını kabul etmektedir. Her ne kadar birbirinden farklı iki yaklaşım bulunsa da her iki yaklaşımda da kripto varlıkların bağışlama anındaki değere göre tespit edilmesi doğru olacaktır (Yüce, 2022).

Kripto para birimleri vergisel bakımdan mülk olarak kabul edildiği için, olası KDV istisnası dışında veraset, servet, hediye ya da devir vergileri uygulayan ülkelerde emlak vergisine tabi olmaları muhtemeldir. Fakat şu an için ülkelerin mevcut vergi rehberleri tam olarak açık, kesin ve nihai bir karar sunmamaktadır. Brezilya, Belçika, Bulgaristan, Finlandiya, Danimarka, Almanya, Fransa, İrlanda, İzlanda, Hollanda, Kore, İspanya, Birleşik Krallık ve ABD olmak üzere birçok ülkede veraset ya da emlak vergileri uygulanmaktadır (OECD, 2020).

Birleşik Krallıkta kripto para birimleri veraset vergisi açısından mülk olarak kabul edilmektedir (HM Revenue ve Customs, 2019). Bu yüzden, bir kişinin kripto varlığı 325.000 GBP'yi aşar ise aşan kısmı vergilendirilecek olan mülkün tamamına dahil edilecek ve alındığı tarihten itibaren değer artışları üzerinden sermaye kazancı ödeyecektir (GOV.UK, t.y). Ayrıca ölümden önce verilen bir hediyein Birleşik Krallık'taki veraset vergisinin istisna tutarını aşıp aşmadığının hesaplanmasına kripto para birimleri de dahil edilmektedir (GOV.UK, t.y).

Kore henüz resmi bir kılavuz yayımlamamış olsa da, Kore hükümeti 2017 yılının sonunda kripto para birimlerinin ve diğer tüm sanal varlıkların veraset vergisi kuralları gereğince vergilendirileceğini belirtmiştir (OECD, 2020).

Finlandiya miras yolu ile intikal eden kripto para birimlerini, kripto paraları edinme maliyetleri üzerinden vergiye tabi tutmuştur. Sonrasında mevcut kripto paraları elden çıkarma kazançları da sermaye kazancı vergileri kapsamında vergilendirilmektedir (Veroskatt, Finnish Tax Administration, 2022).

Norveç Vergi İdaresi Bitcoin ve türevleri olan dijital para şeklinde varlıklara sahip olan kişilerin, bu varlıkları vergi beyannamesinde göstermelerine dair bir rehber yayımlamış ve buradan elde edilen kazançların ya da kişilerin ellerinde bulundurduğu Bitcoin ve türevleri olan tüm kripto para birimlerini, kişilerin servetine dahil olduğu ifade etmiştir (Norwegian Tax Administration). Buradaki en önemli husus, Norveç Vergi İdaresi kripto paraları kişinin serveti olarak kabul etmekte olsa da, 1 Ocak 2014 yılından itibaren yapılan düzenleme ile uyguladıkları miras vergisinin kaldırılmasıdır. Bu yüzden hem kripto paralar hem de NFT'lerin vergilendirilmesi adına ciddi çalışmalar yapan Norveç, miras vergisinin kaldırılmasından dolayı miras vergisi alanında herhangi bir düzenlemeye sahip değildir.

3.8.3. Türkiye’de NFT’lerin VİV Açısından Değerlendirilmesi

Türk hukukunda tüm dijital varlıkların miras vasıtası ile geçmesine dair özel bir kanun ya da düzenleme bulunmamaktadır ve sözü edilen meseleye dair henüz Yargıtay tarafından verilmiş bir karar da mevcut değildir. Bu yüzden, NFT’lerin miras olarak kalması halinde varislere intikal edip etmeyeceğine ilişkin öncelikle Türk Medeni Kanunu’nda (TMK) yer alan 599’uncu madde/II hükmünü incelemek gerekmektedir. Bu kanun hükmüne göre, *“kanunda öngörülen ayırık durum- lar saklı kalmak üzere mirasçılar, mirasbırakanın aynî haklarını, alacaklarını, diğer malvarlığı haklarını, taşınır ve taşınmazlar üzerindeki zilyetliklerini doğrudan doğruya kazanırlar ve mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olurlar”*. Bu kanun metninde incelemeye esas olan konu, ‘diğer mal varlığı hakları’ kavramıdır. NFT’lerin miras olarak bırakılabilmesi için öncelikle tereke kavramının açıklanması gerekmektedir (Akçaal, 2022, s. 385).

Tereke, Osmanlı miras hukukunda ölen kişilerin arkasında varislerine bıraktığı tüm mallar için kullanılan miras anlamındaki terimdir (Türkiye Diyanet Vakfı Dijital İslam Ansiklopedisi).

Terekenin konusu esas olarak malvarlığı haklarıdır. Malvarlığı ise parasal değere sahip hak ve borçlardan bir araya gelmektedir. Miras hukukunda bazen tereke ve malvarlığı aynı manada kullanılır (Akçaal, 2022, s. 386).

NFT’lerin özünde mevcut bulunan ekonomik değer, miras anlamında bir varlık olarak kabul edilebilmesi için yalnız başına yeterli olmamaktadır. Örneğin bir murisin bütün mirasını özetlerken dikkate alınamayacak olan kayıp mallar gibi, bir NFT’ye sahip olan kişi ilgili NFT verisine erişimi sağlayan genel ya da şahsi anahtarı ya da sabit sürücüyü kaybederse, ilgili NFT bir mal olmaktan çıkar. İlgili NFT, ancak anahtar ya da sabit disk yeniden bulunduğu zaman mal konumuna geri döner. Özellikle veraset, iflas ve icra davalarında bu husus çok görülebilir ve kayda değerdir (Gediz Oral, 2022, s. 9).

NFT’lerin miras kalıp kalamayacağı ve neticesinde de VİV’ye tabi olup olamayacağı hususunda NFT’ler üzerine çalışmalar yapan Bybit Türkiye Operasyon Müdürü Celil Öztürk, NFT’lerin hukuki bir statüsünün olmadığını, yani bir menkul kıymet, emtia gibi olmadıklarını ifade etmektedir. Zaten halihazırda herhangi bir ödeme yapma maksatlı kullanılabilen varlıklar olmadığını ve bu yönüyle de kripto paralardan ayrıldıklarını da ayrıca belirtmektedir. Ayrıca, NFT’lerin blockchain üzerinde eşsiz nitelikte dijital temsilleri oluşturulan kripto varlıklar olduğunu ancak geçmiş dönemlerde kripto paralara haciz koyulduğunu ifade etmiştir. Tüm bunlardan yola çıkılarak NFT’lerin

aslında mal varlığı sınıfına girdiğini ve miras olarak bırakılabileceği ve mirasın doğal bir neticesi olan VİV'ye tabi olabileceğini de düşünülmektedir (Bloomberght, 2021b).

Gerçek kişiler için dijital ortamlarda gerçekleştirdikleri ticari faaliyetler GVK'ye göre ticari kazanç usul ve esaslarına göre vergiye tabidir (Orkunoğlu Şahin ve Çiftçi, 2022, s. 687). Bu açıdan bakıldığında bir takvim yılı içerisinde elde edilen kazanç ve iratların safi tutarın vergilendirilmesi gerekecektir (GVK, m.1). Bu durumda, dijital ortamlarda eser sahibi haricinde NFT'lerin süreklilik arz edecek şekilde alınıp satılması ya da kiraya verme işlemleri, GVK'ye göre ticari kazanç kapsamına göre vergiye tabi tutulması gerekmektedir (Orkunoğlu Şahin ve Çiftçi, 2022, s. 687-688).

NFT'ler çıkarılacak özel bir yasa ile vergisel anlamda gayri maddi hak veya dijital varlık olarak tanımlanabilir (Orkunoğlu Şahin ve Çiftçi, 2022: 687). Bu tanımlamaların yapılması ile de NFT'lerin vergilendirilmesinin yolu açılabilir.

3.8.4. Dünyada NFT'lerin VİV Açısından Değerlendirilmesi

NFT tüm dünya için yeni bir kavram olması sebebiyle halen NFT'lerin nasıl vergilendirileceğine dair kesin ve net bir uluslararası uzlaşısı yoktur. NFT'lerin VİV açısından nasıl vergilendirileceğine dair de uluslararası çapta henüz net bir çerçeve oluşmamıştır. Ancak NFT'lerin, ülkeler ve bireyleri için şu an ve gelecekte neler ile karşılaşabileceğini öngören ülkeler bu alanda küçük çaplı da olsa çalışmalar yapmaya başlamışlardır.

VİV'nin, Almanya'da uygulanma hali Miras ve Hibe Vergisi (Erbschaft- und Schenkungsteuer) olarak uygulanmaktadır (Yurtsever ve Şafak, 2012, s. 61). Almanya'da kripto varlıkların devri halinde, miras ya da hediye vergisine tabi olabilmektedir ve her bir kripto varlık Almanya vergi hukuk anlamında transfer vergileri olarak değerlendirilmektedir (Osborne, 2018).

Birleşik Krallıkta NFT'ler, veraset vergisi ve sermaye kazançları vergisi amaçları için sözü edilen vergilere tabi varlıklar olarak değerlendirilebilir, fakat şu ana kadar henüz bir kılavuz yayımlanmamıştır (Gediz Oral, 2022, s. 9).

Hindistan'da 1985 yılında yapılan bir düzenleme ile mirastan vergi alma yani Hindistan'daki adı ile miras ve emlak vergisi kaldırılmıştır. Ancak, bireylere kalan miras genellikle mirasçılara bir gelir oluşturduğu için bu gelirler gelir vergisine tabi tutulmaktadır (www.cleartax.in). Tüm bunlara rağmen, Hindistan Maliye Bakanı Nirmala

Sitharaman yaptığı bir konuşmada, NFT'lerin hediye edilmesi halinde %30 oranında gelir vergisine tabi tutulacağını ifade etmiştir (BBC News Türkçe, 2022).

İspanya'da kripto varlıkların bir miras ya da hediye vasıtasıyla elde edilmesi, bu yollar ile elde edilen kripto varlıklar, herhangi bir varlık nasıl vergiye tabi tutuluyorsa aynı şekilde vergiye tabi tutulmaktadır ve vergilendirilmektedir (Osborne, 2018).

Güney Kore, NFT'ler hakkında yapmış olduğu açıklamada NFT'leri vergilendirmeyeceğini ifade etmiştir (Gediz Oral, 2022, s. 9). Buradan hareketle NFT'lerin VİV kapsamında değerlendirilmeyeceğini de düşünmek doğru olmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Teknolojik gelişmeler ve değişimler neticesinde ortaya çıkan kripto paralar ve NFT'ler tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de birçok alanı ve insanı ekonomik ve hukuki olarak etkilemiştir. Kripto paralar ve NFT'ler insanlara yeni iş olanakları sunmasının yanında yeni yatırım fırsatları sağlamaları, devletlere de bu alanda yeni düzenlemeler yapma ve kripto paralara ve NFT'lere dair yeni yasal, hukuki bir çerçeve oluşturmaya mecbur kılmıştır.

Devletler, kripto paraların ve NFT'lerin insanların hayatına kattığı yeni iş sahalarını, yatırımlarını, para aktarma mekanizmalarını ve devletler açısından en önemli konulardan olan vergilendirme alanını düzenlemek ve yapılacak olan tüm işlemleri kayıt altına alıp gerekli güvenlik tedbirlerini sağlamak maksadıyla çeşitli düzenlemeler yapmaya başlamışlardır. Birçok devlet kripto paralar ve NFT'leri kanunileştirmek ve insanları olası tehlikelerden korumak maksadıyla kripto paralara ve NFT'lere yapıcı yaklaşmış ve olumlu manada düzenlemeler yapmıştır. Ancak, söz konusu gelişmelere karşı düşman gibi yaklaşp kripto paraları ve NFT'leri yasaklayan, kabul etmeyen ülkeler de olmuştur.

Kripto paralar ve NFT'lerden elde edilen kazançların vergilendirilmesi de ayrıca önemli bir konu olarak devletler tarafından ele alınmıştır. Bazı devletler kripto paraları ve NFT'leri aynı kategoride değerlendirerek, her iki kavramın da özünü blockchain ve kriptoloji ile oluşmasını öne sürerek kripto varlık olarak bir tutmuş, kimi devletler de kripto paraları bir para, emtia, gayrimenkul sermaye iradı gibi farklı kazanç kaynakları olarak kabul etmiştir. NFT'lere sanat eseri niteliklerini ön plana çıkararak kripto paralardan farklı bir bakış açısı ile yaklaşımlar da olmuştur. Ayrıca, uluslararası çapta kripto paraların ve NFT'lerin neye göre, nasıl, hangi oranda vergilendirileceğine dair ortak bir uzlaşa da sağlanamamıştır.

Kripto paraların ve NFT'lerin hangi vergi kapsamında ele alınıp, hangi vergi kapsamına göre vergilendirileceği de üzerinde tartışılan bir başka konu olmuştur. Bazı devletler sözü edilen varlıkları mevcut düzende var olan herhangi bir varlık olarak kabul etmiş olup, mevcut olarak var olan varlıklara hangi vergiler uygulanıyor ise aynen o şekilde vergilendirilmesini öngörmüştür. Bazı devletler ise, kripto paraların ve NFT'lerin mevcut varlıklardan farklı olduğunu sadece bu alana has bir vergilendirme biçimi ve kuralı getirilmesi gerektiğini savunmuşlardır.

İnsanların servet biriktirme ve aktarma araçlarında yaşanan teknolojik gelişmeler neticesinde dijitalleşmesi ile VİV konusuna giren varlıkların nitelikleri de değişmiş ve VİV konusuna giren mal varlıklarının da güncellenmesi gereksinimi doğmuştur. Bu açıdan bakıldığında, kripto paraların ve NFT'lerin VİV kapsamına nasıl alınacağı da ciddi bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Çünkü kripto paralar ve NFT'lerin kanuni bir alt yapısının olmaması sözü edilen varlıkların VİV kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceğine dair çeşitli sorular doğurmuştur. Birçok ülke ve Türkiye kripto paraların ve NFT'lerin bireylerin servetlerine dahil olup olmadığı ve şayet sözü edilen varlıkların bireylerin servetlerine dahil ise nasıl vergilendirileceği üzerine çalışmalar yapmıştır. Dünyada genel olarak kripto paralar ve NFT'lerden elde edilen kazançlar çeşitli vergilere tabi tutularak vergilendirilmekte ve bu yönde çalışmalar yapılmaktadır. Ancak kripto paralar ve NFT'lerin VİV açısından vergilendirilmesi hususu incelendiğinde, sözü edilen varlıkların herhangi bir varlıkmiş gibi vergilendirilme yoluna gidildiği görülmektedir. VİV'nin uygulandığı ülkelerde murislerin varislerine bırakmış oldukları herhangi bir varlık nasıl vergilendiriliyorsa kripto paralar ve NFT'ler de aynı o şekilde vergilendirilmektedir. Sözü edilen varlıkların VİV açısından vergilendirilmesine Türkiye açısından incelendiğinde, şu ana dek kanuni ve VİVK kapsamında herhangi bir düzenleme yapılmamıştır. Fakat Türkiye GİB yayımlamış olduğu bir özelge ile kripto varlıkların miras olarak bırakılabileceği ve varisler tarafından beyanname verilmesi halinde mevcut kripto varlıkların VİVK kapsamında vergilendirileceğini ifade etmiştir. Ayrıca, kripto paraların ve NFT'lerin VİV açısından nasıl değerlendirileceğine dair çeşitli özelge talepleri GİB'e intikal etmiş ve bundan sonra meydana gelecek olaylar için emsal niteliği taşıyacak bazı kararlar verilmiştir.

Tüm bu gelişmeler ve değerlendirmeler doğrultusunda, kripto paralar ve NFT'lerin hem yasal ve hukuki çerçevesinin hem genel vergilendirme çerçevesinin oluşturulmasına hem de VİV açısından vergilendirilmesine yönelik yapılacak çalışmalara dair şu önerilerde bulunulabilir:

- Kripto para ve NFT'lerin kanuni tanımları yapılabilir.
- Kripto paralar ve NFT'lere dair yasal ve hukuki alt yapıları oluşturulabilir.
- NFT ve kripto paraların hangi statüde kabul edildiği ve hangi tür mal sınıfına girdiği kanunlaştırılabilir.

- Kripto para ve NFT alım-satımlarının yapıldığı dijital platformlar, borsalar devlet kontrolünde yapılabilir ve sürekli olarak denetlenebilir.
- Kripto para alım-satım borsaları ve NFT alım-satım platformlarının kuruluşu için gerekli şartlar ağırlaştırılabilir. Örneğin, bir kripto para alım-satım borsası kurmak için gerekli sermaye miktarı artırılabilir.
- Kripto para madencileri, sadece kripto para ticaretinden kazanç elde edenler, NFT üreticileri ve sadece NFT ticareti üzerinden kazanç elde edenler kanuni olarak belli bir meslek erbabı olarak kabul edilebilir ve bu kişilerin elde ettikleri kazançları vergilendirmenin yolu açılabilir.
- Uluslararası çapta kripto paralar ve NFT'lerin vergilendirilmesi üzerine iş birlikleri yapılabilir ve ilerde doğabilecek çifte vergilendirme gibi olumsuz hususların önüne geçilebilir.
- Kripto para ve NFT'lerin VİV kapsamında değerlendirilebilmesi için, VİVK kapsamına giren mal varlıklarının arasına kripto paralar ve NFT'ler eklenebilir.
- Murisin herhangi bir kripto paraya ya da NFT'ye sahip olması halinde gizlenemeyecek bir şekilde mevcudiyetinin var olduğunu ortaya çıkaracak yazılım sistemleri oluşturulabilir.
- VİV açısından murisin geride bıraktığı kripto paralar ve NFT'lerin vergilendirilmesi aşamasında vergi matrahları mevcut VİV matrahından farklı düzenlenebilir. Örneğin, kripto paralar ve NFT'ler için VİV matrahı daha yüksek belirlenebilir.

KAYNAKLAR

- Akbulak, Y. (t.y.). “Çeşitli Ülkelerde Kripto Varlıklara İlişkin Vergilendirme”, <https://legesegitim.com/cesitli-ulkelerde-kripto-varliklara-iliskin-vergilendirme-derleme-yavuz-akbulak-spk-basuzmani/> adresinden 11.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Akçaal, M. (2022). Nft (Değiştirilemeyen Jeton) Sanat Eserlerinin Miras Yoluyla Geçmesi. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2022 Mart-Nisan (159), 363-396. <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2022-159-2043>
- Akmaz, K. (2019). *Ölüm olayının hukuki boyutu ve Vergisel Sonuçları*, [Yayımlanmış Doktora Tezi]. Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aksoy, Ş. (1989). *Vergi hukuku ve Türk vergi sistemi*, (2. Baskı). Filiz Kitabevi.
- Ali, R., Barrdear J., Clews, R. ve Southgate J. (2014). The Economics of Digital Currencies. *Bank of England Quarterly Bulletin*, 2014 Q3, 276-286.
- Alpago, H. (2018). Bitcoin’den Selfcoin’e Kripto Para. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*. 3(2): 411-428. <http://dx.doi.org/10.21733/ibad.419462>.
- Altınok, A. (2022). Gayri Misli Kripto Varlıklara (Nft- Non-Fungible Tokens) İlişkin Telif Hakkı Sorunları, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2022/161, 253-275.
- Asrav, E. A. (2019). *Sanal Para Düzenekleri ve Merkez Bankacılığına Muhtemel Etkileri*. [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BBC News Türkçe, (2022, 2 Şubat). Hindistan’dan dijital para çıkarma ve kripto para gelirine yüksek vergi getirme planı. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-60230080> adresinden 15.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- BDDK. (2013/32). Basın Açıklaması. <https://www.bddk.org.tr/Duyuru/EkGetir/510?ekId=530> adresinden 08.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Bilici, N. (2008). *Vergi Hukuku* (20. Baskı), Seçkin Yayınevi.
- Bilici, N. ve Bilici, A., (2013). *Mali Hukuk*, (1. Baskı), Seçkin Yayınevi.
- Bitcoin.org, (t.y.). Bitcoin For Individuals, <https://bitcoin.org/en/bitcoin-for-individuals> adresinden 03.11.2022 tarihinde alınmıştır.

- Bitpanda, (2023, 29 Aralık). “Blockchain Nedir ve Nasıl Çalışır?” <https://www.bitpanda.com/academy/tr/dersler/blockchain-nedir/> adresinden 07.01.2023 tarihinde alınmıştır.
- Blockchain Türkiye. (2021, Aralık). Kripto Varlıkların Vergi-Muhasebe ve Denetim Yönünden İncelenmesi Raporu. Türkiye Bilişim Vakfı. https://bctr.org/dokumanlar/Kripto_Varliklarin_Vergi_Muhasebe_ve_Denetim_Yonunden_Incelenmesi.pdf adresinden 15.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Blockchain Türkiye, (2022, 11 Ekim), Portekiz’in yeni bütçe taslağı kripto gelir vergisini içeriyor. <https://bctr.org/portekizin-yeni-butce-taslagi-kripto-gelir-vergisini-iceriyor-27500/> adresinden 11.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Bloomberght, (2021b, 7 Ekim), NFT Miras Bırakılabilir Mi? <https://www.bloomberght.com/nft-miras-birakilabilir-mi-2289290> adresinden 17.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Bloomberght, (2022, 28 Eylül). NFT piyasası neredeyse sıfırlandı. <https://www.bloomberght.com/nft-islem-hacmi-yuzde-97-dustu-2316066> adresinden 21.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Bozkurt Yüksel, A. E. (2015). Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları’na Hukuki Bir Bakış. *Journal of İstanbul University Law Faculty*, 73 (2), 173-220. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iuhfm/issue/25015/264127>
- BTC Türk, (t.y.). Madencilik Havuzu (Mining Pool) Nedir? <https://www.btcturk.com/bilgi-platformu/madencilik-havuzu-nedir/> adresinden 25.10.2022 tarihinde alınmıştır.
- Cleartax, (2022, 22 Haziran). Tax on inheritance in India. <https://cleartax.in/s/inheritance-tax> adresinden 15.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Coinlore, (t.y.). İlk 100 koin. <https://www.coinlore.com/tr/coins> adresinden 17.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Crypto Art Al, (2021). *NFT For Beginner* (2021). Crypto Art Al.
- Crypto Dudekom, (2021). *The NFT Revolution Real Estate Edition* (1. Baskı). Crypto Dudekom.
- Cryptonews, (t.y.). <https://cryptonews.com/exclusives/paks-nft-collection-breaks-an-art-auction-price-record.htm> adresinden 15.12.2022 tarihinde alınmıştır.

- Çarkacıoğlu, A. (2016). Kripto-Para Bitcoin, *Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Dairesi*.
- Çolak, Y. ve Sandalcılar, A. R. (2019). Türkiye’de Sanal Para Değerinin Belirleyicileri: Bitcoin Üzerine Bir Uygulama. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (10): 205-232. DOI: 10.34086/rteusbe.663920
- Danyal, D. (2020, 27 Nisan), Dağıtık Defter Teknolojisi DLT ve Çeşitleri. <https://devrimdanyal.medium.com/dağıtık-defter-teknolojisi-dlt-ve-çeşitleri-e288b6544232> adresinden 25 Ekim 2022 tarihinde alınmıştır.
- Demirci, Z. (2018). Veraset ve İntikal Vergisinin Uluslararası Anlaşmalar Ve Yargı Kararları Çerçevesinde İrdelenmesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (58), 41-46. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/564735>
- Dizkırıncı, A. S., Gökgöz, A. (2018). Kripto Para Birimleri ve Türkiye’de Bitcoin Muhasebesi. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 4(2): 92-105. https://jafas.org/articles/2018-4-2/6_Bitcoin_FULL_TEXT.pdf
- Dooley, J. (2013). *A Brief History Of Cryptology And Cryptographic Algorithms*. Illinois: Springer Publishing.
- Doviz.com, (2022, 18 Kasım), El Salvador: Her Gün 1 Bitcoin Alacağız. <https://haber.doviz.com/kripto-para-haberleri/el-salvador-her-gun-1-bitcoin-alacagiz/674350> adresinden 17.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Dünya Gazetesi, (2021, 3 Şubat). SPK’dan aracı kurumlara ‘sanal para’ mektubu. *Dünya Gazetesi* <https://www.dunya.com/finans/haberler/spkdan-araci-kurumlara-sanal-para-mektubu-haberi-392926> adresinden 08.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Ege, F. (2021 9 Eylül), NFT (Non-Fungible Token) Nedir? Vergisel Bir Fikir Yürütme. <https://vergialgi.com/nft-non-fungible-token-nedir-vergisel-bir-fikir-yurutme> adresinden 22.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Ekmez, B. (2022), NFT Teknolojisi ve Kripto Sanat Kapsamında Türk Hukuku Düzenlemeleri. <https://lawtudent.com/deneme/nft-teknolojisi-ve-kripto-sanat-kapsaminda-turk-hukuku-duzenlemeleri/> adresinden 12.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Ekonomist, (t.y.). Kripto Para Madenciliği (Mining) Nedir? Nasıl Yapılır? <https://www.ekonomist.com.tr/encyclopedia/kripto-para-madenciligi-mining-nedir-nasil-yapilir> adresinden 24.10.2022 tarihinde alınmıştır.

- Erdem, B. (2020). Bulut Bilişim Uygulama Maliyetlerinin, Müşteri İşletmeler Tarafından Muhasebeleştirilmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 19(59): 233-252.
- Ergül, Y. (2020). *Dijital Paralar ve Dijital Para İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi Üzerine Öneriler*. [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Europe Central Bank, (2015). Virtual Currency Schemes – A Further Analysis. <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemesen.pdf> adresinden 10.11.2022 tarihinde alınmıştır.
- European Central Bank, (1998). Report on Electronic Money, Frankfurt, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/emoneyen.pdf> adresinden 26.05.2022 tarihinde alınmıştır.
- European Central Bank, (2012). Virtual Currency Schemes, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf> adresinden 22.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Gediz Oral, B. (2022). Değiştirilemez Jetonların (NFT) Vergilendirilmesi. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20 (3): 1-14. DOI: 10.18026/cbayarsos.1055540
- Gelir İdaresi Başkanlığı, (2020). Mirasçılara Bitcoin Varlığı Karşılığında Ödenecek Tutarın Veraset ve İntikal Vergisi Yönünden Değerlendirilmesi Hk. <https://www.gib.gov.tr/mirasчилara-bitcoin-varligi-karsiliginda-odenecek-tutarin-veraset-ve-intikal-vergisi-yonunden> adresinden 18.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Gelir Vergisi Kanunu https://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuatek/gerekceler/GVK/cilt_1_193_sayili_kanun.pdf
- Gelir Vergisi Kanunu <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.4.193.pdf>
- Giesselman, N. W., Erdmann, C. R., Berke, D. Ve De Jong, M. (2021). Proliferation of NFT Transactions Raises Numerous US Tax Questions. *The Contemporary Tax Journal*, 10(2), 6.
- GOV.UK (t.y.), Capital Gains Tax: Gifts To Your Spouse Or Charity, <https://www.gov.uk/capital-gains-tax/gifts> adresinden 22.12.2022 tarihinde alınmıştır.

- GOV.UK (t.y.), Inheritance Tax: Rules On Giving Gifts, <https://www.gov.uk/inheritance-tax/gifts> adresinden 22.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Gsg Hukuk, (t.y). NFT ve Türk Hukuku çerçevesinde değerlendirilmesi. <https://www.gsg hukuk.com/tr/bultenler-yayinlar/makale-yazilar/nft-ve-turk-hukuku-cercevesinde-degerlendirilmesi.html> adresinden 12.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Gültekin, Y. ve Bulut, Y. (2016). Bitcoin Ekonomisi: Bitcoin Eko-Sisteminden Doğan Yeni Sektörler ve Analizi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (3): 82-92. DOI: 10.30803/adusobed.288167
- Günay, H. F. ve Kargı, V. (2018). Kripto Paranın Vergilendirilmesinin Mali Yönden Değerlendirilmesi. *Journal of Life Economics*, 5 (3): 61-76. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jlecon/issue/38982/456559>
- Hammad, M. (2021, 5 Mart). Difference between Encryption and Cryptography. <https://www.geeksforgeeks.org/difference-between-encryption-and-cryptography/> adresinden 31.10.2022 tarihinde alınmıştır.
- Han, A., Arıkan, N. İ. ve Konat, G. (2021). Türkiye’de ve Dünyada Sorunlu Kripto Para Ticareti Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Ticaret ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 5 (2): 83-89. DOI: 10.30711/utead.1050223
- Hash Rate, (t.y.). <https://www.ekonomist.com.tr/encyclopedia/hash-rate-nedir-mining-hash-rate-ne-anlama-geliyor> adresinden 24.10.2021 tarihinde alınmıştır.
- Haviyo, S. (2021, 8 Ekim). Sanat Eserlerinde NFT Uygulamaları. <https://moral.av.tr/tr/makaleler/sanat-eserlerinde-nft-uygulamalari-603> adresinden 07.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Hedera, (t.y.). NFT Akıllı Sözleşmesi Nedir?, <https://hedera.com/learning/smart-contracts/nft-smart-contract> adresinden 08.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- HM Revenue & Customs (2018, 19 Kasım). Cryptoassets: Tax For Individuals, <https://www.gov.uk/government/publications/tax-on-cryptoassets/cryptoassets-for-individuals> adresinden 22.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Independent Türkçe, (2021, 4 Ocak). Maduro’dan Hiperenflasyona Karşı Dijital Para Çözümü: Yüzde 100 Petro’ya Geçiyoruz. <https://www.indyturk.com/node/295076/dunya/madurodan-hiperenflasyona->

- [karşı-dijital-para-çözümü-yüzde-100-petroya-geçiyoruz](#) adresinden 17.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Internal Revenue Service, (2014, 14 Nisan). Internal revenue bulletin: 2014-16. https://www.irs.gov/irb/2014-16_IRB#NOT-2014-21 adresinden 20.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- İçten, T. (2022). NFT Uygulamaları ve Vergilendirilmesi Mevcut Durum ve Öneriler, *Vergi Dünyası Dergisi*, 1(494): 138-164. <https://www.acarindex.com/pdfs/868995>
- İzmir Ticaret Odası. (2017). Blockchain ve Kripto Paralar, Dünya Ekonomisini Dönüştürüyor. Alptekin, E. <https://api.izto.org.tr/storage/SectoralReport/original/C8U7jV7Nig64JtBu.PDF>
- Kahraman, A. (2021, 4 Mayıs). Kripto Paralar Nasıl Vergilendirilmeli? Vergidegündem. https://www.vergidegundem.com/tr_TR/blog?blogid=4962625 adresinden 09.11.2022 tarihinde alınmıştır.
- Karatekin, Ş. (2019). *Sanal Para Piyasası ve Türkiye Ekonomisi'ne Entegre Yolları*. [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kemp, S. (2022, 26 Ocak). Digital 2022: Big rise in cryptocurrency ownership. <https://datareportal.com/reports/digital-2022-big-rise-in-cryptocurrency-ownership> adresinden 17.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Kesgin, M. (2021). *Dijital Ekonomide Vergilendirme Sorunları: Oyun Ekonomisi Örneği* [Yayımlanmış yüksek lisans tezi]. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keskin, M. (2021, 31 Aralık). Kripto kanunu yolda. <https://www.esin.av.tr/tr/2021/12/31/kripto-kanunu-yolda/> adresinden 23.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Kılıç, İ. B., (2022). *Kripto Paraların Vergilendirilmesi: Karşılaştırmalı Analiz* [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kılınç, Ü. (2022, 9 Aralık). TOGG'un Resmi Mobil Uygulaması 'Trumore' Duyuruldu: Peki Ne İşe Yarayacak? <https://www.webtekno.com/togg-trumore-duyuruldu->

- [h130409.html?fbclid=PAAab6ePBvjtxY93YGlebSfT8LMJQezKr1-pOySPwlfY5R2ypJgZYA2FY41pM](https://www.facebook.com/PAAab6ePBvjtxY93YGlebSfT8LMJQezKr1-pOySPwlfY5R2ypJgZYA2FY41pM) adresinden 10.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Kızılot, Ş. Ve Taş, M. (2011). *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, (4. Baskı). Yaklaşım Yayıncılık.
- Kocaman, K., Özkamalı, S. ve Ergün, Ş. (2022, 18 Ekim). Turkey: Non-Fungible Tokenların (NFT) Hukuki Niteliği Nedir? <https://www.mondaq.com/turkey/finance/1241226/non-fungible-tokenlar305n-nft-hukuki-niteli287i-nedir> adresinden 12.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Koç, F. (2021). Dijital Ortamda Sanal Para ile Gerçekleştirilen E-Spor Faaliyetlerinin TMS/TFRS Kapsamında Muhasebeleştirilmesine İlişkin Bir Yaklaşım. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (25): 34-42. DOI: <https://dx.do.org/10.31590/ejosat.893280>.
- Kriptokoin, (2022). Cep yakan en pahalı NFT projeleri. <https://kriptokoin.com/cep-yakan-en-pahali-nft-projeleri/> adresinden 13.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Kulaklı, G. (2022). Kripto Paraya Sahip İnternet Kullanıcılarının Yüzdesi Açıklandı: Zirvede Türkiye Var! <https://www.webtekno.com/kripto-para-sahip-internet-kullanicilari-yuzde-h130318.html?fbclid=PAAaZSC0POQYUUTK9VePa8IBJVpWleMd4pdp3KMgeTZj02cPbzFs34hiqsoDc> adresinden 09.12.2022 tarihinde alındı.
- Küçükkurt, M. Z. (2021). Kripto Paraların Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesi, *Ahkam Dergisi*, İstanbul, Sayı: 1: 78-89.
- Oduncu, S. (2022). NFT, Kripto Sanatı Ve Türkiye'deki Yansımaları. *Art-e Sanat Dergisi*, 15 (29): 195-224. DOI: 10.21602/sduarte.1080813
- OECD, (2020). Taxing Virtual Currencies An Overview Of Tax Treatments And Emerging Tax Policy Issues. <https://www.oecd.org/tax/tax-policy/taxing-virtual-currencies-an-overview-of-tax-treatments-and-emerging-tax-policy-issues.pdf> adresinden 22.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Orkunoğlu Şahin, I. F. ve Çiftçi, T. E. (2022). Metaverse'de Gerçekleştirilen İşlemlerin Vergilendirilmesi. *Fiscaoeconomia*, 6 (2): 677-698. DOI: 10.25295/fsecon.1104368
- Ortaç, R.F. (2002). Yeni Yasal Mal Rejimi ve Veraset ve İntikal Vergisi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 4(3): 209-224.

- Osborne, C. (2018, 17 Eylül). Taxation of Cryptocurrencies in Europe: An Overview. <https://www.osborneclarke.com/insights/taxation-of-cryptocurrencies-in-europe> adresinden 15.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Öncel, M., Kumrulu, A. ve Çağan, N. (2003). *Vergi Hukuku*, (10. Baskı). Turhan Kitabevi.
- Öner, E. (2005), *Osmanlı İmparatorluğu ve Cumhuriyet Döneminde Mali İdare*, (2. Baskı). T.C. Maliye Bakanlığı Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı.
- Öz. E., Kutbay H., Buzkiran, D. (2014). Türk Servet Vergisi Sistemine Modern Bir Yaklaşım. *Gümrük ve Ticaret Dergisi*. 2(4): 86-99.
- Özen, M. (2018, 27 Kasım). Blockchain Nasıl Çalışır? <https://www.siberportal.org/blue-team/blockchain/yeni-baslayanlar-icin-blockchain-nedir/> adresinden 19.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Özkul, F. ve Baş, E. (2020). Dijital Çağın Teknolojisi Blokzincir ve Kripto Paralar: Ulusal Mevzuat Ve Uluslararası Standartlar Çerçevesinde Mali Yönden Değerlendirme. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 20 (60): 57-74. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mdbakis/issue/54474/684239>
- Özmen, E. (2022, 20 Mart). Dünyanın ilk NFT Vergilendirme Rehberi Norveç'ten Geldi. Bizim için Yol Gösterici Olabilir mi? <https://medium.com/mali-müşavir-evren-özmen/dünyanın-ilk-nft-vergilendirme-rehberi-norveçten-geldi-bizim-için-yol-gösterici-olabilir-mi-1852465b0f65> adresinden 10.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Pehlivan, O. (2010). *Vergi Hukuku Genel İlkeler ve Türk Vergi Sistemi*, (1. Baskı). Derya Kitabevi.
- Rehman, W., E Zainab, H., Imran, J. ve Bawany, N. Z. (2021). *NFTs: Applications and Challenges*, 7.
- Senkardes, C. G. (2021). Blokzincir Teknolojisi ve Nft'ler: Müzik Endüstrisi Üzerine Bir İnceleme. *Journal of Management Marketing and Logistics*, 8 (3): 154-163. DOI: 10.17261/Pressacademia.2021.1454
- Şenyüz, D., Yüce, M. ve Gerçek, A. (2018). *Türk Vergi Sistemi* (15. Baskı). Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- T.C. Resmi Gazete, sayı: 31456 (2021, 16 Nisan). Erişim 09.12.2022. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/04/20210416-4.htm>

- T.C. Resmi Gazete. (2021, 21 Aralık). *Gelir Vergisi Genel Tebliğ*. Sayı: 31696
<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/12/20211221-16.htm>
- Tarık Tolunay Nft <https://foundation.app/@TarTol> adresinden 11.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- TCMB, (2021, 15 Eylül), Basın Duyurusu.
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/7afe5eab-0a8f-4a85-9e27-90f2d41f225f/DUY2021-40.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=ROOTWORKSPACE-7afe5eab-0a8f-4a85-9e27-90f2d41f225f-nLF8y.z> adresinden 09.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- TCMB, Basın Duyurusu-55, Tarih: 29.12.2022, Erişim Tarihi: 29.12.2022. Erişim Adresi:
<https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2022/DUY2022-55>
- Teller, A. (2022, 19 Ekim). The Essential NFT Tax Guide for Creators and Investors.
<https://tokentax.co/blog/nft-tax-guide> adresinden 20.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Terlemez, Y. E., (2019). *Elektronik Ödeme Sistemleri İle Sanal Paranın Hukuksal Ve Vergisel Yönden İncelenmesi*, [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- The Norwegian Tax Administration, (t.y.). NFT.
<https://www.skatteetaten.no/en/person/taxes/get-the-taxes-right/shares-and-securities/about-shares-and-securities/digital-currency/nft/> adresinden 11.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- The Norwegian Tax Administration, (t.y.). Inheritance Tax Is Abolished.
<https://www.skatteetaten.no/en/person/taxes/get-the-taxes-right/gift-and-inheritance/inheritance-tax-is-abolished/> adresinden 17.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Timur, E. ve Günay, B. (2019). Sanal Para Birimi Bitcoin Üzerine Bir Değerlendirme. İ. Elagöz, G. Erdoğan, A. Gezer ve A. Yılmaz (ed.), *Sosyal Bilimler Alanında Araştırma Makaleleri* (s. 218-237). Gece Akademi Yayınevi.
- Tradingview, (2022, 20 Aralık). Bitcoin upuzun vade.
<https://tr.tradingview.com/chart/BLX/tXjSkR9o/> (21.12.2022).

- Tradingview, (t.y.). BTCUSD grafiği. <https://tr.tradingview.com/symbols/BTCUSD/> adresinden 20.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- Turan, Z. (2018). Kripto Paralar, Bitcom, Blockchain, Petro Gold, Dijital Para ve Kullanım Alanları. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11 (3): 1-5. DOI: 10.25287/ohuibf.431283
- Türk Dil Kurumu, (t.y.). İntikal. Güncel Türkçe Sözlük İçinde. 28.03.2022 tarihinde erişildi. <https://sozluk.gov.tr>
- Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi içinde, *Tereke*. 18.12.2022 tarihinde erişildi. <https://islamansiklopedisi.org.tr/tereke>
- Ünalın, G. (2019). *Kripto Paraların Vergilendirilmesi*. [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Üzer, B. (2017). *Sanal Para Birimleri*. [Uzmanlık Yeterlilik Tezi]. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Ödeme Sistemleri Genel Müdürlüğü.
- Üzümcü, R. ve Yıldırım, Y. (2022). Kripto Paraların Hukuki Statüleri ve Sözleşmeler İçerisindeki Yerleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 13 (33): 271-291. DOI: 10.21076/vizyoner.902422
- Veroskatt, (2020, 22 Ocak) Finnish Tax Administration, Taxation Of Virtual Currencies, <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48411/virtuaalivaluuttojen-verotus3/> adresinden 22.12.2022 tarihinde alınmıştır.
- VİVK, 7338 Sayılı Kanun, T.C. Resmi Gazete, 10231, 15.06.1959. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.3.7338.pdf>
- Wang, Q., Li, R., Wang, Q., & Chen, S. (2021). Non-fungible token (NFT): Overview, evaluation, opportunities and challenges. arXiv preprint arXiv:2105.07447. <https://arxiv.org/abs/2105.07447v3>
- Yıldız, Y. (2018), Kripto Paraların (Bitcoin) Vergilendirilmesi, *Vergi Raporu*, Sayı: 221, Şubat 2018: 43-50.
- Yılmaz, G., ve Koç, T. S. (2020). Kripto-Paraların Miras Hukuku Yönünden Değerlendirilmesi. *Vergi Dünyası Dergisi*, (467), 0-0.
- Yılmaz, T. (t.y.). Blockchain Teknolojileri ve Kripto Varlık Hukuku. <https://www.tugsanyilmaz.av.tr/fikri-haklar-ve-bilisim-hukuku/blockchain-teknolojileri-ve-kripto-varlik-hukuku> adresinden 22.12.2022 tarihinde alınmıştır.

- Yurtsever, H. ve Şafak, H. (2012). Veraset ve İntikal Vergisi Kapsamında Farklı Ülke İncelemeleri, *Maliye Araştırma Merkezi Konferansları İstanbul*, 52-94.
- Yüce, Ç. (2022). Kripto Varlıkların Vergilendirilmesi-Diğer Ülke Uygulamaları ve Türkiye İçin Öneriler, *Vergi Dünyası Dergisi*, Ekim 2022: 494.
<https://www.verginet.net/dtt/1/kripto-varliklarin-vergilendirilmesi.aspx>
- Zehir, E. Ö. (2021). Kripto Paralar ile İlgili Belirlenen İlk Vergi "Miras Vergisi" Oldu
<https://www.webtekno.com/bitcoin-icin-veraset-ve-intikal-vergisi-aciklamasi-geldi-h106797.html> adresinden 12.12.2022 tarihinde alınmıştır.

